

**ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ:**

ΠΑΦΟΣ 2017

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

**ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ:
ΠΑΦΟΣ 2017**

Σπουδάστρια: Στυλιανού Έρσια

Επιβλέπουσες Καθηγήτριες: Κλαμπατσέα Ειρήνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Βαλεριάνου Κωνσταντίνα, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.ΔΙ.Π.)

ΑΘΗΝΑ 2020

Στην οικογένεια μου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	10
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ	10
ABSTRACT	11
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ.....	11
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	12
ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	12
ΑΞΟΝΕΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ	15
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ.....	16
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	18
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	23
ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ	25
ΠΛΑΙΣΙΟ ΘΕΣΜΟΥ ΠΠΕ	31
<i>Ο ΘΕΣΜΟΣ «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ»</i>	<i>33</i>
<i>ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΘΕΣΜΟΥ</i>	<i>36</i>
<i>ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ-ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΘΕΣΜΟΥ</i>	<i>43</i>
<i>ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ</i>	<i>65</i>
<i>ΕΣΩ-ΕΞΩ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ</i>	<i>71</i>
Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ	79

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ «ΠΑΦΟΣ 2017»	87
ΣΥΝΘΗΚΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΠΕ «ΠΑΦΟΣ 2017»	89
<i>ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ ΕΩΣ ΤΟ 2011: ΤΑ ΔΥΟ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ</i>	91
<i>ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ</i>	109
ΣΥΝΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2011-2017: ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΠΠΕ «ΠΑΦΟΣ 2017»	115
<i>ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΙΔΕΕΣ</i>	116
<i>ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΣΜΟΥ: OPEN AIR FACTORY</i>	123
<i>ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ (ΥΛΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΕΡΓΑ, ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΡΓΑ)</i>	139
<i>ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ, «ΠΑΦΟΣ 2017»: ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΟΙΝΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ</i>	160
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ-ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ	165
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΑΦΟΣ 2017»	166
<i>Α. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ: ΧΩΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΡΥΤΗΤΑ</i>	167
<i>Β. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΠΙΚΟΤΗΤΑΣ</i>	169
<i>Γ. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ</i>	171
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	176
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	176
ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ	177
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	178
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ	181

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	185
ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΥΠΟΒΑΘΡΩΝ.....	185
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	 188
ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ: ΠΗΓΕΣ	188
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3	 191
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ- ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ: ΠΗΓΕΣ	191
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 16	191
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 17	192
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 18	192
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 19	192
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 20	192
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 21	193
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 22	193

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη μελέτη αφορά την Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης (ΠΠΕ) και πιο συγκεκριμένα την «Πάφο 2017». Η διερεύνηση στηρίζεται στην υπόθεση ότι ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, διοχετεύει την εξέλιξη και ανάπτυξη του πολιτισμού, έως ένα βαθμό καθώς δεν καταφέρνει να ρυθμίσει κρίσιμες χωροκοινωνικές ανισότητες και ασυνέχειες.

Αρχικά αναλύεται το θεωρητικό κομμάτι του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, όπου αναδεικνύονται τα κοινά σημεία αλλά και ζητήματα εξέλιξης του θεσμικού πλαισίου κατά τις διαφορετικές χρονολογικές φάσεις. Η εμβάθυνση γίνεται στις δυο ισχύουσες νομοθεσίες που σχετίζονται με το παράδειγμα της Πάφου.

Με κεντρική κατεύθυνση το OPEN AIR FACTORY, η Πάφος μετατράπηκε σε μια τεράστια σκηνή, κερδίζοντας τον τίτλο ΠΠΕ, για το «Πάφος 2017». Διαμορφώθηκαν νέες γειτονιές πολιτισμού σε περιοχές που απαιτείτο η ανάδειξη πολιτιστικών διαθέσιμων, δημιουργώντας πολιτισμικούς θύλακες, οι οποίοι, σε αρκετές περιπτώσεις, δεν εντάχθηκαν στο σύνολο της πόλης και δεν συσχετίστηκαν με άλλες περιοχές της Πάφου.

Σε συγκεκριμένα τμήματα της πόλης, όπως το ιστορικό κέντρο-Κτήμα, υλοποιήθηκαν έργα ανάπλασης, αναβαθμίζοντάς τα, τα οποία, όμως, γειτνιάζουν με υποβαθμισμένες περιοχές, που δεν εντάχθηκαν στο πλαίσιο των αστικών αναπλάσεων. Η διερεύνηση ανέδειξε ότι οι προσπάθειες αναβάθμισης ολόκληρης της πόλης της Πάφου, μέσα από τον θεσμό ΠΠΕ, αποδείχθηκαν ελλιπείς, ενισχύοντας χωροκοινωνικές ανισότητες και ασυνέχειες. Παρουσιάστηκε ανάγκη καθορισμού τριών κατευθύνσεων, για την αξιολόγηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης του προγράμματος «Πάφος 2017». Οι κατευθύνσεις αφορούν την ενίσχυση της ευρύτητας των πολιτιστικών δράσεων (χωροκοινωνικής), την ενίσχυση της τοπικότητας και την ενίσχυση του δημόσιου χώρου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

ΠΠΕ: Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΠΠ: Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πολιτική

ABSTRACT

The following dissertation regards the European Capital of Culture and specifically «Pafos 2017». The investigation is based on the assumption that the institution of the European Capital of Culture, is channeling the evolution and development of culture, to some extent as it fails to regulate critical spacial and social inequalities and discontinuities.

Initially, the theoretical part of the institution of the European Capital of Culture is analyzed, where the common points and issues of evolution of the institutional framework during the different chronological phases are highlighted. The deepening is been made in the two current legislations related to the example of Paphos.

With the direction leaning to the OPEN AIR FACTORY, Paphos was transformed into a huge stage, thus winning the title of European capital of culture, for «Pafos 2017». New cultural neighborhoods were formed in areas that required the promotion of the cultural remains, creating cultural pockets, which, in several cases, were not included in the whole city and were not associated with other areas of Pafos.

In specific parts of the city, such as the historical center, Ktima, renovation projects were carried out, upgrading them, which, however, are adjacent to degraded areas, which are not included in the urban regeneration. The investigation showed that the efforts to upgrade the entire city of Pafos, throughout the European Capital of Culture institution, proved to be lacking, reinforcing spacial and social inequalities and discontinuities. There was a need to determine three directions, for the evaluation of the design and implementation of the «Pafos 2017» program. The directions concern the strengthening of the breadth of cultural activities (spacial and social), the strengthening of the locality and the strengthening of the public space.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, νομοθεσίες, Πάφος 2017, OPEN AIR FACTORY, OPEN AIR ARTWORKS, αναπλάσεις, έργα, δράσεις, γειτονιές πολιτισμού, πολιτισμικοί θύλακες, περιθωριοποιημένες-υποβαθμισμένες περιοχές, ασυνέχειες στο χώρο, χωροκοινωνικές ανισότητες.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πιστεύεται πως η προώθηση νέων Ευρωπαϊκών προγραμμάτων στη δράση του πολιτιστικού βίου αποτελεί το έναυσμα για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την εξάλειψη ανισοτήτων, αλλά και την προοπτική ενός βιώσιμου μέλλοντος μέσα από τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Ο πολιτισμός στοχεύει στη συνύπαρξη, τη συνοχή και την αλληλοκατανόηση των λαών, πάντα στηριζόμενοι στον πολυπολιτισμό.

Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης διοχετεύει την εξέλιξη και ανάπτυξη του πολιτισμού, έως ένα βαθμό (δεν καταφέρνει να ρυθμίσει επιτυχώς κρίσιμες χωροκοινωνικές ανισότητες). Παρατηρούνται κοινά σημεία ανάμεσα στις διαφορετικές νομοθεσίες που αφορούν το θεσμό, αλλά και σημαντική εξέλιξη που στηρίζεται στις ανάγκες της εποχής. Η Πάφος, αποτελεί ένα συνοθύλευμα πολιτισμών, κυρίως Τουρκοκυπριακού και Ελληνοκυπριακού, με τα κατάλοιπά τους να βρίσκονται σε όλη την έκταση της πόλης. Αυτή η κοινωνική σύσταση, καθιστά την πόλη της Πάφου μοναδική πηγή ιστορίας και πολιτισμού, που με το Ανοικτό Εργοστάσιο Πολιτισμού-OPEN AIR FACTORY, μετέτρεψε ολόκληρη την Πάφο σε ένα «μωσαϊκό», καταφέροντας να κερδίσει τον τίτλο Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, «Πάφος 2017». Παρατηρείται αποσπασματικότητα στο σχεδιασμό σε σχέση με την υλοποίηση των έργων, ενώ αναδείχθηκαν συγκεκριμένες περιοχές πολιτισμού, πολιτισμικοί θύλακες, που σε αρκετές περιπτώσεις δεν συσχετίζονται με την πόλη.

Παρατηρείται έντονα το φαινόμενο του ανταγωνισμού, στην επιλογή της πόλης-κατόχου του τίτλου «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Ο θεσμός δημιουργεί και ενισχύει την ανταγωνιστικότητα σε όλα τα χωρικά επίπεδα, σε περιφέρειες και γειτονιές της πόλης, ενισχύοντας τις χωρικές ανισότητες. Οι προσπάθειες αναβάθμισης μέσα από τον θεσμό ΠΠΕ «Πάφος 2017», αποδείχθηκαν ελλιπείς: στην Πάφο, το ιστορικό κέντρο ανταγωνίζεται τις περιφερειακές-υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης, χωρίς να ενισχύονται οι συνδέσεις και οι συσχετίσεις με τις επιμέρους περιοχές.

Η σύνδεση και η συσχέτιση μεταξύ των περιοχών αναβάθμισης δεν υφίσταται καθώς τα αναπτυξιακά έργα στην πόλη της Πάφου, έγιναν αποσπασματικά στο χώρο, χωρίς ενιαίο σχεδιασμό, ο οποίος, όμως, κατάφερε να αναδείξει τις ιδιαιτερότητες των περιοχών. Παρόλο που κατά το «Πάφος 2017» με το πρόγραμμα του OPEN AIR FACTORY, παρουσιάστηκε η πρόθεση για συσχέτιση των περιοχών ανάπλασης, των πολιτιστικών δράσεων και των εικαστικών έργων, η έλλειψη εμπλοκής και συμμετοχής όλων των χωροκοινωνικών συνόλων της πόλης, υποβαθμισμένων και μη, είχε ως αποτέλεσμα τη διάσπαση της πόλης. Η προσπάθεια σύνδεσης και συσχέτισης της πόλης δεν ήταν επιτυχής καθώς οι περιθωριοποιημένες/υποβαθμισμένες περιοχές «αποκόβονται» από τα αναπτυξιακά τους χαρακτηριστικά, ενώ στο ιστορικό κέντρο συγκεντρώνεται η προσπάθεια «αναζωογόνησης», ενισχύοντας περαιτέρω τις ασυνέχειες στον αστικό χώρο. Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, η διερεύνηση, για το πρόγραμμα OPEN AIR FACTORY-«Πάφος 2017», έδωσε έμφαση στα κρίσιμα ζητήματα, τα οποία σχετίζονται με την ενίσχυση της ευρύτητας των πολιτιστικών δράσεων, την ενίσχυση της τοπικότητας και την ενίσχυση του δημόσιου χώρου.

1ο ΣΤΑΔΙΟ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΘΕΣΠΙΣΗ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ

ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΕΚΣΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ
(ΕΞΧΩΡΙΣΤΗ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ)

UNESCO
(ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΘΗΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ)

ΠΛΑΙΣΙΟ ΘΕΣΜΟΥ ΠΠΕ

Ο ΘΕΣΜΟΣ
«ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ»

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΘΕΣΜΟΥ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ-ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΘΕΣΜΟΥ
ΣΤΟΧΟΙ-ΚΡΙΤΗΡΙΑ (1992,1999,2006,2014) ΚΟΙΝΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ/ΤΟΜΩΝ

ΕΜΒΑΘΥΣΗ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
(ΜΕΤΑ ΤΟ 2006,ΜΕΤΑ ΤΟ 2014)

ΕΣΩ-ΕΞΩ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
(ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΣΕ ΧΩΡΙΚΑ ΕΠΙΠΕΔΑ)

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

2ο ΣΤΑΔΙΟ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ «ΠΑΦΟΣ 2017»

ΣΥΝΘΗΚΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΠΕ «ΠΑΦΟΣ 2017»

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ ΕΩΣ ΤΟ 2011: ΤΑ ΔΥΟ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

I. ΑΡΧΕΣ 20ου ΑΙΩΝΑ ΕΩΣ 1964
(ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΟ ΚΤΗΜΑ, ΑΝΑΤΥΧΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΩ ΠΑΦΟ)

III. ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 1974-2000
(ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, UNESCO, ΔΙΑΣΠΑΡΤΗ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ)

II. ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 1963-1974
(ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΤΗΜΑ-ΛΙΜΑΝΙ, ΔΙΑΣΠΑΣΗ, ΝΕΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ)

IV. ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2000-2011
(ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΕΥΜΑΡΕΙΑ, ΕΡΗΜΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ, ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ)

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2011-2017: ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΠΠΕ «ΠΑΦΟΣ 2017»

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΙΔΕΕΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΣΜΟΥ:
OPEN AIR FACTORY**

ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ
(ΥΛΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΕΡΓΑ, ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΡΓΑ)

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗΣ
ΕΡΓΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ, «ΠΑΦΟΣ 2017»

3ο ΣΤΑΔΙΟ: ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ-ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΑΦΟΣ 2017»

**A. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ:
ΧΩΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΡΥΤΗΤΑ**

B. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Γ. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΑΞΟΝΕΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

Το πρώτο στάδιο της μελέτης αφορά τη θεωρητική διερεύνηση. Αρχικά διερευνήθηκε το πλαίσιο των Ευρωπαϊκών πολιτικών, στο οποίο παρουσιάζεται η ανάγκη για τη θέσπιση του θεσμού, η αναλυτική νομοθετική επικύρωση και ο συμβολικός εκσυγχρονισμός, ο οποίος παρουσιάζει την ξεχωριστή Ευρωπαϊκή πολυπολιτισμική ταυτότητα. Αναφορά γίνεται και στον οργανισμό της UNESCO που στοχεύει στην προστασία και προώθηση του πολιτισμού της Ευρώπης. Στη συνέχεια, δεύτερος άξονας αποτέλεσε η μελέτη του θεσμού της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης»: αναλύεται ο τίτλος του θεσμού, η διαδικασία, ο σκοπός και η χορηγία προς τιμήν της υπουργού πολιτισμού, Μελίνας Μερκούρη, η οποία παραχωρείται στους κατόχους του τίτλου. Ακολουθεί, η ιστορική αναδρομή του θεσμού, από τη δημιουργία μέχρι και σήμερα. Σχετικά με το νομοθετικό πλαίσιο, κρίθηκε αναγκαίος ο διαχωρισμός σε τέσσερις σημαντικότερους χρονολογικά σταθμούς/τομές. Παρουσιάζονται τα δεδομένα για τους τέσσερις σταθμούς/τομές (1992¹, 1999², 2006³, 2014⁴), δηλαδή οι στόχοι και τα κριτήρια, τα κοινά τους σημεία, τα θέματα εξέλιξης τους και η εμβάθυνση πραγματοποιείται στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο (μετά το 2006 και μετά το 2014). Η έρευνα για το θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, αναδεικνύει σχέσεις έσω/έξω ανταγωνιστικότητας, οι οποίες παρουσιάζονται στις χώρες και στις πόλεις που διεκδικούν τον τίτλο του θεσμού ΠΠΕ: ο τρόπος επιλογής των πόλεων/κατόχων του τίτλου, εμφανίζεται/πλασιώνεται με ανταγωνιστικές στρατηγικές σε διεθνή αλλά και εθνική κλίμακα που καταλήγουν στον αστικό ανταγωνισμό. Επίσης, ανταγωνιστικές στρατηγικές αναγνωρίζονται και στις επιμέρους περιοχές που συνθέτουν την πόλη, η οποία θα αποτελέσει την Πολιτιστική Πρωτεύουσα.

1 Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού συνερχόμενων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 18ης Μαΐου 1992 σχετικά με την επιλογή των Ευρωπαϊκών Πολιτιστικών Πρωτευουσών μετά το 1996 και με τον «Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Μήνα».

2 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999 για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για το διάστημα 2005 έως 2019.

3 Απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006 για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για τα έτη 2007 έως 2019.

4 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για τη θέσπιση δράσης της Ένωσης όσον αφορά τις πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης για τα έτη 2020 έως 2033 και για την κατάργηση της απόφασης αριθ. 1622/2006/ΕΚ.

Σε δεύτερο στάδιο, αναλύεται η περιοχή μελέτης, η Πάφος, ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα 2017. Η επιλογή της Πάφου, έγινε λόγω των πολυπολιτισμικών χαρακτηριστικών της πόλης, τα οποία οι βιωματικές γνώσεις και εμπειρίες της καθημερινότητας, μπορούσαν να κατανοήσουν και να αναδείξουν.

Η διερεύνηση, εδώ, στηρίζεται σε δύο κατευθύνσεις:

I. στην οικιστική εξέλιξη της Πάφου, πριν την λήψη του τίτλου ΠΠΕ, 2017. Αναγνωρίζονται οι χαρακτηριστικές (για την πρόσφατη ιστορία της πόλης και της Κύπρου) χρονολογικές φάσεις οικιστικής εξέλιξης, των δύο τμημάτων της πόλης, στο πρόσφατο παρελθόν:

- *αρχές του 20^{ου} αιώνα έως 1963,*
- *χρονική περίοδος 1963 έως 1974* -βίαιη και παράνομη κατάληψη μεγάλου ποσοστού του νησιού),
- *χρονική περίοδος 1974 έως 2000* -διάστημα ανάκαμψης της χώρας και της Πάφου από τα προβλήματα διχοτόμησης,
- *χρονική περίοδος 2000 έως 2011* -διάστημα οικονομικής ανάκαμψης μέσα από μία σειρά υλοποίησης έργων υποδομής.

Έμφαση, επίσης, δίνεται στα υποβαθμισμένα τμήματα/περιοχές της Πάφου.

II. Στην περίοδο 2011 έως 2017, περίοδος προετοιμασίας για την λήψη του τίτλου ΠΠΕ, «Πάφος 2017». Διερευνώνται οι προοπτικές, οι ιδέες του προγράμματος, το πρόγραμμα του θεσμού, οι αστικές αναπλάσεις, αφού πραγματοποιηθεί μία πλήρης αποδελτίωση των έργων. .

Τέλος, οι διαπιστώσεις και τα πορίσματα μετά την υλοποίηση του θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», «Πάφος 2017», αναδεικνύουν ζητήματα σχετικά με την ενίσχυση της ευρύτητας των πολιτιστικών δράσεων, ενίσχυση τοπικότητας και ενίσχυση δημοσίου χώρου.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Προκειμένου να μελετηθεί ο θεσμός ΠΠΕ, χρησιμοποιήθηκαν δευτερογενείς και πρωτογενείς πηγές πληροφόρησης. Χρήσιμα εργαλεία για την εκπόνηση της μελέτης αποτέλεσε δευτερογενές υλικό από άρθρα, μελέτες, βιβλία, εργασίες σχετικά με την βιώσιμη ανάπτυξη, τον αστικό

σχεδιασμό και τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό. Επίσης, μελέτες και άρθρα ξενόγλωσσης και Ελληνικής βιβλιογραφίας που αναφέρονται στο θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, νομοθεσίες σχετικές με τις αποφάσεις, τους κανονισμούς και τα συμπεράσματα των συνεδριάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που σχετίζονται με το θεσμό αλλά και τον πολιτισμό σε μια πιο ευρεία έννοια, συλλέχθηκαν και αξιοποιήθηκαν. Χαρτογραφικά δεδομένα που αναφέρονται στις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης, για προηγούμενα αλλά και μεταγενέστερα έτη βοήθησαν στην κατανόηση του τρόπου επιλογής των πόλεων που λαμβάνουν τον τίτλο. Επίσης, στατιστικά στοιχεία και δεδομένα -διαγράμματα που παρουσιάζουν τα κοινά ζητήματα αποφάσεων των νομοθεσιών, αλλά και τα θέματα εξέλιξης τους αποδείχθηκαν χρήσιμα.

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση επιτόπιας έρευνας στην περιοχή της Πάφου αποτέλεσε σημαντική πηγή συμπερασμάτων. Η εμπειρική έρευνα στηρίχθηκε σε:

A. καταγραφές και επιτόπιες παρατηρήσεις σχετικά με τις οικιστικές υποδομές, τον δημόσιο χώρο, τις τεχνικές υποδομές, την κοινωνική συνοχή, κλπ., τα οποία αξιοποιήθηκαν στη διερεύνηση και ανάγνωση των υποβαθμισμένων περιοχών

B. Συζητήσεις/συνεντεύξεις με κατοίκους σχετικά με θέματα όπως η συμμετοχή κατοίκων και εθελοντών στο γεγονός της ΠΠΕ, η συμβολή στο σχεδιασμό, οι ανάγκες των κατοίκων, η διαχρονικότητα της υποβάθμισης, κλπ., τα οποία αξιοποιήθηκαν στη διερεύνηση των υποβαθμισμένων περιοχών της πόλης της Πάφου και του τίτλου για το «Πάφος 2017».

Γ. Συζητήσεις, συνεντεύξεις με στελέχη του Δήμου, σχετικά με τα έργα ανάπλασης, τις πολιτιστικές δράσεις, και πληροφορίες για το πλαίσιο, το σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος «Πάφος 2017», τις προτάσεις και προθέσεις για προώθηση του γεγονότος, τις υπό εκτέλεση αναπλάσεις, τη συνέχιση αξιοποίησης των αναβαθμισμένων χώρων μετά τη υλοποίηση του θεσμού, κλπ., τα οποία αξιοποιήθηκαν στην αποδελτίωση των έργων ανάπλασης, των πολιτιστικών δράσεων και εικαστικών έργων, αλλά και στη συσχέτιση αυτών με τη σύγχρονη εξέλιξη της Πάφου.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η επιλογή του θέματος σχετικά με το θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, ξεκίνησε στο μάθημα Ε.Θ. Χωροταξίας 9^{ου}: Ειδικά Θέματα Ανάπτυξης του Χώρου, και συνεχίζεται περαιτέρω με την επιλογή της πόλης της Πάφου, ανιχνεύοντας μέσα από το συγκεκριμένο παράδειγμα, ζητήματα σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων του θεσμού και τις επιπτώσεις τους στην εξέλιξη της πόλης.

Η επιλογή της πόλης της Πάφου, έγινε λόγω του τεράστιου πολιτιστικού υποβάθρου και του συνοθιλέυματος πολιτισμών που εντοπίζεται σε όλη την πόλη, της βιωματικής εμπειρίας στη βάση των χαρακτηριστικών, των αναγκών και της καθημερινότητας της πόλης, που συνοδεύεται με την παρουσία πολιτιστικών εκδηλώσεων ακόμα και πριν την ΠΠΕ, «Πάφος 2017».

Επίσης, η επιλογή των συγκεκριμένων θυλάκων Μουττάλου, Έξω-Βρύσης και οδού Αγαπήνορος για εκτενέστερη μελέτη, έγινε λόγω της διαχρονικής υποβάθμισής τους, της χωροθέτησης τους- γειτνίαση με ιστορικό κέντρο- καθώς και της πολιτιστικής τους βαρύτητας στην ιστορία και τα ζητήματα της Πάφου.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Ιστορικότητα - συνθήλευμα πολιτισμών - πολυπολιτισμικότητα

Πολιτιστικές δράσεις - εκδηλώσεις (πριν την ΠΠΕ Πάφος 2017)

Βιωματική εμπειρία

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΘΥΛΑΚΩΝ

Υποβαθμισμένες περιοχές

Όμορες περιοχές στο ιστορικό κέντρο

Συγκέντρωση δραστηριοτήτων πολιτισμού

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΕΡΕΥΝΑ

Ευρωπαϊκός πολιτισμός - πολιτικές

Νομοθεσίες σχετικές με το θεσμό Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης

Άρθρα - μελέτες για την "Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης"

Στατιστικά στοιχεία - Θεματικές χαρτογραφήσεις

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Επιτόπια παρατήρηση, διατύπωση ερωτημάτων - υποθέσεων

Συνεντεύξεις - σχεδιασμός θεματολογίου

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

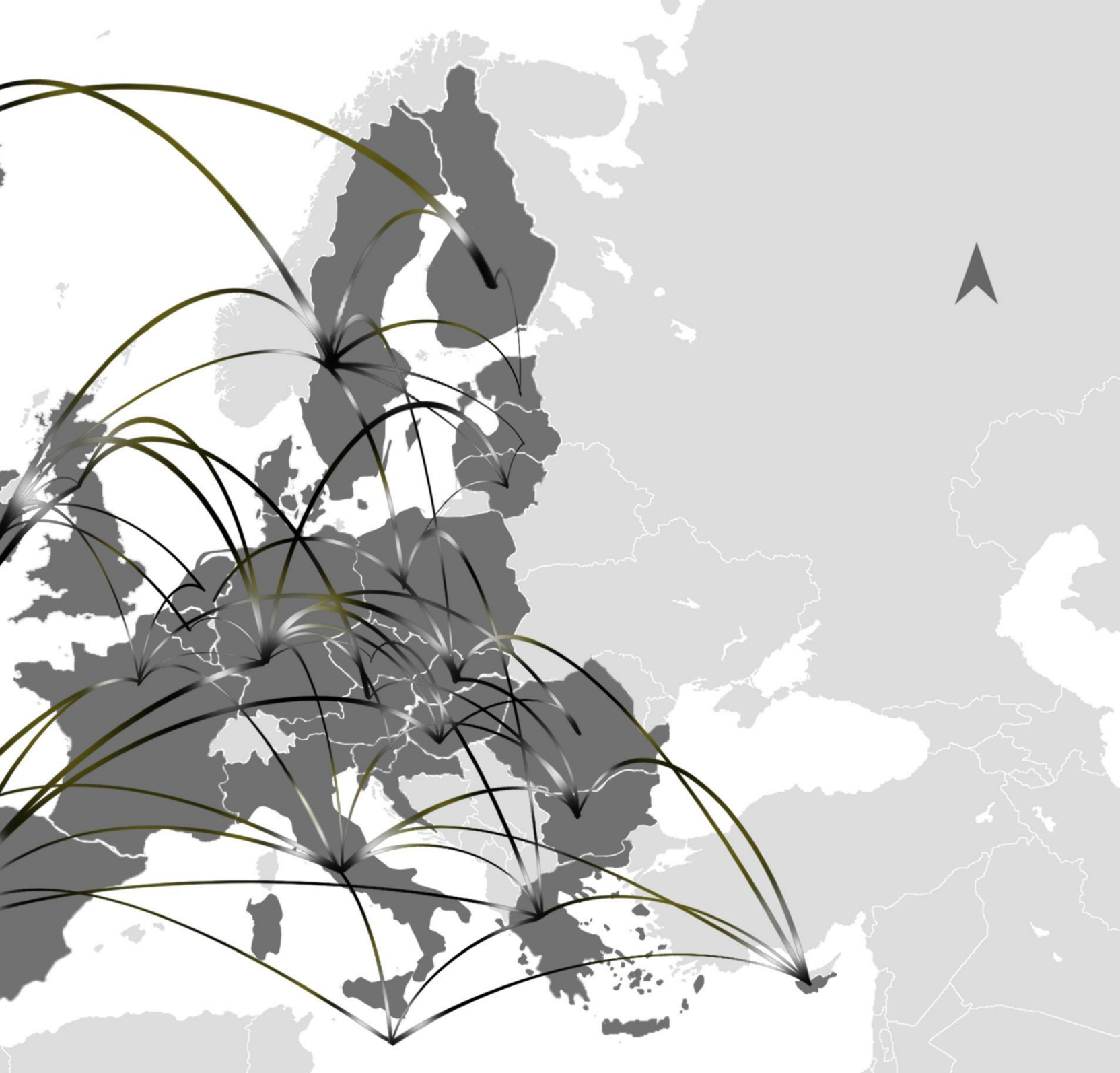
ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΠΛΑΙΣΙΟ ΘΕΣΜΟΥ ΠΠΕ

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΘΕΣΠΙΣΗ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ
ΣΥΜΒΟΛΙΚΟΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ
UNESCO

Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth.

ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Μέσα από τον πολιτισμό, οι λαοί της Ευρώπης κατάφεραν παρά τις αντιξοότητες, τις διαμάχες και τους πολέμους να ορίσουν έναν κοινό παρονομαστή για μια πολιτισμένη συμβίωση⁵. Ο πολιτισμός αποτελεί το κυριότερο αγαθό της κληρονομιάς των χωρών και το συνδετικό κρίκο μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών. Στο πλαίσιο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγκαία κρίθηκε η θέσπιση μιας ξεχωριστής Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πολιτικής κύριο μέλημα της οποίας θα είναι η στήριξη και προβολή της πολιτιστικής ποικιλομορφίας.

Ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης επικυρώθηκε νομοθετικά το 1992 με το άρθρο 128 της συνθήκης του Μάαστριχτ. Αργότερα, με τη συνθήκη της Λισαβόνας το 2009, μετονομάστηκε σε άρθρο 167, το οποίο αναφέρεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Κρατικές Πολιτιστικές Πολιτικές τους και στην αρχή της επικουρικότητας, όταν κριθεί αναγκαία η επέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο⁶. Η αλλαγή αυτή κρίθηκε απαραίτητη καθώς καταστάσεις που παρουσιάστηκαν εντονότερα τον 21^{ου} αιώνα, αλλά και νέες προσθήκες κρατών μελών στην ΕΕ δημιούργησαν κενά που έπρεπε να συμπληρωθούν. Η ανασυγκρότηση της απόφασης πραγματοποιήθηκε για μια πιο ολοκληρωμένη και ανανεωμένη προσέγγιση που να αφομοιώνεται στα δεδομένα της εποχής.

Η υιοθέτηση της ΕΠΠ, βοήθησε στον συμβολικό εκσυγχρονισμό της ΕΕ, αναδεικνύοντας την ξεχωριστή Ευρωπαϊκή ταυτότητα η οποία βασίζεται στο πολυεπίπεδο δίκτυο πολιτιστικής επικοινωνίας και διαλόγου⁷, το οποίο επεκτείνεται μεταξύ πολιτιστικών φορέων, κρατών και Ευρωπαϊκής Ένωσης⁸. Για να διατηρηθεί και να εξελιχθεί η αλληλεπίδραση των πολιτισμών και να καλλιεργηθεί η αίσθηση της κοινής Ευρωπαϊκής ταυτότητας, υιοθετήθηκαν προγράμματα για την προστασία του πολιτισμού και την προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο θεσμός της

5 Prokop D., 2016, Europas Krisen besser verstehen, Verlag Tredition, Hamburg. σσ.151.

6 Φατούρος Α., Πλιάκος Α., 2013, Κεφάλαια Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, Εκδόσεις Av.N Σάκκουλα, Αθήνα. σσ.149-152.

7 Neubert C., 2013, Verkehrsgeschichte und Kulturwissenschaft, Verlag Tarnscript, Bielefeld. σσ.165-188.

8 Lotze H., 2016, Jahrbuch für Kulturpolitik 2015/2016, Institut für Kulturpolitik, Verlag Transcript, Bielefeld. σσ.39-43.

Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, είναι ο σημαντικότερος τίτλος που μπορεί να λάβει μια σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη⁹.

Η ΕΠΠ αρχικά ήταν αποτέλεσμα σποραδικών πρωτοβουλιών των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁰ και των υπουργών πολιτισμού¹¹. Η συμβολή της ΕΕ σε παγκόσμιο επίπεδο οδήγησε στη δημιουργία της UNESCO¹², σκοπός της οποίας είναι η προώθηση και προστασία του Πολιτισμού και της Πολιτιστικής Ποικιλομορφίας¹³, πλέον απαραίτητη, καθώς τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς εγκαταλείπονταν, καταστρέφονταν και σε κάποιες περιπτώσεις ξεχνιούνταν στο πέρασμα των καιρών. Ο πολιτισμός έχει θεμελιώδη ρόλο στη σύγχρονη έννοια της ανάπτυξης, σε όλα τα χωρικά επίπεδα. Η Ευρωπαϊκή Ατζέντα του 2007¹⁴, θέτει στρατηγικούς στόχους όπως, η προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας και του διαπολιτιστικού διαλόγου, η προώθηση του πολιτισμού για ανάπτυξη, απασχόληση, καινοτομία και ανταγωνιστικότητα, καθώς και η προώθηση του πολιτισμού ως απαραίτητου/κρίσιμου στοιχείου των διεθνών σχέσεων των χωρών της ΕΕ¹⁵.

9 Μπανούτσου Ι.Α., 2018, Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πολιτική και Κράτη Μέλη: Συγκριτική Ανάλυση τριών Περιπτώσεων, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Αθήνα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. σσ.13.

10 Fritzier M., Unser G., 2001, Die Europäische Union, Verlag bpb, Bonn. σσ.68-99.

11 Τα πρώτα στάδια της ολοκλήρωσης της σημερινής μορφής της ΕΕ (Συνθήκη του Μάαστριχτ) είχαν τη βάση τους στην οργάνωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μέχρι που μετεξελίχθηκε σε πολιτική οργάνωση με νομική υπόσταση.

12 Διεθνής επιστημονικός και πολιτισμικός οργανισμός συνεργασίας μεταξύ των εθνών.

13 Dirpon P., 2012, Lenort UNESCO Welterbe, Selbstverlag des Geographischen Instituts der Universität Heidelberg, Heidelberg.

14 Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2007, σσ.1-7.

15 Μπανούτσου Ι.Α., 2018, op.cit., σσ.5.

ΠΛΑΙΣΙΟ ΘΕΣΜΟΥ ΠΠΕ

Ο ΘΕΣΜΟΣ «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ»
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΘΕΣΜΟΥ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ-ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΘΕΣΜΟΥ
ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΕΣΩ-ΕΞΩ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ο ΘΕΣΜΟΣ «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ»

Ο τίτλος «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» απονέμεται ετησίως σε μία ή περισσότερες πόλεις που ορίζονται από την ΕΕ για το διάστημα του ενός έτους με τη δυνατότητα να αναδείξουν την πολιτιστική τους δύναμη και ανάπτυξη. Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, δημιουργήθηκε με στόχο οι χώρες της Ευρώπης να έρθουν πιο κοντά και να αποδεχθούν την κοινή τους πολιτιστική ταυτότητα¹⁶. Αποτελεί, κοινοτική δράση για ανάδειξη του πλούτου, της ποικιλομορφίας, των κοινών πτυχών των ευρωπαϊκών πολιτισμών και τη βελτίωση της αλληλοκατανόησης μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών¹⁷. Προωθούνται πολιτιστικές δράσεις που αναδεικνύουν τον χαρακτήρα του κάθε τόπου, τους τοπικούς καλλιτέχνες/εικαστικούς και στη βάση αυτή ενισχύεται το εθνικό και τοπικό ενδιαφέρον για τον πολιτισμό¹⁸. Οι πόλεις που λαμβάνουν το αξίωμα, δέχονται χορηγίες από προγράμματα της ΕΕ με σκοπό την αξιοποίηση τους σε πολιτιστικές εκδηλώσεις¹⁹.

Ο Χάρτης 2 παρουσιάζει τη χωρική κατανομή των πόλεων/κατόχων του θεσμού στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη τα τελευταία χρόνια. Το διάστημα του ενός χρόνου που μια πόλη λαμβάνει το αξίωμα, καθώς και η περίοδος προετοιμασίας αποτελούν ένα εύλογο χρονικό πλαίσιο ανάδειξης του πολιτιστικό υπόβαθρου μίας πόλης, και δίκαιο ώστε να συνεχιστεί η εναλλαγή και άλλων δικαιούχων του τίτλου. Η Ελλάδα, με την Αθήνα, 1985, τη Θεσσαλονίκη, 1997 και την Πάτρα, 2006, πρωτοστάτησε στον συγκεκριμένο θεσμό, καθώς αποτελεί την απαρχή της έννοιας του πολιτισμού.

16 Ιστοσελίδα, European Commission, Creative Europe, European Capitals of Culture, https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en

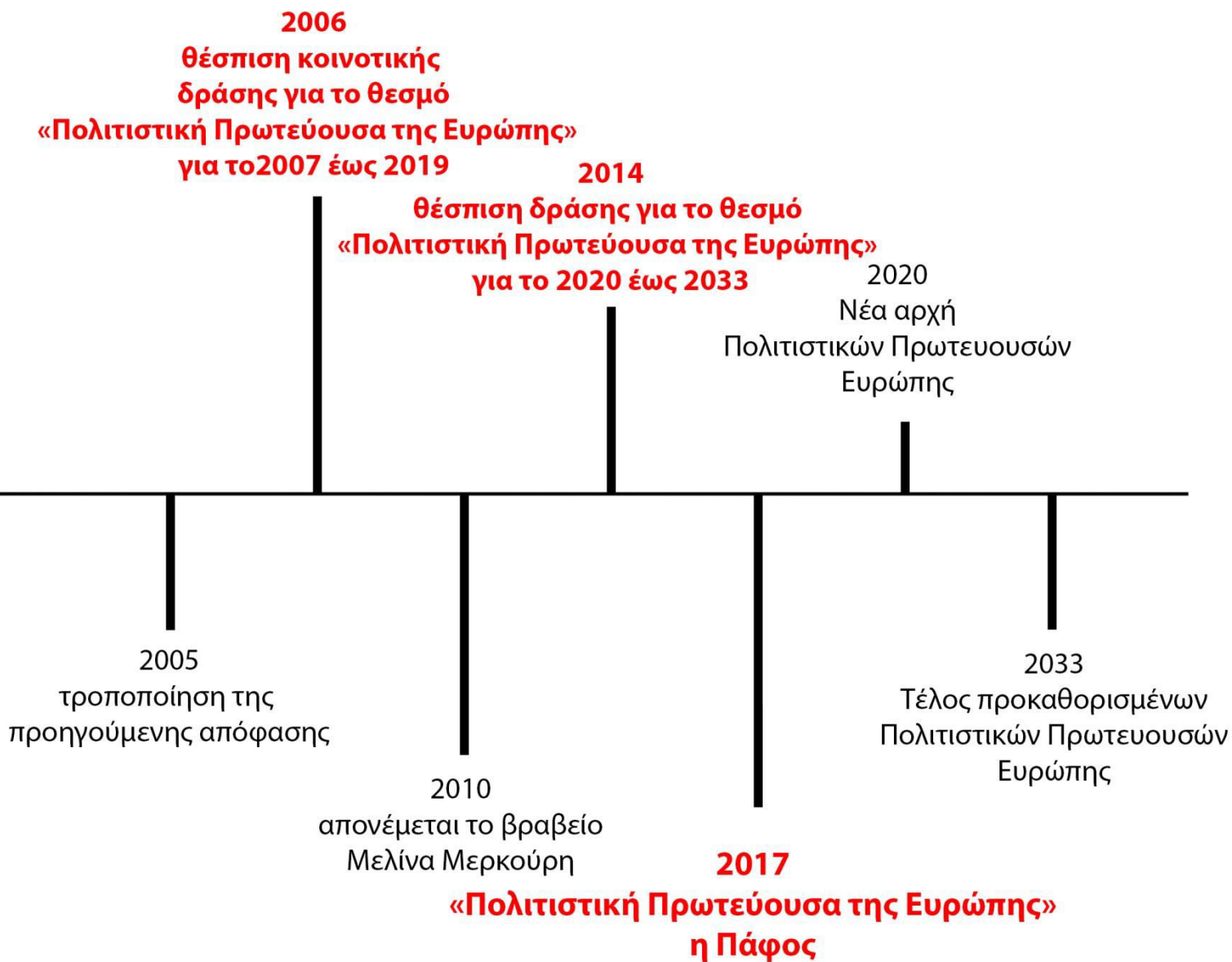
17 Ιστοσελίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού Ελλάδας για την ανακήρυξη της Ελευσίνας σαν Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2021, <http://ecoc2021.culture.gr/el/ιστορικό/>

18 Navracsics T., 2015, European Capitals of Culture 30 years, part 1, Foreword. σσ.1.

19 Ibid, σσ.5.

Εικ. 5: Ιστορική αναδρομή θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Με κόκκινο χρώμα τονίζονται οι Πηγή πληροφοριών: Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου 1992, 1999, 2006, 2014.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΘΕΣΜΟΥ

Ο θεσμός καθιερώθηκε, κατόπιν πρότασης της Υπουργού Πολιτισμού, Μελίνας Μερκούρη στο Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο «Ευρωπαϊκή Πόλη Πολιτισμού» στις 13 Ιουνίου 1985²⁰. Τα κράτη μέλη επέλεξαν μαζί, την πόλη που θα λάμβανε το αξίωμα. Η συγκεκριμένη δράση προσέλκυε πολλούς επισκέπτες στις εν λόγω πόλεις, οι οποίες γνωρίζουν ολοένα και μεγαλύτερη εθνική και διεθνή επιτυχία²¹. Με την κατοχή του τίτλου, αυξάνεται ο τουρισμός, προωθούνται κοινοτικές δράσεις που προσελκύουν ευρύτερο ενδιαφέρον με πρόθεση την ανασυγκρότηση της πόλης. Πρώτη Πολιτιστική Πρωτεύουσα ορίστηκε η Αθήνα το 1985, ενώ η Ελλάδα έχει φιλοξενήσει τον θεσμό δύο ακόμη φορές το 1997 με τη Θεσσαλονίκη και το 2006 με την Πάτρα, ενώ η Κύπρος έχει λάβει τον συγκεκριμένο τίτλο μια φορά το 2017 με την Πάφο, προωθώντας την αστική ανάπτυξη συγκεκριμένων θυλάκων.

Σύμφωνα με το αρχικό ψήφισμα του 1985, τα κράτη μέλη επέλεξαν ομόφωνα, έπειτα από διακυβερνητική απόφαση, την πόλη που θα φιλοξενούσε το γεγονός και ακολούθως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραχωρούσε μια επιδότηση²². Ένας συγκεκριμένος φορέας σχεδιασμού του κράτους μέλους είχε την ευθύνη για την οργάνωση και την χρηματοδότηση των εκδηλώσεων, που όφειλε να ενημερώνει για την πρόοδο των ετοιμασιών τα υπόλοιπα μέλη²³. Στην αρχή υλοποίησης του θεσμού, ένα κράτος μέλος είχε τη δυνατότητα να λάβει το χρίσμα και έτσι αποφασίστηκε να τηρείται αλφαβητική σειρά διαδοχής του θεσμού, ενώ η επιλογή γινόταν τουλάχιστον δύο χρόνια νωρίτερα ώστε να υπάρχει χρόνος προετοιμασίας²⁴. Στα αρχικά στάδια του θεσμού οριζόταν ελάχιστο διάστημα προετοιμασίας γεγονός που δυσκόλευε την πόλη να ολοκληρώσει τους στόχους και τις προοπτικές της.

20 EE C 153 της 22.6.1985, σσ.2.

21 Navracsics T., 2015, *op.cit.*, σσ.3.

22 Παπαγιάννη Β., 2014, Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης ως μέσο άσκησης Πολιτιστικής Διπλωματίας, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. σσ.50.

23 *Ibid.*

24 *Ibid.*

Όλα τα κράτη μέλη²⁵ πρέπει να οριστούν πολιτιστικές πρωτεύουσες πριν κάποια λάβει το αξίωμα για δεύτερη φορά²⁶. Οι αρχικές επιλογές ήταν πρωτεύουσες κρατών, ιστορικά πολιτιστικά και μητροπολιτικά κέντρα²⁷.

Οι Υπουργοί Πολιτισμού αποφάσισαν²⁸, πως μετά το 1996 (έτος ολοκλήρωσης πρώτου γύρου κρατών μελών) πόλεις που ανήκαν σε χώρες της γηραιάς Ηπείρου, μη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορούσαν, επίσης, να ανακηρυχθούν Πολιτιστικές Πρωτεύουσες²⁹, στηριζόμενοι στις αρχές της δημοκρατίας, του πλουραλισμού, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων³⁰. Η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1997 τείνει να επιλέγει πόλεις, οι οποίες δεν αποτελούν σημαντικά κέντρα, με σκοπό να βοηθήσει στην αστική τους αναγέννηση στηριζόμενες στον πολιτισμό τους. Μεγάλο ενδιαφέρον είχε παρουσιαστεί για τον θεσμό εντός και εκτός της ΕΕ και έτσι αποφασίστηκε να οργανωθεί μια νέα πολιτιστική εκδήλωση, ο «Ευρωπαϊκός πολιτιστικός μήνας»³¹ κατά τον οποίο μια πόλη Ευρωπαϊκού κράτους (που ακολουθεί τις αρχές της δημοκρατίας και του πλουραλισμού), θα λάμβανε τον τίτλο του νέου θεσμού για ένα μήνα χωρίς να θίγει την ισχύ του θεσμού της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πρωτεύουσα³².

Καθορίστηκε πρόγραμμα ορισμού των πολιτιστικών πρωτευουσών της Ευρώπης για τα 2005-2019³³ και οι υποψηφιότητες κοινοποιούνται στους αρμόδιους φορείς το αργότερο τέσσερα έτη πριν από την έναρξη της εκδήλωσης³⁴. Η διαδικασία επιλογής της πόλης που θα λάβει το αξίωμα

25 Ψήφισμα των αρμόδιων για τα πολιτιστικά θέματα υπουργών συνελθόντων στα πλαίσια του συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 1985 σχετικά με τις ετήσιες εκδηλώσεις «Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πόλη». (85/C 153/02)

26 Παπαγιάννη Β., 2014, *op.cit.*

27 *Ibid.*

28 Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού που συνέρχονται στα πλαίσια του Συμβουλίου της 18ης Μαΐου 1990 σχετικά με τα κριτήρια επιλογής για την «Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα» και σχετικά με έναν ειδικό «Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Μήνα». (90/C 162/01)

29 Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού συνελθόντων στα πλαίσια του συμβουλίου της 12ης Νοεμβρίου 1992, σχετικά με την διαδικασία επιλογής των την «Ευρωπαϊκών Πολιτιστικών Πρωτευουσών». (92/C 336/02)

30 Παπαγιάννη Β. 2014, *op.cit.* σσ.50.

31 Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού που συνέρχονται στα πλαίσια του Συμβουλίου της 18ης Μαΐου 1990, *op.cit.*

32 *Ibid.*

33 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999, *op.cit.*

34 *Ibid*, Άρθρο 2.

της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί χρονοβόρα και γραφειοκρατική. Η Επιτροπή Αξιολόγησης, που αποτελείται από έναν μεγάλο αριθμό ειδικών του τομέα του πολιτισμού, αναλαμβάνει την επιλογή της νικήτριας πόλης που θα λάβει τον τιμητικό τίτλο. Κάθε πόλη που ενδιαφέρεται καταρτίζει πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων, προωθώντας την πολιτιστική ιδιομορφία και κληρονομιά, εντάσσοντας στις εκδηλώσεις πολιτιστικούς φορείς άλλων ευρωπαϊκών χωρών, στοχεύοντας στη συνεργασία³⁵. Υποβάλλονται στοιχεία και προοπτικές των υποψήφιων πόλεων, μελετούνται από τους αρμοδίους φορείς, προτείνονται αλλαγές και προσθήκες, ολοκληρώνονται οι τροποποιήσεις και γίνεται η επιλογή και η ανακοίνωση. Οι ειδικοί στον πολιτιστικό τομέα απαιτείται να έχουν αμερόληπτη στάση απέναντι στις πόλεις που θα επιλέξουν, ώστε οποιαδήποτε συμφέροντα να μην οδηγήσουν σε λανθασμένο αποτέλεσμα.

Η Επιτροπή Αξιολόγησης³⁶ επιβάλλεται να καταρτίζει ετήσιες εκθέσεις στοχεύοντας στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων των εκδηλώσεων των προηγούμενων ετών, στις οποίες πρέπει να περιλαμβάνεται και η ανάλυση των διοργανωτών³⁷. Οι ετήσιες εκθέσεις υποβάλλονται σε ομάδα αρμοδίων, όπου υπάρχει η δυνατότητα διατύπωσης αναθεωρημένων προτάσεων της ισχύουσας απόφασης³⁸, για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των δράσεων. Μέσα από τις συγκεκριμένες αξιολογήσεις, οι αρμόδιοι φορείς δέχονται στοιχεία που θα μπορούσαν να διαμορφώσουν και να εξελίξουν τις δράσεις του θεσμού³⁹.

Η εκδήλωση ΠΠΕ, ενισχύεται πλέον οικονομικά με τη συμβολή του προγράμματος «Πολιτισμός 2000»⁴⁰. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα στόχευε στην προώθηση ενός κοινού Ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου, ο οποίος θα ευνοούσε τη συνεργασία καλλιτεχνικών/εικαστικών δημιουργών, πολιτιστικών φορέων, δραστηριοτήτων των πολιτιστικών δικτύων και άλλων εταίρων⁴¹. Σχεδιάστηκε για να προωθήσει τον πολιτιστικό διάλογο και την ιστορία των

35 Ibid, Άρθρο 5.

36 Ευρωπαϊκή επιτροπή, η οποία συνεργάζεται με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή των Περιφερειών.

37 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ, op.cit., Άρθρο 6.

38 Ibid.

39 Ibid.

40 Απόφαση αριθ.508/2000/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Φεβρουαρίου 2000 για τη θέσπιση του προγράμματος «Πολιτισμός 2000». Θεσπίζεται για την περίοδο από 1η Ιανουαρίου 2000 έως 31η Δεκεμβρίου 2006.

41 Ibid, Άρθρο 1: Διάρκεια και στόχοι.

ευρωπαϊκών κρατών/μελών, τη δημιουργικότητα, τη διασυνοριακή διάδοση του πολιτισμού, την κυκλοφορία των καλλιτεχνών/εικαστικών και την πολιτισμική πολυμορφία⁴². Επίσης, στοχεύει στην ανάδειξη της πολιτιστικής πολυμορφίας, την κοινή αποδοχή της πολιτιστικής κληρονομιάς ως μια πανευρωπαϊκή αξία, τη σύνδεση του πολιτισμού με την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη⁴³. Τα χρηματικά ποσά που θα χρηματοδοτούσαν το πρόγραμμα κυμαίνονται από 200.000 ευρώ έως 1.000.000 ευρώ ετησίως⁴⁴.

Ακολούθησε τροποποίηση⁴⁵ της διαδικασίας επιλογής των πόλεων, που οφείλεται στην ένταξη δέκα νέων κρατών μελών στην ΕΕ την 1η Μαΐου 2004 (νέο κράτος μέλος είναι η Κύπρος), τα οποία δεν συμπεριλαμβάνονταν μέχρι τότε, (Παράρτημα 1), τροποποίηση, που καθορίζει τη χρονολογική σειρά υποβολής υποψηφιοτήτων για το διάστημα 2005-2019. Με τη συγκεκριμένη απόφαση αναγνωρίστηκε πάλι η σημασία του θεσμού της «Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πόλης», ο οποίος μετονομάστηκε σε ΠΠΕ⁴⁶. Το 2005 η πόλη Cork της Ιρλανδίας ήταν η πρώτη πόλη που έλαβε τον ανανεωμένο τίτλο. Με την έγκριση της απόφασης, από το 2009 θα ορίζονταν δύο Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης κάθε χρόνο, μια από τα κράτη που ήταν ήδη μέλη της ΕΕ και μια από τα νέα κράτη μέλη⁴⁷.

Απαραίτητη ήταν η θέσπιση κοινοτικής δράσης⁴⁸ στις αρχές του 21ου αιώνα, η οποία αναφέρεται στις «Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης» για το διάστημα 2007-2019. Νέες χώρες που έχουν προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν τη δυνατότητα να καταλάβουν τον τίτλο του θεσμού⁴⁹. Στις ανακηρυχθείσες πόλεις από το 2010 και μετά απονέμεται το βραβείο «Μελίνα Μερκούρη»⁵⁰, προς τιμή της Υπουργού Πολιτισμού, ύψους 1.500.000€, με σκοπό την ενίσχυση του θεσμού, ώστε να ολοκληρώνονται οι προετοιμασίες. Το βραβείο απονέμεται το

42 Ibid.

43 Ibid.

44 Ibid, I. Περιγραφή των δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων. I.3. Ειδικές πολιτιστικές εκδηλώσεις με ευρωπαϊκή ή διεθνή διάσταση.

45 Απόφαση αριθ. 649/2005/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Απριλίου 2005, για την τροποποίηση της απόφασης 1419/1999/ΕΚ, για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης».

46 Ibid.

47 Ibid.

48 Απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006, *op.cit.*

49 Ibid, Παράρτημα.

50 Ibid, Άρθρο 11: Βραβείο.

Χάρτης 2: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 1985-2004. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

αργότερο τρεις μήνες πριν την έναρξη του αντίστοιχου έτους, υπό την προϋπόθεση πως οι υποψήφιοι πόλεις πληρούν τα κριτήρια και έχουν εφαρμόσει τις συστάσεις, που τους έχουν διατυπωθεί⁵¹.

Για τα έτη 2014-2020, θεσπίζεται το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη»⁵² για την υποστήριξη του ευρωπαϊκού πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα⁵³. Παρέχεται στήριξη στις ειδικές δράσεις που αποβλέπουν σε μεγαλύτερη προβολή των πολιτισμών της Ευρώπης, όπως ο θεσμός «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», στηρίζοντας όλες τις αξίες που αυτός αντιπροσωπεύει⁵⁴.

Με την ολοκλήρωση της προηγούμενης απόφασης, διατυπώνεται νέα απόφαση για τη δράση του θεσμού για το επόμενο διάστημα⁵⁵. Η προηγούμενη απόφαση καταργείται, ενώ οι διατάξεις που λήφθηκαν συνεχίζουν να ισχύουν για τις πόλεις που έχουν ήδη οριστεί ή πρόκειται να οριστούν Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης, έως και το 2019⁵⁶.

Κάθε έτος εορτασμού, ο αριθμός των πόλεων που κατέχουν τον τίτλο δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τρεις⁵⁷. Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα διαδοχής των χωρών, δύο χώρες μέλη της ΕΕ και μια υποψήφια χώρα ή δυνάμει υποψήφια, έχουν τη δυνατότητα να λάβουν τον τίτλο⁵⁸.

51 Ibid, Άρθρο 4: Κριτήρια για το πολιτιστικό πρόγραμμα.

52 Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1295/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για την θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2014 έως 2020) και την κατάργηση των αποφάσεων αριθ. 1718/2006/ΕΚ, 1855/2006/ΕΚ και 1041/2009/ΕΚ.

53 Ibid, Κεφάλαιο I: Γενικές διατάξεις: Άρθρο 1: Θέσπιση και διάρκεια.

54 Ibid, Κεφάλαιο I: Γενικές διατάξεις: Άρθρο 13: Μέτρα στήριξης του υποπρογράμματος Πολιτισμός.

55 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014, op.cit.

56 Ibid, Άρθρο 17: Κατάργηση και μεταβατική διάταξη.

57 Ibid. Άρθρο 3: Πρόσβαση στη δράση.

58 Ibid, Παράρτημα-Χρονοδιάγραμμα.

Χάρτης 3: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 2005-2019. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία.
Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999 .

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ-ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΘΕΣΜΟΥ

ΣΤΟΧΟΙ-ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Για την κατανόηση των, σχετικών με το θεσμό, πολιτικών, αναγνωρίζονται τέσσερις κρίσιμες χρονικές τομές εξέλιξης του.

Αρχικά⁵⁹, το έτος 1992, οι Υπουργοί Πολιτισμού⁶⁰ εξέφρασαν την ανάγκη για σύνταξη ορισμένων στόχων. Ο θεσμός έπρεπε να λάβει πιο ευρεία σημασία και έκταση, να αφορά δηλαδή όχι μόνο πόλεις της Ένωσης αλλά και πόλεις άλλων ευρωπαϊκών χωρών ώστε να προωθηθούν οι αρχές της δημοκρατίας, του πλουραλισμού, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ο καθορισμός κριτηρίων⁶¹ που θα σχετίζονται με την επιλογή της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, κρίθηκε σημαντικός, ώστε να υπάρχει κοινό ορόσημο για όλες τις υποψήφιες πόλεις. Η διαδικασία αυτή τέθηκε σε εφαρμογή για πρώτη φορά το 1993 για τις πόλεις που θα φιλοξενούσαν τον θεσμό το 1998 και το 1999⁶², ενώ με τα συγκεκριμένα κριτήρια ανακηρύχθηκαν οι Πολιτιστικές Πρωτεύουσες μέχρι και το 2004⁶³. Οι Υπουργοί Πολιτισμού⁶⁴ καθιέρωσαν μια διαδικασία επιλογής Ευρωπαϊκών πολιτιστικών πρωτευουσών, κατά την οποία οι πόλεις που επιλέγονταν για τα επόμενα έτη, θα λάμβαναν το αξίωμα μετά από πέντε με έξι χρόνια⁶⁵, ώστε να υπάρχει επαρκές χρονικό διάστημα προετοιμασίας.

59 Πρώτος σταθμός ορίζεται το διάστημα στο οποίο αναφέρεται η απόφαση του Συμβουλίου της 18ης Μαΐου 1992.

60 Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού συνεργόμενων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 18ης Μαΐου 1992, *op.cit.*

61 Καραγιαννάκης Γ., 2007, Η πολεοδομική διάσταση της διοργάνωσης ειδικών γεγονότων. Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης και το παράδειγμα της Πάτρας «Πολιτιστική Πρωτεύουσα 2006», Διπλωματική εργασία, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σσ.25.

62 *Ibid.*

63 *Ibid.*

64 Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού συνελθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 12ης Νοεμβρίου 1992, *op.cit.*

65 Παπαγιάννη Β., 2014, *op.cit.*, σσ.51.

Χάρτης 4: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 2005-2019. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία.
Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Απόφαση αριθ. 649/2005/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Απριλίου 2005.

Σε αυτό το πλαίσιο, θεωρήθηκε ότι οι προτάσεις αστικών αναπλάσεων και οι προοπτικές τους θα ήταν περισσότερο ολοκληρωμένες και κατ' επέκταση επιτυχημένες. Σε αυτήν τη χρονική περίοδο, κριτήρια, αποτελούν τα εξής ζητήματα:

- Η υποψήφια πόλη πρέπει να ανήκει σε ευρωπαϊκό κράτος το οποίο θα διέπεται από δημοκρατικές αρχές και πλουραλισμό, θα σέβεται τους νόμους και τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Δυνατότητα συμμετοχής έχουν πόλεις που ανήκουν και σε ευρωπαϊκά κράτη εκτός ΕΕ. (με παράδειγμα τις χώρες Ισλανδία, Νορβηγία, Πολωνία και Τσεχία, οι οποίες δεν ανήκαν στην ΕΕ όταν πόλεις τους ανακηρύχτηκαν ΠΠΕ).
- Δυνατότητα ετήσιας επιλογής διαφορετικής γεωγραφικής περιοχής, που δεν αποτελούσε απαραίτητα πρωτεύουσα του κράτους. (με παράδειγμα περιοχές, κυρίως, της Βορειοδυτικής Ευρώπης).
- Διασφάλιση ίσων όρων επιλογής, μεταξύ πρωτευουσών και περιφερειακών πόλεων (άρχισε να υλοποιείται σταδιακά από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα).
- Δυνατότητα ανάθεσης και διοργάνωσης του θεσμού την ίδια χρονιά, ταυτόχρονα από δύο αδελφοποιημένες πόλεις (η αδελφοποίηση πόλεων άρχισε το 1999 με δύο ΠΠΕ, ακολούθως το 2000, ορίστηκαν εννέα ΠΠΕ, ενώ τα έτη 2001, 2002 και 2004 ορίζονται, ξανά, δυο πόλεις σαν κάτοχοι του τίτλου).

Το επόμενο κρίσιμο έτος για την εξέλιξη του θεσμού, το έτος 1999⁶⁶, ανανεωμένοι στόχοι και κριτήρια διατυπώνονται για την επιλογή της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, ορίζοντας πως μαζί με την υποψηφιότητα του κράτους μέλους, θα πρέπει να κατατίθεται ένας φάκελος με το πολιτιστικό πρόγραμμα σε ευρωπαϊκή διάσταση, ώστε να εξετάζεται ενδελεχώς και αυτή η διάσταση, πριν την τελική απόφαση ανάθεσης της πρωτεύουσας του πολιτισμού (Χάρτης 3). Οι διαδικασίες αρχίζουν να γίνονται εξονυχιστικές, ώστε οι αρμόδιοι να μπορέσουν να προτείνουν τροποποιήσεις και τελικά να επιλέξουν την νικητήρια πόλη⁶⁷.

66 Δεύτερος σταθμός ορίζεται το διάστημα στο οποίο αναφέρεται η απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999.

67 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999, *op.cit.*, Άρθρο 6.

Οι στόχοι και δράσεις πρέπει να τηρούνται όπως προβλέπονται στο άρθρο 151 της Συνθήκης για την ίδρυση της ΕΕ⁶⁸. Ο φάκελος υποψηφιότητας αξιολογείται στη βάση του σχεδιασμού που η υποψήφια πόλη προτίθεται να⁶⁹:

- προβάλλει τον κοινό ευρωπαϊκό πολιτισμό (ανάδειξη πολυπολιτισμικής Ευρωπαϊκής ταυτότητας).
- προωθήσει πολιτιστικές δράσεις, στις οποίες συμμετέχουν φορείς από άλλες πόλεις των κρατών μελών, οδηγώντας έτσι στην καθιέρωση και ενίσχυση διαρκούς πολιτιστικής συνεργασίας.
- εξασφαλίσει την κινητοποίηση και τη συμμετοχή ευρύτερων ομάδων πληθυσμού και κατά συνέπεια, να εγγυηθεί την κοινωνική διάσταση των δράσεων και την επέκτασή τους, πέραν του έτους των εκδηλώσεων -όμως, σε ελάχιστες περιπτώσεις οι δράσεις συνεχίζονται, ώστε να στηρίζονται στρατηγικές κατευθύνσεις πολιτιστικών πολιτικών.
- στηρίζει την υποδοχή των ευρωπαίων πολιτών και να ευνοήσει την ευρύτερη δυνατή διάδοση των πολιτιστικών δράσεων αξιοποιώντας όλες τις μορφές πολυμέσων και τεχνολογίας.
- προωθήσει τον πολιτιστικό ευρωπαϊκό διάλογο, αλλά και να επικοινωνήσει, σε διεθνές επίπεδο, τις ευρωπαϊκές πολιτιστικές αξίες.
- αξιοποιήσει την ιστορική κληρονομιά, την αρχιτεκτονική και να ενισχύσει την ποιότητα ζωής στην πόλη για το σύνολο των κοινωνικών ομάδων.

68 Άρθρο 151 Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας

1. Η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών και σέβεται την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους, ενώ ταυτόχρονα προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά.
2. Η δράση της Κοινότητας αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό είναι αναγκαίο, υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση τους στους ακόλουθους τομείς:
 - βελτίωση της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών,
 - διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας,
 - μη εμπορικές πολιτιστικές ανταλλαγές,
 - καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία, συμπεριλαμβανομένου του οπτικοακουστικού τομέα.
3. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς στον πολιτιστικό τομέα, και ειδικότερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης.
4. Η Κοινότητα όταν αναλαμβάνει δράσεις δυνάμει άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης, λαμβάνει υπόψη της τις πολιτιστικές πτυχές, αποβλέποντας ειδικότερα στο σεβασμό και στην προώθηση της πολυμορφίας των πολιτισμών της.

69 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999 *op.cit.*, Άρθρο 3.

Σημαντικό, είναι ότι το έτος 1999, καθιερώνεται, πλαίσιο κριτηρίων προγραμματισμού και αξιολόγησης⁷⁰, βάσει των:

- προώθησης κοινών καλλιτεχνικών/εικαστικών ρευμάτων κατά τη διαμόρφωση των οποίων η πόλη έχει διαδραματίσει ιδιαίτερο ρόλο.
- διοργάνωσης δράσεων προβολής και διαχείρισης των τεχνών.
- ανάδειξης σημαντικών γεγονότων, αλλά και προσωπικοτήτων -που σημάδεψαν την ιστορία και την πολιτιστική ταυτότητα της πόλης- με αποδέκτες το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, ώστε να ενισχύεται η κοινή ευρωπαϊκή πολιτιστική ταυτότητα.
- διοργάνωσης ειδικών δράσεων για την ενθάρρυνση της καλλιτεχνικής καινοτομίας και τη δημιουργία νέων μορφών πολιτιστικής δράσης και διαλόγου.
- λήψης μέτρων ευρύτερης πρόσβασης και ευαισθητοποίησης σε θέματα σταθερής και κινητής καλλιτεχνικής κληρονομιάς, καθώς και εικαστικών δημιουργιών.
- οργάνωσης εξειδικευμένων μέτρων για την ευρύτερη πρόσβαση των νέων ηλικιακά ομάδων σε πολιτιστικές δράσεις -αρκετές ΠΠΕ προσπαθούν να ενσωματώσουν νέους στο πρόγραμμα.
- οργάνωσης εξειδικευμένων πολιτιστικών δράσεων για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.
- ευρείας διάδοσης των προγραμματισμένων ενεργειών και δράσεων, μέσω τεχνολογίας-οπτικοακουστικών πολυμέσων με πολύγλωσση προσέγγιση.
- συμβολής στην ενίσχυση οικονομικών δραστηριοτήτων, κυρίως, τουρισμού και την ενίσχυση της απασχόλησης στον τουριστικό τομέα, με κίνδυνο βέβαια την μονοανάπτυξη του τουρισμού.
- ενίσχυσης ποιοτικού και καινοτόμου πολιτιστικού τουρισμού, βάσει βιώσιμης διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και της εναρμόνισης των προσδοκιών επισκεπτών και τοπικών κοινωνικών ομάδων.
- σχεδιασμού για τη προστασία και συσχέτιση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς με τις στρατηγικές αστικών αναπλάσεων.
- ανάληψης πρωτοβουλιών προώθησης του πολιτιστικού διαλόγου μεταξύ Ευρώπης του διεθνούς περιβάλλοντος.

70 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999, *op.cit.*, Παράρτημα II: Κατάλογος που περιέχει τα κριτήρια προγραμματισμού και αξιολόγησης.

Χάρτης 5: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 2007-2019. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία.
Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006

Στη συνέχεια το έτος 2006⁷¹, οι προγενέστερες αποφάσεις καταργούνται και συντάσσονται σχετικά αναθεωρημένοι στόχοι και κριτήρια (Χάρτης 5). Για το συγκεκριμένο διάστημα που αναφέρεται στις πολιτιστικές πρωτεύουσες από το 2007-2019 ο θεσμός στοχεύει⁷² στην ανάδειξη της πολιτιστικής ποικιλομορφίας, του πολιτιστικού πλούτου, καθώς και των κοινών ευρωπαϊκών πολιτιστικών στοιχείων, αναγνωρίζοντας ότι η «διαφορετικότητα» αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό, το οποίο πρέπει διαχρονικά να ενισχυθεί. Επίσης, προωθείται η αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών. Έτσι, τα κριτήρια μπορούν να διαχωριστούν σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το χωρικό επίπεδο αναφοράς:

I. Ευρωπαϊκή Ένωση. Κριτήρια τα οποία σχετίζονται με την:

- ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ευρωπαϊκών πολιτιστικών φορέων και εικαστικών ως αποτέλεσμα η ενίσχυση και βελτίωση των ευρωπαϊκών πολιτιστικών δράσεων στο πλαίσιο του θεσμού ΠΠΕ.
- ανάδειξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολυμορφίας και των κοινών στοιχείων/πτυχών των ευρωπαϊκών πολιτισμών, ώστε να αναδειχθεί και να προωθηθεί ο «κοινός» Ευρωπαϊκός πολιτισμός, ένα όραμα που εμφανίστηκε από την αρχή της δημιουργίας του θεσμού της ΠΠΕ.

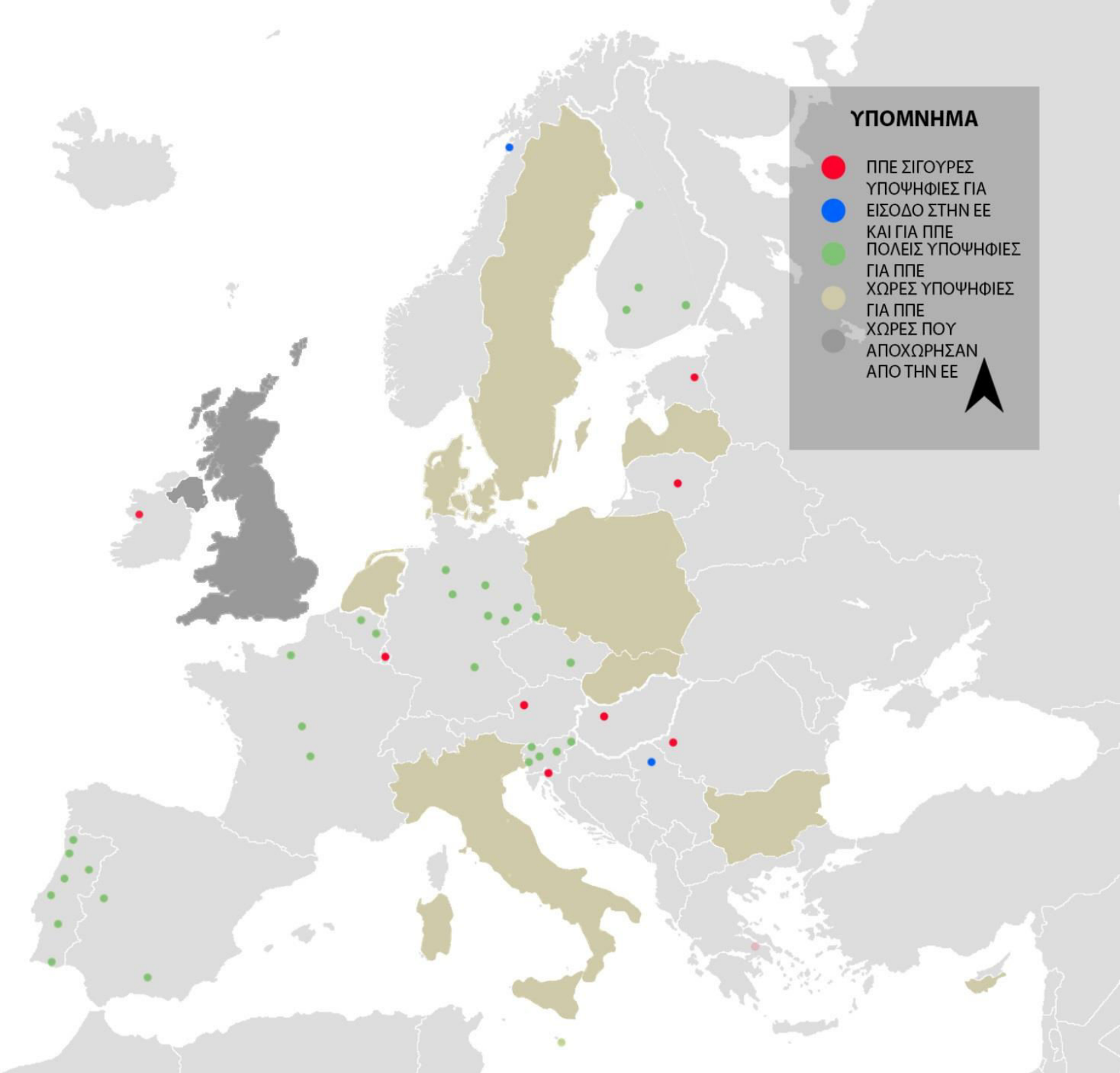
II. Πόλη και πολίτες⁷³. Κριτήρια τα οποία σχετίζονται με την:

- ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών, τόσο της υποψήφιας πόλης όσο και της περιφέρειάς της.
- ενίσχυση κοινωνικής ανάπτυξης, μέσα από την ευρύτητα των πολιτιστικών δράσεων.

71 Τρίτος σταθμός ορίζεται το διάστημα στο οποίο αναφέρεται η απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006 για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση 'Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για τα έτη 2007 έως 2019.

72 Απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006, *op cit.*, Άρθρο 1.

73 *Ibid*, Άρθρο 4.

Χάρτης 6: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 2020-2033. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014

Επόμενο έτος που αποτελεί, σύμφωνα με τη διερεύνηση, τομή στην εξέλιξη του θεσμού, είναι το 2014⁷⁴, στο οποίο θέτονται νέοι στόχοι και κριτήρια και ορίστηκαν οι νέες απαιτήσεις (Χάρτης 6). Οι αρμόδιοι φορείς, συλλέγοντας και αξιολογώντας στατιστικά δεδομένα και πληροφορίες από τις προηγούμενες υλοποιημένες δράσεις του θεσμού, ενισχύουν περαιτέρω τις δύο κατευθύνσεις, που προαναφέρθηκαν, δηλαδή της ευρωπαϊκής διάστασης και της διάστασης της πόλης-πολιτών. Στους ευρύτερους στόχους⁷⁵, αναγνωρίζονται η διασφάλιση και η προώθηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολυμορφίας, η τόνωση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας καθώς και η συμβολή του πολιτισμού στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των πόλεων σύμφωνα με τις αντίστοιχες στρατηγικές και προτεραιότητές τους. Ειδικότερα οι στόχοι ανά κατεύθυνση είναι⁷⁶:

- η ενίσχυση διακρατικών συνεργασιών στο πλαίσιο του θεσμού ΠΠΕ.
- η πρόσβαση και η συμμετοχή όλων των πολιτών σε πολιτιστικές δραστηριότητες.
- η συσχέτιση/συνέργειες του πολιτισμού με άλλους οικονομικούς τομείς.
- η αναβάθμιση της διεθνούς εικόνας των πόλεων μέσω του πολιτισμού.

Από το έτος 2014, τα κριτήρια για την αξιολόγηση των αιτήσεων διακρίνονται:

- στη συμβολή των πολιτιστικών δράσεων στην αναπτυξιακή στρατηγική. Ειδικότερα⁷⁷:
 - η θέσπιση πολιτιστικής στρατηγικής της υποψήφιας πόλης -σχεδιασμός και υποστήριξη δράσεων και μετά το έτος ανάληψης του θεσμού.
 - ο σχεδιασμός ενίσχυσης των συνεργειών πολιτισμού με ευρύτερους οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς της υποψήφιας πόλης -σχεδιασμός που σε αρκετές περιπτώσεις

74 Τέταρτος σταθμός ορίζεται το διάστημα στο οποίο αναφέρεται η απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για τη θέσπιση δράσης της Ένωσης όσον αφορά τις πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης για τα έτη 2020 έως 2033 και για την κατάργηση της απόφασης αριθ. 1622/2006/ΕΚ.

75 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014, *op.cit.*, Άρθρο 2.

76 *Ibid.*

77 *Ibid*, Άρθρο 5.

στο παρελθόν δεν υλοποιήθηκε, ως αποτέλεσμα να υπάρξει έμφαση στην ενίσχυση αυτών των συνεργειών.

- ο σχεδιασμός παρακολούθησης, αξιολόγησης, διάδοσης του αντίκτυπου του τίτλου στην υποψήφια πόλη.

- στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης. Ειδικότερα⁷⁸:
 - το εύρος και η ποιότητα δράσεων προώθησης ευρωπαϊκής πολιτιστικής πολυμορφίας, διαπολιτισμικού διαλόγου, αλλά και δράσεων ενίσχυσης της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας.
 - το εύρος και η ποιότητα δράσεων συνεργασιών/συνεργειών/συμπράξεων σε όλα τα επίπεδα-εικαστικοί, πολιτιστικές επιχειρήσεις, φορείς.
 - ο σχεδιασμός στρατηγικών προσέλκυσης ευρωπαϊκού και διεθνούς κοινού, ώστε να ενισχυθεί η οικονομία της υποψήφιας πόλης.
- στην ευρύτητα του πολιτιστικού και εικαστικού αντικειμένου των δράσεων. Ειδικότερα⁷⁹:
 - η ύπαρξη σαφούς, συνεκτικού οράματος και στρατηγικής του πολιτιστικού προγράμματος, καθώς και το εύρος και η ποιότητα των προτεινόμενων δράσεων.
 - η συμμετοχή τοπικών εικαστικών και πολιτιστικών οργανώσεων στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του υποψήφιου προγράμματος ΠΠΕ.
 - η ικανότητα συσχέτισης τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς με νέες, καινοτόμες και πειραματικές μορφές πολιτιστικής έκφρασης.
- στην ικανότητα υλοποίησης, προσέγγισης και διαχείρισης των δράσεων. Ειδικότερα στην ικανότητα υλοποίησης αξιολογούνται⁸⁰:
 - η ευρεία και ισχυρή πολιτική υποστήριξη υποψήφιου προγράμματος, με δέσμευση τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών.

78 Ibid.

79 Ibid.

80 Ibid.

- η ύπαρξη επαρκών υποδομών -απαιτείται να υπάρχει προεργασία των έργων ανάπλασης.
- ειδικότερα στην ικανότητα προσέγγισης, αξιολογούνται τα ακόλουθα⁸¹:
 - η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στην προετοιμασία της αίτησης και στην υλοποίηση των δράσεων μέσω ευκαιριών συμμετοχής -νέοι, εθελοντές, ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.
 - η διασύνδεση των δράσεων με όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.
- στην ικανότητα διαχείριση, αξιολογούνται τα ακόλουθα⁸²:
 - οι χρηματοδοτικές προϋποθέσεις της στρατηγικής για τη συγκέντρωση πόρων του προτεινόμενου προϋπολογισμού -σχεδιασμός δημοσιονομικής στήριξης από προγράμματα και ταμεία, για την κάλυψη της προετοιμασίας, της ετήσιας διοργάνωσης, της αξιολόγησης.
 - η συνεργασία τοπικής αρχής και οργανωτικής δομής σχεδιασμού και υλοποίησης του προγράμματος ΠΠΕ.
 - οι διαδικασίες διορισμού του γενικού και του καλλιτεχνικού διευθυντή και ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους.
 - η σύσταση/στελέχωση της οργανωτικής δομής από άτομα, τα οποία διαθέτουν απαραίτητες δεξιότητες και πείρα στον σχεδιασμό, τη διαχείριση και στην εκτέλεση του πολιτιστικού προγράμματος.

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

Εικ. 6,7,8: Διαγράμματα κοινών σημείων εξέλιξης τεσσάρων σημαντικότερων σταθμών της ιστορίας του νομοθετικού πλαισίου που αφορούν τον θεσμό «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Τα διαγράμματα δημιουργήθηκαν μετά από προσωπική επεξεργασία.
Πηγή πληροφοριών: Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου 1992, 1999, 2006, 2014.

ΚΟΙΝΕΣ ΚΑΤΕΘΥΝΣΕΙΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ

Οι τέσσερις χρονολογικοί σταθμοί/τομές στην ιστορία της νομοθεσίας του θεσμού της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης απαιτείται να μελετηθούν εκτενέστερα ώστε να διακριθούν τα κοινά τους σημεία.

Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης στοχεύει στην προβολή του πλούτου, της ποικιλομορφίας, των κοινών χαρακτηριστικών των ευρωπαϊκών πολιτισμών, στην αμοιβαία γνώση των ευρωπαίων πολιτών, στόχοι που μέχρι και στις πιο πρόσφατες αποφάσεις ισχύουν⁸³ και ενισχύονται ανάλογα με τα δεδομένα της εποχής.

Δυνατότητα συμμετοχής στον θεσμό μπορούν να έχουν και πόλεις που δεν είναι απαραίτητα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁸⁴, αλλά από κράτη που διαπυούνται από τις αρχές της δημοκρατίας. Σε ακόλουθες αποφάσεις⁸⁵, ενδείκνυται πως μόνο πόλεις των κρατών μελών της ΕΕ, ή πόλεις χωρών που πρόκειται να εισχωρήσουν στην Ένωση δικαιούνται να ανακηρυχτούν Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης.

Η χρονολογική σειρά πόλεων που δικαιούνται να ονομαστούν Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης, υπάρχει στις αποφάσεις σε μορφή παραρτημάτων⁸⁶. Υπάρχει δυνατότητα τροποποίησης της προκαθορισμένης χρονολογικής σειράς που ορίζεται, όταν γίνει η ανάλογη κοινή συμφωνία μεταξύ των κρατών⁸⁷. Μια τέτοια αμοιβαία ανταλλαγή θέσεων στην χρονολογική σειρά φαίνεται πως έγινε για τα 2006 και 2018, μεταξύ Ελλάδας και Κάτω Χωρών.

83 Αποφάσεις 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 1, αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 1: Αντικείμενο, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 2: Στόχοι.

84 Αποφάσεις (92/ C 151 /01) της 18ης Νοεμβρίου 1992, *op.cit.*, 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 4.

85 Αποφάσεις αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 2: Πρόσβαση στο θεσμό και αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 3: Πρόσβαση στο θεσμό.

86 Αποφάσεις 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*, Παράρτημα Ι, αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Παράρτημα, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Παράρτημα.

87 Αποφάσεις (92/ C 151 /01) της 18ης Νοεμβρίου 1992, 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 2, αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 2: Πρόσβαση στη δράση, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 3: Πρόσβαση στη δράση.

Εικ. 9,10: Διαγράμματα κοινών σημείων εξέλιξης τεσσάρων σημαντικότερων σταθμών της ιστορίας του νομοθετικού πλαισίου που αφορούν τον θεσμό «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Τα διαγράμματα δημιουργήθηκαν μετά από προσωπική επεξεργασία.
Πηγή πληροφοριών: Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου 1992, 1999, 2006, 2014.

Σύμφωνα με την αρχική απόφαση⁸⁸, ΠΠΕ θα ονομάζονταν, πόλη των Κάτω Χωρών (2006) και αργότερα πόλη της Ελλάδας (2018). Μεταγενέστερη απόφαση⁸⁹, ορίζει την Πάτρα, Ελλάδα, ΠΠΕ για το 2006 και το Λέουβαρντεν, Ολλανδία, ΠΠΕ για το 2018.

Υπάρχει η πρόθεση για τη συνέχιση του Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Μήνα⁹⁰, καθώς θεωρείται πως θα δίνεται ευκαιρία συμμετοχής σε ευρωπαϊκά τεκταινόμενα σε ευρεία ομάδα χωρών.

Κάθε αίτηση που υποβάλλεται βασίζεται σε πολιτιστικό πρόγραμμα με ισχυρή ευρωπαϊκή διάσταση⁹¹. Το πολιτιστικό πρόγραμμα στηρίζεται στα ανάλογα κριτήρια⁹² της κάθε απόφασης, καθώς πρέπει να πληρούνται, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να λάβει τον τίτλο. Μπορούν να οριστούν δύο ή περισσότερες πόλεις ταυτόχρονα πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης, οι ονομαζόμενες αδελφοποιημένες πόλεις⁹³, με στόχο την ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των πόλεων και των πολιτιστικών προγραμμάτων.

Στις πρόσφατες αποφάσεις του νομοθετικού καθεστώτος⁹⁴, η επιτροπή επιλογής που συγκροτείται, αποτελείται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, χωρίς συγκρούσεις συμφερόντων για τις πόλεις που έχουν υποβάλει υποψηφιότητα, ώστε να είναι όσο το δυνατόν πιο δίκαιη η επιλογή των Πολιτιστικών Πρωτευουσών.

Αναφορικά με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, κάθε ενδιαφερόμενο κράτος μέλος προτείνει την ανακήρυξη μιας πόλης, βάσει των συστάσεων που περιέχονται στην έκθεση επιλογής της ομάδας, και, το αργότερο τέσσερα έτη πριν από το έτος εορτασμού, κοινοποιεί την πρότασή του στους αρμοδίους⁹⁵.

88 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ, ορ. cit., Παράρτημα Ι.

89 Απόφαση αριθ. 649/2005/ΕΚ, ορ. cit., Παράρτημα.

90 Αποφάσεις (92/С 151 /01) της 18ης Νοεμβρίου 1992, ορ. cit., 1419/1999/ΕΚ, ορ. cit., αριθ. 1622/2006/ΕΚ, ορ. cit.

91 Αποφάσεις 1419/1999/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 3, αριθ. 1622/2006/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 3: Αιτήσεις, αριθ. 445/2014/ΕΕ, ορ. cit., Άρθρο 4: Εφαρμογή.

92 Αποφάσεις 1419/1999/ΕΚ, ορ. cit., αριθ. 1622/2006/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 4: Κριτήρια για το πολιτιστικό πρόγραμμα, αριθ. 445/2014/ΕΕ, ορ. cit.

93 Αποφάσεις (92/С 151 /01) της 18ης Νοεμβρίου 1992, ορ. cit., 1419/1999/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 5, αριθ. 1622/2006/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 3: Αιτήσεις, αριθ. 445/2014/ΕΕ, ορ. cit., Άρθρο 12: Συνεργασία μεταξύ των πόλεων που έχουν οριστεί πολιτιστικές πρωτεύουσες.

94 Αποφάσεις αριθ. 1622/2006/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 6: Επιτροπή επιλογής, αριθ. 445/2014/ΕΕ, ορ. cit., Άρθρο 6: Επιτροπή εμπειρογνομημόνων.

95 Αποφάσεις αριθ. 1419/1999/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 4, αριθ. 1622/2006/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 9: Ανακήρυξη, αριθ. 445/2014/ΕΕ, ορ. cit., Άρθρο 11: Ανακήρυξη.

Εμφανίζεται η ανάγκη ορισμού εποπτικής και συμβουλευτικής επιτροπής για την παρακολούθηση της προετοιμασίας και υλοποίησης του θεσμού⁹⁶. Με αυτό τον τρόπο η κάθε πόλη που πρόκειται να λάβει τον τίτλο, θα είναι όσο το δυνατό καλύτερα προετοιμασμένη, ενημερωμένη και θα έχει την ανάλογη στήριξη.

Κάθε χρόνο η Επιτροπή εξασφαλίζει αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της υλοποίησης ΠΠΕ του προηγούμενου έτους, σύμφωνα με τους στόχους και τα κριτήρια των δράσεων, που καθορίζονται στην παρούσα απόφαση, συμπεριλαμβάνοντας και ανάλυση των διοργανωτών⁹⁷. Η έκθεση αυτή υποβάλλεται από την Επιτροπή στους αρμόδιους φορείς.

⁹⁶ Αποφάσεις αριθ.1622/2006/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 10: Εποπτική και συμβουλευτική επιτροπή, αριθ. 445/2014/ΕΕ, ορ. cit., Άρθρο 13: Παρακολούθηση.

⁹⁷ Αποφάσεις αριθ.1419/1999/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 6, αριθ.1622/2006/ΕΚ, ορ. cit., Άρθρο 12: Αξιολόγηση, αριθ. 445/2014/ΕΕ, ορ. cit., Άρθρο 16: Αξιολόγηση.

ΣΤΟΧΟΙ

1992
ΕΥΡΕΙΑ ΕΚΤΑΣΗ

1999
ΚΟΙΝΟΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

2006
ΑΜΟΙΒΑΙΑ
ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

2014
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΟΛΕΩΝ

ΠΡΟΕΠΙΛΟΓΗ

2006
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

2014
ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

ΣΕΙΡΑ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΥ

1999
ΜΙΑ ΧΩΡΑ
ΚΑΘΟΡΙΖΕΤΑΙ

2006
ΔΥΟ ΧΩΡΕΣ
ΚΑΘΟΡΙΖΟΝΤΑΙ

2014
ΤΡΕΙΣ ΧΩΡΕΣ
ΚΑΘΟΡΙΖΟΝΤΑΙ

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

1992
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ
ΚΡΑΤΗ

1999
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ
ΚΡΑΤΗ

2006
ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ

2014
ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ/ΤΟΜΩΝ

Με το πέρασμα του χρόνου, οι νομοθεσίες έχουν δεχθεί αλλαγές/προσθήκες, οι οποίες στοχεύουν στην εξέλιξη του θεσμού. Στη συνέχεια παρουσιάζεται μια προσέγγιση των ζητημάτων εξέλιξης των σημαντικών τεσσάρων χρονολογικών τομών της νομοθεσίας.

Στις πρόσφατες αποφάσεις του νομοθετικού πλαισίου⁹⁸, έχει παρατηρηθεί εξέλιξη του αντικειμένου και των στόχων του θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Αρχικά οι στόχοι, επικεντρώνονταν στην ευρεία διάδοση του θεσμού⁹⁹, μετέπειτα ο στόχος αυτός πλαισιώθηκε από την ενίσχυση του ευρωπαϊκού πολιτισμού μέσα από εκδηλώσεις και κινητοποιήσεις¹⁰⁰. Ακολούθησε η σκέψη της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των ευρωπαϊκών πολιτών¹⁰¹, στη βάση ανθρωποκεντρικής προσέγγισης, με κατάληξη την ανάπτυξη των πόλεων μέσα από την ανάδειξη του πολιτισμού και τη διεθνή αναβάθμιση της εικόνας των πόλεων μέσα από τον πολιτισμό¹⁰².

Στο παρελθόν, σύμφωνα με τις αρχικές αποφάσεις του θεσμού¹⁰³, δικαίωμα συμμετοχής είχαν όλα τα δημοκρατικά κράτη, ενώ τα πιο πρόσφατα νομοθετικά πλαίσια¹⁰⁴, επιτρέπουν την συμμετοχή σε χώρες που είναι ή θα γίνουν μέλη της ΕΕ.

98 Αποφάσεις αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 1: Αντικείμενο, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 2: Στόχοι.

99 Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού συνεληθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου της 12ης Νοεμβρίου 1992, *op.cit.*

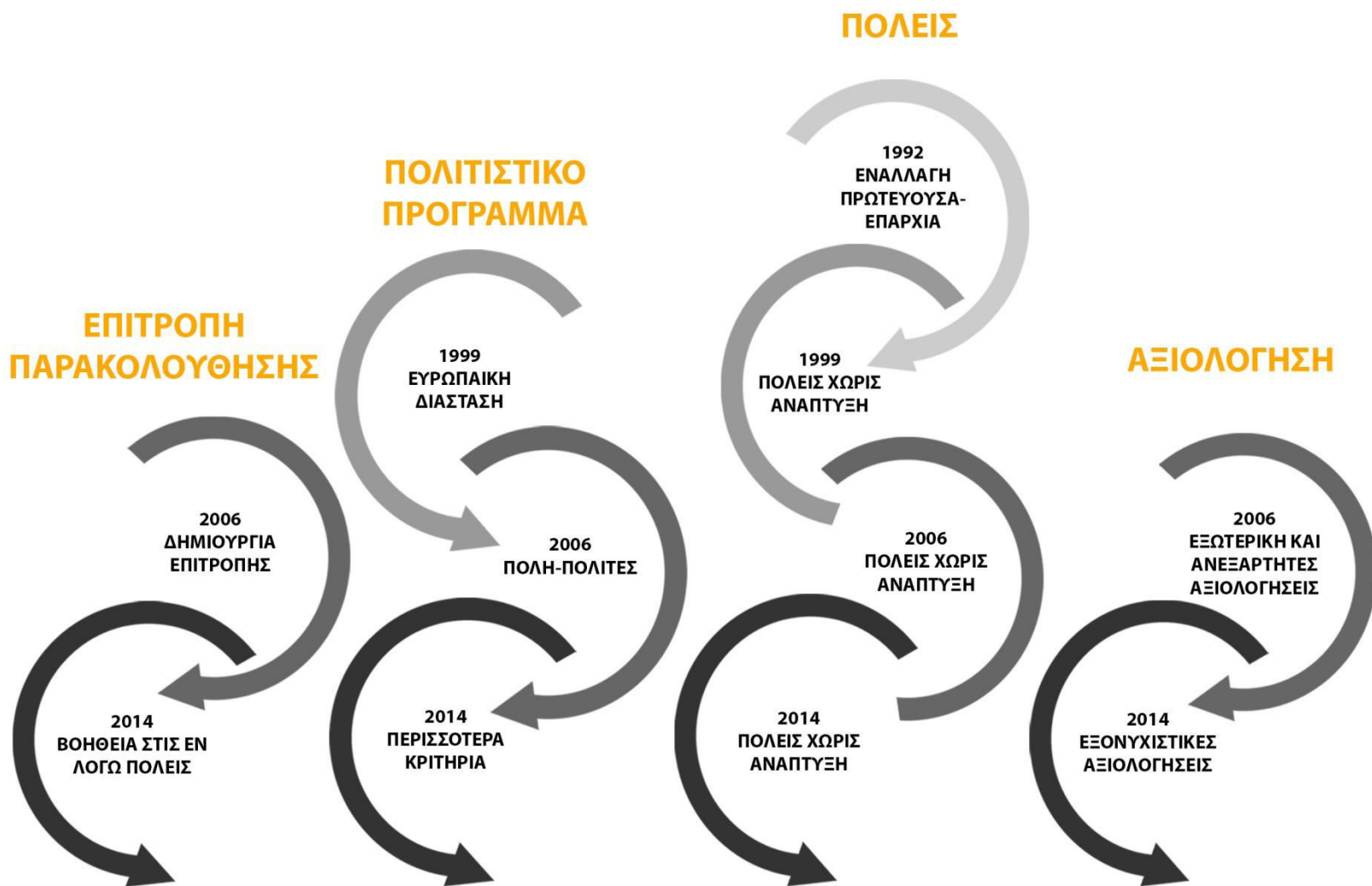
100 Απόφαση αριθ.1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999, *op.cit.*, Άρθρο 1.

101 Απόφαση αριθ.1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006, *op.cit.*

102 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014, *op.cit.*

103 Αποφάσεις (92/С 151 /01) της 18ης Νοεμβρίου 1992, *op.cit.*, 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 4.

104 Αποφάσεις αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 2: Πρόσβαση στη δράση, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 3: Πρόσβαση στη δράση.

Εικ. 15,16,17,18: Διαγράμματα σημείων εξέλιξης τεσσάρων σημαντικότερων σταθμών της ιστορίας του νομοθετικού πλαισίου που αφορούν τον θεσμό «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Τα διαγράμματα δημιουργήθηκαν μετά από προσωπική επεξεργασία.

Πηγή πληροφοριών: Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου 1992, 1999, 2006, 2014.

Αναφορικά με τη σειρά καθορισμού των πόλεων που θα λάβουν τον τίτλο ΠΠΕ, εντοπίζονται κρίσιμα ζητήματα εξέλιξης¹⁰⁵. Στις τελευταίες αποφάσεις παρουσιάζεται παράρτημα με συγκεκριμένη χρονική σειρά, στο οποίο ορίζεται μια χώρα/πόλη για ΠΠΕ για κάθε έτος¹⁰⁶, στη συνέχεια ορίζονται έως δύο χώρες/πόλεις¹⁰⁷, ενώ στην τελευταία απόφαση ορίζονται έως τρεις χώρες¹⁰⁸, εκ των οποίων πόλεις τους μπορούν να αναλάβουν τον τίτλο. Η αύξηση του πλήθους πόλεων για την απόκτηση του τίτλου, συσχετίζεται με την αύξηση του αριθμού των χωρών που εισέρχονται στην ΕΕ και έχουν το δικαίωμα να αναλάβουν τον θεσμό.

Στα πρώτα χρόνια καθιέρωσης του θεσμού, η πρόθεση ήταν η εναλλαγή υποψηφίων πόλεων, ανάμεσα σε πρωτεύουσες χωρών και περιφερειακές πόλεις¹⁰⁹. Πλέον, στις τελευταίες αποφάσεις¹¹⁰, κυρίως, περιφερειακές πόλεις επιλέγονται, για την απόκτηση του τίτλου, καθώς προωθείται η ανάπτυξη της ευρύτερη εθνικής περιοχής και όχι μόνο τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Παρατηρείται εξέλιξη των θεματικών κριτηρίων που απαιτούνται να καλυφθούν, ώστε πόλεις να αναλάβουν τον θεσμό¹¹¹. Στις αρχικές αποφάσεις, κύρια κριτήρια αποτελούν η ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης¹¹² και η συσχέτισή της με την κατεύθυνση πόλη-πολίτες¹¹³. Στη συνέχεια, σύνθεση περισσότερων ποιοτικών κριτηρίων εμφανίζεται, όπως η συμβολή στην αναπτυξιακή στρατηγική, η ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης, το κύρος των πολιτιστικών και εικαστικών δράσεων, η ικανότητα υλοποίησης, προσέγγισης, διαχείρισης¹¹⁴, ίσως, ως δέσμευση των υποψηφίων πόλεων για την εύρυθμη υλοποίηση των προγραμμάτων στο πλαίσιο του θεσμού, δέσμευση, όμως, η οποία οδηγεί στον περιορισμό της ευελιξίας σχεδιασμού και υλοποίησης των πολιτιστικών προγραμμάτων.

105 Αποφάσεις 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*, Παράρτημα Ι, αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Παράρτημα, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Παράρτημα.

106 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999, *op.cit.*

107 Απόφαση αριθ.1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006, *op.cit.*

108 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014, *op.cit.*

109 Αποφάσεις (92/С 151 /01) της 18ης Νοεμβρίου 1992, *op.cit.*

110 Αποφάσεις 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*, αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*

111 Αποφάσεις 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 3, αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 4: Κριτήρια για το πολιτιστικό πρόγραμμα, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 5: Κριτήρια.

112 Απόφαση 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*

113 Απόφαση αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*

114 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*

Σε προγενέστερες αποφάσεις¹¹⁵, παραλείπεται το στάδιο της προεπιλογής των πόλεων κατόχων του τίτλου. Η προεπιλογή μπορεί να αποβεί βοηθητική για τις πόλεις, οι οποίες επιθυμούν να ονομαστούν Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης, καθώς πραγματοποιούνται σχετικές βελτιωτικές συστάσεις¹¹⁶, με τις οποίες οι προεπιλεγμένες πόλεις έχουν, πλέον, το δικαίωμα να συμπληρώσουν και να αναθεωρήσουν τις αιτήσεις τους, παρέχοντας τους μια επιπλέον ευκαιρία¹¹⁷. Οι πρόσφατες αποφάσεις καθιερώνουν τη σύσταση βοηθητικής επιτροπής παρακολούθησης στις πόλεις που πρόκειται να λάβουν τον τίτλο¹¹⁸.

Το πλαίσιο αξιολόγησης των αποτελεσμάτων, που υποβάλλονται κάθε έτος, έχει εξελιχθεί στις πρόσφατες αποφάσεις. Κάθε χρόνο, η Επιτροπή μεριμνά για τη διενέργεια εξωτερικών και ανεξάρτητων αξιολογήσεων¹¹⁹ των αποτελεσμάτων της υλοποίησης του θεσμού σε τακτική βάση¹²⁰. Στην πιο πρόσφατη απόφαση¹²¹, ενθαρρύνεται η εξονυχιστική αξιολόγηση, που θα βοηθήσει τις μεταγενέστερες Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης να βελτιώσουν το σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτιστικών προγραμμάτων τους.

115 Αποφάσεις (92/C 151 /01) της 18ης Νοεμβρίου 1992, *op.cit.*, 1419/1999/ΕΚ, *op.cit.*

116 Αποφάσεις αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 7: Προεπιλογή, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 8: Προεπιλογή από τα κράτη.

117 Αποφάσεις αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 8: Τελική επιλογή, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 9: Επιλογή στα κράτη μέλη.

118 Αποφάσεις αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 10: Εποπτική και συμβουλευτική επιτροπή, αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*, Άρθρο 13: Παρακολούθηση.

119 Απόφαση αριθ.1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006, *op.cit.*, Άρθρο 12: Αξιολόγηση.

120 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 , *op.cit.*, Άρθρο 16: Αξιολόγηση.

121 *Ibid.*

ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Χρήσιμος για τη διερεύνηση ήταν ο διαχωρισμός του πρόσφατου νομοθετικού πλαισίου, σε δύο περιόδους. Συγκεκριμένα η πρώτη το 2006¹²² και η δεύτερη περίοδος, το 2014¹²³. Το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει σήμερα είναι αυτό που αφορά τις περιόδους 2007-2019¹²⁴ και 2020-2033¹²⁵. Θεωρήθηκε, σκόπιμη, η εμβάθυνση του νομοθετικού πλαισίου, σε αυτές τις δύο χρονικές περιόδους, λόγω αφενός της χρονικής περιόδου/αλλαγής, τέλη 2019 και αρχές 2020, που πραγματοποιήθηκε η έρευνα, και αφετέρου, της επιλογής του παραδείγματος εμβάθυνσης, «Πάφος 2017».

ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, 2006¹²⁶

Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης έχει σταδιακά καταστεί μια από τις πλέον φιλόδοξες ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες με επίκεντρο τον πολιτισμό, πρωτοβουλία η οποία, σταδιακά, στηρίζεται όλο και περισσότερο από τους ευρωπαίους πολίτες. Στο πλαίσιο του θεσμού είναι, πλέον, σαφές ότι οι ευρωπαίοι πολίτες, απαιτείται να στηρίζουν και να ενθαρρύνουν τις πολιτιστικές συνεργασίες μεταξύ των μελών της Ένωσης, μέσα από τη γνώση της ευρωπαϊκής ιστορίας και του πολιτισμού, να ενισχύουν την προστασία της πολιτιστικής και πολιτισμικής κληρονομιάς, να προωθούν τις εικαστικές δημιουργίες¹²⁷. Έτσι, σε αυτήν την χρονική περίοδο, καλλιεργείται ο σεβασμός μεταξύ των κρατών/μελών της Ευρώπης¹²⁸ και η ανάδειξη της διαφορετικότητας των πολιτισμών της¹²⁹.

Η επιλογή της περιοχής που θα φιλοξενούσε τον θεσμό, την περίοδο αυτή, φαίνεται πως διαφοροποιείται: πλέον, κυρίως, πόλεις, οι οποίες δεν είναι σχετικά εμφανείς στο διεθνές

122 Απόφαση αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*

123 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014, *op.cit.*

124 Απόφαση αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*

125 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*

126 Αναφέρεται στην απόφαση αριθθ. 1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*

127 Άρθρο 128-Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ημερομηνία ισχύος: 29.12.2006.

128 Άρθρο 151 της συνθήκης του Άμστερνταμ.

129 Βλάχσης Α., ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ Ή ΕΥΡΩΠΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ Απόπειρα αποτίμησης και αποκρυστάλλωσης των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνω στο πολιτισμό. σσ.3.

περιβάλλον, αλλά διαθέτουν σπουδαία πολιτιστική κληρονομιά είναι οι πιο πιθανές να λάβουν τον τίτλο. Στόχος του θεσμού είναι να βελτιώσει την εικόνα της πόλης διεθνώς, προσελκύοντας τουρισμό, ενισχύοντας την, με αυτό τον τρόπο, οδηγώντας στην οικονομική τους ανάπτυξη. Δυστυχώς, η διερεύνηση, έδειξε ότι τις περισσότερες φορές, η δυνατότητα αυτή δεν αξιοποιήθηκε επαρκώς, ώστε να αναπτυχθούν, πόλεις, με κρίσιμα κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα, γιατί απλά δεν πληρούσαν το σύνολο των απαιτήσεων/κριτηρίων. Παρόλα αυτά η έννοια του πολιτισμού αρχίζει να αποκτά μεγαλύτερη βαρύτητα τόσο μέσα στα όρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και διεθνώς. Προωθείται και ενισχύεται ο πολιτισμός μέσα από προγράμματα που θέλουν τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ¹³⁰.

ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, 2014¹³¹

Αρκετές τροποποιήσεις/προσθήκες έγιναν, οι οποίες βασίζονται στην εμπειρία που έχει προκύψει από την υλοποίηση του θεσμού. Από το 2014 και μετά η πρόθεση του νομοθετικού πλαισίου είναι να καλύψει ανάγκες που έχουν προκύψει από τα κενά των προηγούμενων θεσμικών πλαισίων. Την τελευταία δεκαετία, εμφανίστηκαν ζητήματα που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή ενότητα ως ένα σύνολο, την αλληλοκατανόηση, τις συνεργασίες, τη διαφορετικότητα των πολιτισμών. Θίγονται θέματα, σε διεθνές και Ευρωπαϊκό επίπεδο, που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία σχετίζεται με την πολιτιστική κληρονομιά και την κοινωνία, θέματα παγκόσμιας εμβέλειας που οφείλονται σε γεωπολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

Είναι σαφές, πλέον στις νομοθετικές κατευθύνσεις, ότι τα ζητήματα ετερότητας, και πολυπολιτισμικότητας απαιτούν συγκεκριμένη διαχείριση¹³². Η πολυπολιτισμικότητα συναντάται σε όλη την διάρκεια της ιστορίας και χαρακτηρίζει αρκετές κοινωνίες της ΕΕ¹³³. Τα κράτη/μέλη της Ευρώπης, που διαθέτουν διαφορετικούς πολιτισμούς συντελούν τον κοινό Ευρωπαϊκό πολιτισμό, μια ιδέα στην οποία στηρίζεται εξολοκλήρου ο θεσμός «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Στο παρελθόν δεν υπήρχε η απαραίτητη γνώση για επαρκή αξιοποίηση του

130 Απόφαση αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*, Άρθρο 3: Αιτήσεις.

131 Αναφέρεται στην απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*

132 Νικολάου Γ., 2011, Διαπολιτισμική Διδακτική (το νέο περιβάλλον βασικές αρχές). Αθήνα : πεδίο. σσ.208.

133 Πανετά Γ., 2014, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ. Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία. Εθνικό και Καποδιστριακό πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Φιλοσοφίας- Παιδαγωγικής- Ψυχολογίας, Αθήνα. «Η πολυπολιτισμική κοινωνία περιγράφεται ως σύνολο διαφορετικών πολιτισμών οι οποίοι συνυπάρχουν χωρίς να διατηρούν μεταξύ τους σχέσεις».

πολιτιστικού πλούτου της Ευρώπης. Οι νέες παγκοσμιοποιημένες συνθήκες απαιτούν την ανάδειξη της διαφορετικότητας, αλλά παράλληλα να μην αντιμετωπίζονται μεμονωμένα¹³⁴. Αυτό διακρίνεται στις προσπάθειες του θεσμού να γεφυρώσει τις σχέσεις των πόλεων που έχουν οριστεί για το ίδιο έτος Πολιτιστικές Πρωτεύουσες, επιδιώκοντας την ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των πολιτιστικών τους προγραμμάτων¹³⁵.

Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο¹³⁶, δημιουργεί ένα κοινό υπόβαθρο πολιτισμού που αποβλέπει στη συνεργασία των κρατών μελών και τη συναδέλφωσή τους. Στα προηγούμενα χρονικά διαστήματα, η ανάθεση των θεσμού γινόταν κυρίως υπέρ των ισχυρών χωρών της Ένωσης, αφήνοντας τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες αμέτοχες. Από την άλλη, οι πόλεις κάτοχοι του τίτλου, προωθούν σε μεγάλο βαθμό τον πολιτισμό τους, με έμφαση στην προσέλκυση τουριστών/επισκεπτών, αφήνοντας στο παρασκήνιο τις διαχρονικά υποβαθμισμένες γειτονιές τους.

Πρωθείται η πολιτισμική πολυμορφία και ο διαπολιτισμικός διάλογος, ο πολιτισμός χρησιμοποιείται σαν καταλύτης δημιουργικότητας στο πλαίσιο για την ανάπτυξη, την απασχόληση και για τις διεθνείς σχέσεις της ΕΕ¹³⁷. Τα τελευταία χρόνια, ο τομέας του πολιτισμού θεωρείται ένας από τους πιο νευραλγικούς τομείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα πολιτιστικά δεδομένα, όμως, πρέπει να διαφυλαχθούν και να ενταχθούν σε Ευρωπαϊκές πολιτικές, καθώς αυτά αποτελούν την αρχή του θεσμού.

Στο χρονικό διάστημα από το 2014 και μετά, οι στόχοι του θεσμού εστιάζουν στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης, των ίσων ευκαιριών, στην αντιμετώπιση των σύγχρονων αστικών ζητημάτων, όπως της μετανάστευσης και του προσφυγικού ζητήματος, που ήδη από το 2014, έχει εξελιχθεί στην ΕΕ. Ιδιαίτερη μέριμνα τίθεται σε εφαρμογή για τους νέους και τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Σημαντικό για τις πόλεις που φέρουν τον τίτλο είναι να προωθήσουν την κοινωνική ένταξη, τις ίσες ευκαιρίες ανάμεσα στους πολίτες, να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για μια ευρύτερη συμμετοχή όλων των κοινωνικών ομάδων στο θεσμό, την προετοιμασία και στην

134 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ, *op.cit.*

135 *Ibid*, Άρθρο 12: Συνεργασία μεταξύ των πόλεων που έχουν οριστεί πολιτιστικές πρωτεύουσες.

136 *Ibid*.

137 *Ibid*, Άρθρο 2: Στόχοι.

υλοποίηση του πολιτιστικού προγράμματος¹³⁸. Γίνονται προσπάθειες για ένταξη των μειονεκτικών κοινωνικών ομάδων στο σύνολο της πόλης, αναβάθμιση της ποιότητας ζωής τους, υιοθετώντας την άποψη ότι η άυλη πολιτιστική κληρονομιά, όλων των πολιτών πρέπει να διαφυλαχθεί¹³⁹.

Η διαδικασία επιλογής των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης έχει αποδειχθεί χρονοβόρα και γραφειοκρατική. Απαιτείται οι πόλεις που ενδιαφέρονται για τον τίτλο να ακολουθήσουν μία μακροσκελή διαδικασία, μόνο και μόνο για να αποστείλουν στην αρμόδια επιτροπή την υποψηφιότητά τους, χωρίς να είναι βέβαιη η συμμετοχή ή η νίκη τους. Εάν περάσουν στην «επόμενη φάση», τότε το πιο πιθανόν είναι να τους συσταθούν προτάσεις τροποποίησης του πολιτιστικού τους προγράμματος, ώστε να αποβεί «ιδανικό» για τα δεδομένα του θεσμού. Ακολούθως, μόλις μια πόλη λάβει τον τίτλο, ξεκινάει να βρίσκεται σε στενή παρακολούθηση από ειδικούς του θεσμού, που καθοδηγούν και συμβουλεύουν την πόλη να αποκτήσει την επιθυμητή «εικόνα». Υποστηρίζεται πως ο θεσμός προσπαθεί να προωθήσει τη μοναδικότητα της κάθε πόλης, τον ιδιαίτερο χαρακτήρα και πολιτισμό της. Ίσως, όμως, μέσα σε αυτές τις διαδικασίες, και κάτω από πιεστικές καθοδηγήσεις, η ανάθεση του τίτλου σε μία υποψήφια πόλη, να μην είναι τόσο κατόρθωμα δικός της, αλλά να αποτελεί κατασκεύασμα ισχυρότερων συσχετίσεων.

Η επιτροπή/ομάδα εμπειρογνομόνων που επιλέγει την Πολιτιστική Πρωτεύουσα, πρέπει να είναι ανεξάρτητη καθώς οποιοδήποτε εμπλοκή/συσχέτιση/συμφέρον μπορεί να σταθεί εμπόδιο στις αξιολογικές επιλογές. Σημειώνεται εδώ, ότι στην αφετηρία του θεσμού, η επιλογή των υποψηφιοτήτων, δεν είχε αποδειχθεί δίκαιη: ορίζονταν, κυρίως, χώρες, οι οποίες ανήκαν στο βορειοδυτικό τμήμα της Ευρώπης, γεγονός που σιγά σιγά αναγνωρίστηκε και έτσι η σημερινή επιλογή των πόλεων γίνεται βάσει των αναπτυξιακών τους αναγκών. Μικρές περιφερειακές πόλεις, είναι αυτές που επιλέγονται με σκοπό να βοηθηθούν από την Ένωση και να αναπτυχθούν περαιτέρω. Επίσης, τη χρονική αυτή περίοδο, καθιερώνεται η επιτροπή εμπειρογνομόνων, να διορίζεται για περίοδο τριών ετών, ώστε νέοι εξειδικευμένοι εμπειρογνώμονες να μπορέσουν να

¹³⁸ Ibid, Εκτιμήσεις.

¹³⁹ Σύμβαση της UNESCO για διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας 2003.

διαθέσουν τις γνώσεις τους, στη διάδοση του πολιτισμού και στην αξιοκρατική διαδικασία επιλογής των υποψήφιων πόλεων¹⁴⁰.

Καθώς τα προηγούμενα χρόνια παρουσιάστηκε αναποτελεσματικότητα αξιολόγησης των αποτελεσμάτων, φαίνεται πως με την τελευταία απόφαση προσπαθεί να διευθετηθεί αυτό το κρίσιμο ζήτημα. Η Επιτροπή εξασφαλίζει το συντονισμό των κρατών μελών και της ομάδας εμπειρογνομόνων, αποβλέπει σε μια γενικότερη συνοχή των δράσεων, θέτοντας κατευθυντήριες γραμμές ώστε να βοηθήσει στις διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης, σε συνεργασία με την ομάδα. Όλες οι εκθέσεις των εμπειρογνομόνων δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του θεσμού, ώστε να γνωρίζει το κάθε κράτος μέλος την πορεία των πόλεων που θα λάβουν τον τίτλο. Δημοσιοποιούνται πλέον πληροφορίες, ώστε να προβληθεί και να δημοσιοποιηθούν οι δράσεις, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο, με σκοπό την προσέλκυση εξειδικευμένων ομάδων για παρακολούθηση και αξιολόγηση του πολιτιστικού φαινομένου¹⁴¹. Κύριο μέλημα της Επιτροπής είναι η ενθάρρυνση της αλληλοβοήθειας, της κατανόησης των κρατών μελών που φέρουν τον τίτλο, των αποτελεσματικών πρακτικών που θα δημιουργήσουν μια άρρηκτη σχέση των κρατών.

140 Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 Ibid, Άρθρο 9: Επιλογή στα κράτη μέλη.

141 Ibid, Άρθρο 15: Πρακτικές ρυθμίσεις.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

● ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Χάρτης 7: Χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία.

Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΕΣΩ-ΕΞΩ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οι Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης αποτελούν, μια μοναδική ευκαιρία αναγέννησης των πόλεων μακροπρόθεσμα, δίνοντας νέα ζωτικότητα στην πολιτιστική ζωή τους, στις δημιουργικές οικονομίες τους, μεταμορφώνοντάς τις¹⁴². Καθιερώθηκε ως ένας θεσμός που μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά τις διοργανώτριες πόλεις να αναγεννηθούν και να βελτιώσουν σημαντικά την εικόνα τους διεθνώς¹⁴³. Ο θεσμός επιφέρει οικονομική ενίσχυση, στοιχείο σημαντικό για τις μικρές πόλεις, οι οποίες, πλέον, επιλέγονται για να λάβουν τον τίτλο «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Οι υποψήφιες χώρες και πόλεις διεκδικούν την οικονομική βοήθεια που πρόκειται να τους παραχωρηθεί με την απόκτηση του τίτλου, χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα που διαθέτουν για να έρθουν πιο κοντά στην απόκτηση του τίτλου. Η ανταγωνιστική διάθεση των περιοχών που διεκδικούν το αξίωμα διαφάνεται, μέσα από στρατηγικές που ακολουθούνται και καινοτομίες που προτείνονται. Με αυτή τη στάση και με ξεκάθαρο στόχο την απόκτηση του τίτλου, παραβλέποντας τα διαρθρωτικά αναπτυξιακά προβλήματα και οι κοινωνικο-οικονομικοί τομείς που πραγματικά χρειάζονται ενίσχυση, εντείνονται τα φαινόμενα των χωροκοινωνικών ανισοτήτων, παρά τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις πολιτικών για κοινωνική συνοχή. Τα προγράμματα που προτείνονται από την πόλη για τον θεσμό περιλαμβάνουν τον επανασχεδιασμό και τις αναπλάσεις κεντρικών περιοχών πόλεων (οι οποίες αποτελούν «βιτρίνα»), έχοντας τη δυνατότητα να διεκδικήσουν μεγαλύτερο μερίδιο χρηματοδότησης για έργα αστικής αναγέννησης, ενώ διαθέτουν ισχυρότερες συσχετίσεις/δυνάμεις, παραγκωνίζοντας τις διαχρονικά υποβαθμισμένες γειτονίες της πόλης. Κατά συνέπεια, δεν υπάρχει ουσιαστικός ανταγωνισμός, καθώς τα υποβαθμισμένα τμήματα της πόλης δεν καταφέρνουν να διεκδικήσουν επενδύσεις που πρόκειται να επιφέρουν ανάπτυξη, πόσο μάλλον να ανταγωνιστούν τις ισχυρότερες περιοχές.

Οι πόλεις εντός και εκτός του πλαισίου του θεσμού ΠΠΕ, επιβάλλεται να αντιμετωπίζονται συνολικά και όχι αποσπασματικά, ώστε οι χωροκοινωνικές ανισότητες που εντοπίζονται, να περιοριστούν. Η ανάγκη για συνολική και όχι σημειακή «αστική ανάπτυξη» είναι απαραίτητη, ώστε να επιτευχθεί η συνοχή των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων της πόλης.

142 Η ΕΕ γιορτάζει την 25η επέτειο των πολιτιστικών πρωτευουσών της Ευρώπης, Βρυξέλες 2010. (<https://www.europa.eu>).

143 Garcia and Cox, 2013, σσ.38.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΑΦΟΣ ΚΑΙ ΔΑΝΙΑ ΧΩΡΕΣ
ΠΟΥ ΠΡΟΤΑΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΤΙΤΛΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 2017

Χάρτης 8: Χώρες που προτάθηκαν για τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης για το 2017, Πάφος και Δανία.
Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Ευρωπαϊκή Ένωση.

Προτεραιότητα δηλαδή, πρέπει να είναι πολιτικές, οι οποίες δεν ενισχύουν την υπερ-ανάπτυξη χωρών/περιφερειών/πόλεων/γειτονιών, εντείνοντας το πρόβλημα των ανισοτήτων σε όλα τα χωρικά επίπεδα. Όμως, ο θεσμός ΠΠΕ χαρακτηρίζεται από ανταγωνιστικότητα. Εμφανής είναι η εναλλαγή ανταγωνιστικής διάθεσης, σε όλα τα χωρικά επίπεδα, η οποία αρχίζει από μια ευρεία διεθνή κλίμακα, φτάνει στην Ευρώπη, και μετά με μια συνεχόμενη ακολουθία καταλήγει στον ανταγωνισμό πόλεων και υποπεριοχών/γειτονιών. Αρχικά, οι Ευρωπαϊκές χώρες ανταγωνίζονται για να λάβουν τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης (Χάρτης 7). Ακολούθως προτείνονται οι χώρες που πρόκειται να λάβουν τον τίτλο. Στη συνέχεια, μέσα στις υποψήφιες χώρες, ανταγωνίζονται οι πόλεις, εκπονώντας πολιτιστικά προγράμματα, με όσον το δυνατόν περισσότερο ανταγωνιστικές ιδέες και καινοτομίες, ώστε να κερδίσουν τον τίτλο. Ανταγωνιστικές δυνάμεις, εντοπίζεται ακόμα και στο εσωτερικό της επιλεγμένης πόλης ώστε υπο-περιοχές/γειτονίες της να αποκτήσουν αναπτυξιακή δυναμική μέσω επενδύσεων και αναπλάσεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα των έσω-έξω ανταγωνιστικών συσχετίσεων, αποτελεί η πόλη της Κύπρου, η Πάφος που επιλέχθηκε ως ΠΠΕ για το 2017. Στην Πάφο υλοποιήθηκαν σημαντικά έργα αστικής ανάπλασης, τα οποία, όμως, έγιναν αποσπασματικά στην πόλη, διασκορπισμένα στο ιστορικό κέντρο, αγνοώντας περιοχές οι οποίες είναι υποβαθμισμένες, περιθωριοποιημένες και χρειάζονται αναπτυξιακή στήριξη, ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο τις διαχρονικά διαμορφωμένες χωροκοινωνικές ανισότητες.

144 Χριστοφιλόπουλος Δ. Γ., 2002, Πολιτιστικό περιβάλλον- Χωρικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη. Διαμόρφωση πολιτιστικού (ανθρωπογενούς) περιβάλλοντος μέσω χωροταξικού & πολεοδομικού σχεδιασμού. -Η πόλη του 21ου Αιώνα-, Εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα. σσ.300.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

● ΠΑΦΟΣ, ΛΕΜΕΣΟΣ, ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΠΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΤΗΚΑΝ ΓΙΑ
ΤΟΝ ΤΙΤΛΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 2017

Χάρτης 9: Πόλεις της Κύπρου Πάφος, Λεμεσός και Λευκωσία, που διαγωνίστηκαν για τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης για το 2017. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η διαδικασία απονομής του τίτλου της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης στην Πάφο για το 2017 πραγματοποιήθηκε μετά από εκτενή έρευνα και μελέτη των προτάσεων της κάθε χώρας και ακολούθως των πόλεων που έθεταν την υποψηφιότητά τους. Όπως αναφέρθηκε και προγενέστερα (βλέπε απόφαση του 2006¹⁴⁵) η Κύπρος επιλέχθηκε μαζί με την Δανία να λάβει το αξίωμα ΠΠΕ για το 2017 (Χάρτης 8). Ακολούθησε μια χρονοβόρα διαδικασία επιλογής για την καταλληλότερη ως ΠΠΕ, πόλη. Έντονη ανταγωνιστική διάθεση παρατηρήθηκε ανάμεσα στις τρεις κυπριακές πόλεις που διεκδικούσαν τον τίτλο, Λευκωσία, Λεμεσό και Πάφο (Χάρτης 9). Οι προτάσεις που θα ακολουθούσε η κάθε υποψήφια πόλη, παρουσιάστηκαν, αποκλείοντας όμως τη Λεμεσό κατά τον πρώτο γύρο αποφάσεων (η διαδικασία επιλογής αναφέρεται στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο της απόφασης για το 2006¹⁴⁶). Ακολούθησε η δεύτερη φάση επιλογής, με τη Λευκωσία και την Πάφο να ανταγωνίζονται για το πολυπόθητο τίτλο, στηριζόμενες στην επάρκεια του προγράμματος της πρότασης. Η Λευκωσία και Πάφος ανταγωνίζονται, κυρίως, σε επικοινωνιακό επίπεδο, δημοσιοποιώντας ποικιλοτρόπως τα αναπτυξιακά τους προγράμματα. Σύμφωνα με το προγενέστερο νομοθετικό πλαίσιο του θεσμού, μεγαλύτερες πιθανότητες απόκτησης του τίτλου είχε η Λευκωσία, ως πρωτεύουσα της Κύπρου. Η εξέλιξη όμως του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου, στο οποίο, όπως προαναφέρθηκε επιλέγονται πλέον μικρές περιφερειακές πόλεις, στήριξε την επιλογή της Πάφου σαν «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για το 2017. Η Πάφος διαθέτοντας μεγάλο και αξιόλογο πολιτιστικό πλούτο, κατάφερε να ανταγωνιστεί την «ισχυρή» πόλη της Λευκωσίας και να αποκτήσει τον τίτλο.

145 Απόφαση αριθ.1622/2006/ΕΚ, *op.cit.*

146 *Ibid.*

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΑΦΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ
ΜΟΥΤΤΑΛΟΣ, ΚΕΝΤΡΟ,
ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΣ, ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ

Σε επίπεδο πόλης, διαχρονικά υπάρχει η ανάγκη συσχέτισης και σύνδεσης των περιοχών/γειτονιών της Πάφου. Ο διαχωρισμός μεταξύ Κάτω Πάφου-Κτήματος αντικατοπτρίζει, κατά μια έννοια, ολόκληρο το εύρος των χωρικών και κοινωνικών διαιρέσεων/διαχωρισμών που παρουσιάζονται στην πόλη και στην Κύπρο¹⁴⁷. Ο διαχωρισμός ανάμεσα σε Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, υπήρχε στην περιοχή της Πάφου από τα δύσκολα χρόνια των εσωτερικών αναταραχών (1963-1974). Η πόλη αποτελείται από διακριτά τμήματα -ιστορικό κέντρο (Κτήμα), Κάτω Πάφος, Μούτταλος, Γεροσκήπου, τα οποία με τον θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, βρέθηκαν να ανταγωνίζονται μεταξύ τους, ώστε να καταφέρουν να συγκεντρώσουν περισσότερες επενδύσεις, πολιτιστικές δράσεις και έργα ανάπλασης (Χάρτης 10). Παρόλο που η κεντρική ιδέα/σύνθημα της υποψηφιότητας της Πάφου ήταν «Συνδέοντας ηπείρους, γεφυρώνοντας πολιτισμούς» (με αδελφοποίηση των πόλεων Πάφου-Aarhus, την προσπάθεια γεφύρωσης των πολιτισμών μέσω του Ανοικτού Εργαστήριου Πολιτισμού¹⁴⁸), είναι φανερό πως και εδώ, η έμφαση δόθηκε στην αναβάθμιση του κεντρικού πυρήνα της πόλης, αφήνοντας στο περιθώριο περιοχές που ιστορικά χαρακτηρίζονται από αναπτυξιακά αδιέξοδα. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση πολιτιστικών δράσεων σε ένα από τα υποβαθμισμένα τμήματα της Πάφου, τον Μούτταλο, όπως παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο, δεν φαίνεται να έδωσε αναπτυξιακές δυνατότητες και διεξόδους. Οι υποβαθμισμένες περιοχές της Πάφου, σήμερα, γειτνιάζουν με άλλες αναβαθμισμένες περιοχές της πόλης.

147 Dova E., 2013, Organizing public space as a framework for re-thinking the city: Pafos's bid for the 2017 European Capital of Culture. Lecture, Pafos: Program in Architecture, School of Architecture, Land and Environmental Sciences, Neapolis University Pafos. σσ.5.

148 Το θεωρητικό κομμάτι της διάλεξης, (Στάδιο 1: Θεωρητική Ανάλυση βλέπε άξονες διερεύνησης), το οποίο ολοκληρώνεται εδώ, με το κεφάλαιο Έσω-Έξω ανταγωνιστικότητα, προέρχεται από το μάθημα: Ε.Θ. ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ 9ΟΥ: Ειδικά Θέματα Ανάπτυξης του Χώρου, με τις επιβλέπουσες καθηγήτριες Κλαμπατσέα Ειρήνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια και Βαλεριάνου Κωνσταντίνα, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.Δι.Π.). Στο συγκεκριμένο μάθημα έγινε η αρχή για την διερεύνηση του θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης».

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

Φωτο. 1: Άποψη πόλης της Πάφου από ψηλά, στην συνοικία του Μουττάλου. Πηγή φωτογραφίας: προσωπικό αρχείο.

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

Η πόλη της Πάφου, έχοντας σημαντικό πολιτιστικό και φυσικό πλούτο, έχει ενταχθεί στην παγκόσμια λίστα πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO¹⁴⁹. Ολόκληρη η Κύπρος, παρουσιάζει δείγματα διαφόρων πολιτισμών. Στην Πάφο εντοπίζονται πλήθος χριστιανικών ναών, ρωμαϊκών ανακτόρων, βρετανικών πλατειών, νεοκλασικών και άλλων κτηρίων, διαφορετικών πολιτισμών, ιστορίας¹⁵⁰ και αρχιτεκτονικής μορφολογίας. Η UNESCO συνέβαλε στην προστασία και διαφύλαξη των μνημείων που χαρακτηρίζουν την Πάφο μοναδική. Ο συνδυασμός του τουρισμού, ο οποίος αποτελεί σημαντικό οικονομικό τομέα, και της μεγάλης πολιτιστικής κληρονομιάς βοήθησαν στη δημιουργία και συγκρότηση πολιτιστικού υποβάθρου που ήταν αναγκαίο, για την ανάδειξη της Πάφου σαν «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» 2017.

Η Πάφος είναι μια μικρή πόλη, με πληθυσμό 36.000 κατοίκων, σήμερα, η οποία φέρει ένα τεράστιο πολιτιστικό παρελθόν από την Προϊστορία μέχρι σήμερα, με μνημεία και ιστορικά θραύσματα, διαφορετικών πολιτισμών και χρονολογικών περιόδων, διάσπαρτα σε ολόκληρη την Πάφο, από το Κτήμα, στο κέντρο της Πάφου έως και την Κάτω Πάφο -παράλιο μέτωπο¹⁵¹, δημιουργώντας ένα «μωσαϊκό» πολιτισμών. Αυτό το πολιτιστικό συνοθύλευμα, σε συνδυασμό με το μεσογειακό κλίμα, είναι τα κύρια φυσικά χαρακτηριστικά της πόλης, που την καθιστούν ελκυστική τόσο ως τουριστικό προορισμό αλλά και ως περιοχή μόνιμης κατοικίας¹⁵² για Ευρωπαίους πολίτες.

149 Tsami M., 2017, The role of events and cultural tourism strategies for Urban Destinations. The case of Paphos, Master thesis, Thessaloniki: International Hellenic University, School of economics, business administration and legal studies. σσ.32.

150 Ibid.

151 Μαυρονικόλας Β., 2011, Πάφος- Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης. Άρθρο στο διαδίκτυο. <http://www.vangelismavronicolas.com/article/69> Τελευταία ανάκτηση: 20.03.2020.

152 Ibid.

Φωτο. 2: Άποψη πόλης της Πάφου από ψηλά, στην συνοικία του Μουττάλου. Πηγή φωτογραφίας: προσωπικό αρχείο.

Η πόλη της Πάφου είναι γνωστή για τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και γιορτών πριν ακόμα ονομαστεί ΠΠΕ. Την τελευταία εικοσαετία, η Πάφος διοργανώνει, επιτυχώς, το πολιτιστικό γεγονός της όπερας της Πάφου, που εντάσσεται στο «Paphos Aphrodite Festival Cyprus». Η διοργάνωση καθιερώθηκε για να προωθήσει την πόλη, σαν ένα διεθνές κέντρο πολιτιστικών εκδηλώσεων, υψηλού κύρους και σημασίας. Στοχεύει στην οργάνωση και διαχείριση ενός ετησίου διεθνή καλλιτεχνικού γεγονότος μπροστά από το Μεσαιωνικό Κάστρο, στο παραλιακό μέτωπο, προσελκύοντας επισκέπτες, ενισχύοντας τις τουριστικές ροές.

Στην Πάφο, διαχρονικά υπάρχουν διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες, στοιχείο γνώριμο καθώς από την αρχαιότητα αποτελούσε περιοχή που διέμεναν διαφορετικές φυλετικά κοινωνικές ομάδες. Από το πρόσφατο παρελθόν γνωστή ήταν η κοινή συμβίωση Άγγλων, Αγγλοκυπρίων, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων στην πόλη. Σήμερα, κατοικούν Ελληνοκύπριοι, οι απόγονοι των οποίων έμεναν αρκετές δεκαετίες στην περιοχή, εκτοπισθέντες Ελληνοκύπριοι πολίτες (από τα τμήματα της Κύπρου που εισέβαλαν παράνομα οι Τούρκοι), αλλοδαποί, οι οποίοι επιλέγουν το νησί για μόνιμη εγκατάσταση και τουρίστες, που επισκέπτονται το νησί για μικρό χρονικό διάστημα. Μεταξύ των διακριτών πληθυσμιακών ομάδων παρατηρούνται σημαντικά ζητήματα συνοχής¹⁵³, και ανισότητες σε ολόκληρη την Πάφο, ειδικά στις υποβαθμισμένες περιοχές όπου ζούνε ομάδες πληθυσμού, χαμηλού εισοδήματος -οι εκτοπισθέντες Ελληνοκύπριοι κάτοικοι και άλλες κοινωνικές ομάδες. Τα ζητήματα αυτά είναι κρίσιμα για την αναπτυξιακή εξέλιξη της Κύπρου, αλλά και της Πάφου, ζητήματα, τα οποία απαιτούν πολύ-επίπεδο σχεδιασμό, βάσει της ανάγνωσης των ιδιαιτεροτήτων των επιμέρους περιοχών της πόλης.

Η Πάφος κατοικείται, κυρίως, από οικογένειες και ηλικιωμένους, ενώ οι νεαροί ενήλικες δεν επιλέγουν να παραμείνουν στην Πάφο, λόγω των ελάχιστων επαγγελματικών ευκαιριών και προοπτικών για ανέλιξη¹⁵⁴. Έτσι, καταλήγουν να εργάζονται στο εξωτερικό ή σε άλλες πόλεις της Κύπρου όπως τη Λεμεσό και τη Λευκωσία όπου μεγάλες εταιρίες και επιχειρήσεις-τοπικές, υπερτοπικές, προσφέρουν θέσεις εργασίας¹⁵⁵. Η πόλη, τα τελευταία χρόνια, προσφέρει θέσεις

153 Διαπιστώσεις εμπειρικής έρευνας.

154 Ibid.

155 Ibid.

Εικ. 19: Σκίτσο πόλης της Πάφου, κυρίως το ιστορικό κέντρο-Κτήμα πριν την υλοποίηση αναπλάσεων στα πλαίσια του θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», Πάφος 2017. Το σκίτσο δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή πληροφοριών: google earth/ εμπειρική γνώση της πόλης.

εργασίας στον κατασκευαστικό και τουριστικό τομέα: νέες ξενοδοχειακές μονάδες και νέα οικιστικά σύνολα δημιουργούνται, συνεχώς, στην πόλη¹⁵⁶, ενώ το πλήθος και η σημασία του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου δεν είχε μέχρι πρόσφατα αξιοποιηθεί.

Η βιομηχανική περιοχή, το λιμάνι και η προοπτική της νέας μαρίνας που θα συγκεντρώσει πλήθος οικονομικών δραστηριοτήτων, παραμένει στο περιθώριο, αφού άλλες πόλεις της Κύπρου είχαν «προτεραιότητα».

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται, οικιστική ανάπτυξη/εξάπλωση προς την περιφέρεια της πόλης, με οικιστικά σύνολα, που βασίζονται στο «αμερικανικό όνειρο» της κλειστής περιφραγμένης και προστατευμένης κοινότητας. Στον κεντρικό πυρήνα της πόλης δεν υλοποιούνται, πλέον, οικιστικά έργα, καθώς, υπάρχουν ιστορικά κτήρια -εξέχοντα μέγαρα, νεοκλασικές κατοικίες που εξιστορούν την ιστορία της Πάφου, των οποίων το περιβάλλον πρέπει να προστατευθεί. Η περιοχή της Έξω Βρύσης, με συγκέντρωση αγροτικών εκτάσεων στο παρελθόν, που βρίσκεται κοντά στο κέντρο της πόλης, σήμερα δέχεται σημαντική οικιστική ανάπτυξη και πολλές περιβαλλοντικές πιέσεις. Αυτές οι οικιστικές εξαπλώσεις συμβάλλουν, σημαντικά, στα ζητήματα των ασυνεχειών που δημιουργούνται στην πόλη.

Η Πάφος, μικρή πόλη με πλούσιο συνοθύλευμα πολιτισμών, χωρίς στρατηγικό σχεδιασμό δεν κατάφερε να αξιοποιήσει τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της, μέχρι και το 2011. Η υποψηφιότητα της πόλης για τον τίτλο της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης», έδωσε την ευκαιρία για την ανέλιξη της πόλης. Συνήθως, είναι πλέον, η επιλογή μικρών υποψήφιων πόλεων, οι οποίες διαθέτουν πολιτιστικό υπόβαθρο, αλλά δεν έχουν καταφέρει να το αναδείξουν επαρκώς. Με την επιλογή της Πάφου ως ΠΠΕ, δόθηκε η δυνατότητα επαναπροσδιορισμού της αναπτυξιακής εξέλιξης της πόλης, στη βάση ρύθμισης των κρίσιμων ζητημάτων χωρο-κοινωνικής συνοχής, αναγνωρίζοντας και ιεραρχώντας τις πραγματικές ανάγκες της καθημερινής ζωής των κατοίκων. Οι περιπτώσεις γειτονιών, οι οποίες αποτελούν υποβαθμισμένες ενότητες της πόλης, όπως η περιοχή του Μουττάλου, απαιτούν να αποτελέσουν το επίκεντρο σχεδιασμού, με κύρια κατεύθυνση τη συσχέτιση και σύνδεσή τους με το σύνολο της πόλης.

156 Ibid.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
«ΠΑΦΟΣ 2017»

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΠΕ ΠΑΦΟΣ 2017-ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ (ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2011)
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2011-2017

ΣΥΝΘΗΚΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΠΕ «ΠΑΦΟΣ 2017»

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ ΕΩΣ ΤΟ 2011: ΤΑ ΔΥΟ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ
ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Φωτο. 3: Επαρχιακή Διοίκηση Πάφου κτήριο που κατασκευάστηκε κατά την περίοδο της Αποικιοκρατίας.
Πηγή φωτογραφίας: Βιβλίο: Φυλακτού Α. Κ. (1978), Πάφος Τουριστικός οδηγός.

ΣΥΝΘΗΚΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΠΠΕ «ΠΑΦΟΣ 2017»

ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ ΕΩΣ ΤΟ 2011: ΤΑ ΔΥΟ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ

Η πόλη της Πάφου αποτελείται από δύο κύρια τμήματα: το πολεοδομικό κέντρο, Κτήμα, καθώς και την περιοχή της Νέας Πάφου, Κάτω Πάφος και από άλλες περιοχές/γειτονίες που απαρτίζουν την περιφέρεια του κέντρου, όπως η Γεροσκήπου. Το πολεοδομικό κέντρο της Πάφου περιλαμβάνει το ιστορικό κέντρο, την ενορία Αγίου Θεοδώρου-περιοχή Μουσαλλά, την περιοχή του Μουττάλου, η οποία κατοικείτο από Τουρκοκύπριους μέχρι και το 1974, και θύλακες οικιστικής ανάπτυξης στα βόρεια της οδού Νεόφυτου Νικολαΐδη¹⁵⁷. Διαχρονικά, εντοπίζονται αναπτυξιακά προβλήματα και στα δύο κύρια τμήματα της πόλης. Κρίσιμο ζήτημα αποτελεί η συγκέντρωση οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης στο ιστορικό κέντρο και στο παράκτιο μέτωπο της Πάφου.

I. ΑΡΧΕΣ 20^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ ΕΩΣ 1964

Με αναφορές Βρετανού διπλωμάτη από την Οθωμανική αυτοκρατορία, τον William Turner¹⁵⁸, από τον 19^ο αιώνα, το κέντρο της Πάφου, χωριζόταν σε Ελληνοκυπριακή και Τουρκοκυπριακή γειτονιά, συγκροτώντας, όμως, ένα ενιαίο σύνολο, το Κτήμα. Διακριτό τμήμα αποτελούσε η γειτονιά του λιμανιού, με ελάχιστους κατοίκους, κυρίως αλιείς (η περιοχή ονομάζεται μέχρι και σήμερα Ψαροχώρι). Η Τουρκοκυπριακή κοινότητα εξαπλώθηκε και στην περιφέρεια της πόλης, σχηματίζοντας αμιγή Τουρκοκυπριακά οικιστικά σύνολα, τα οποία εντάχθηκαν ομαλά στην περιοχή¹⁵⁹.

157 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2011, Τοπικό σχέδιο Πάφου 2011, Πρόνοιες και μέτρα πολιτικής, τροποποιημένο. Λευκωσία. σσ.103.

158 Γεωργιάδη Γ., 2014, Πάφος, Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα 2017. Ιστορική ταυτότητα και αναπτυξιακές προοπτικές. Διάλεξη Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. σσ.18.

159 Ibid, σσ.19.

Φωτο. 4: Άποψη κέντρου της Πάφου από ψηλά, διακρίνεται το τζαμί της περιοχής του Μουττάλου, η εκκλησία του Αγίου Κενδέα και η οδός Φελλάχογλου. Πηγή φωτογραφίας: σελίδα Παφίων αναμνήσεις- Μνήμες από την παλιά Πάφο.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η Πάφος, πολύ μικρή πόλη, με την απαρχή της Αγγλοκρατίας¹⁶⁰ άρχισε να παρουσιάζει πνευματική ανάπτυξη, με την έκδοση των πρώτων εφημερίδων¹⁶¹. Πριν από το 1940, η εξέλιξη της πόλης δεν ακολούθησε επίσημο πολεοδομικό σχεδιασμό¹⁶². Στα μέσα της δεκαετίας του 1940, η Βρετανική Αποικιακή Κυβέρνηση δημιούργησε τμήμα «Πολεοδομίας και Οικήσεως» και υιοθέτησε κανονισμούς¹⁶³, που αποτέλεσαν την απαρχή του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Κύπρο¹⁶⁴. Η εικόνα της πόλης άρχισε να βελτιώνεται με ασφαλτοστρωμένους δρόμους, δημόσιους χώρους-κήπους, δημόσια κτίρια και υποδομές κοινωνικού εξοπλισμού¹⁶⁵. Διάφορες υπηρεσίες και δραστηριότητες συγκεντρώνονταν στο κέντρο της Πάφου¹⁶⁶ που οδήγησαν στην ανάπτυξη ενός ακτινωτού οδικού δικτύου. Διαχρονικά εδώ συγκεντρώθηκαν και οι οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες κάλυπταν τις ανάγκες απασχόλησης¹⁶⁷. Η συγκέντρωση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων καθώς και η πλούσια πολιτιστική ζωή του 20^{ου} αιώνα, προσέδωκε στο Κτήμα σημαντικό πλήθος κατοίκων, που αρχίζει να εγκαθίσταται σε περιοχές γύρω από το ιστορικό κέντρο της Πάφου, τα Πάνω και Κάτω Περβόλια¹⁶⁸. Οι δυο αυτές χωρικές ενότητες συνέβαλαν στη δημιουργία συσχετίσεων ανάμεσα στις περιοχές του Κτήματος και της παράκτιας περιοχής της αρχαίας πόλης, κάτω από τον λόφο του κέντρου¹⁶⁹ (Μουσαλλάς). Η εγκατάσταση των πρώτων βιομηχανικών μονάδων και αποθηκών το 1943 στην Νέα Πόλη, οδήγησε στην επιστροφή των κατοίκων στο παρακτιο τμήμα ενισχύοντας τη σύνδεση, που μέχρι τότε δεν υπήρχε, ανάμεσα σε Κτήμα και λιμάνι¹⁷⁰. Η στροφή στον πολιτισμό παρουσιάστηκε τη δεκαετία του 1950, όταν ερευνητικές ομάδες, παρουσίασαν ενδιαφέρον για την ανακάλυψη του αρχαίου πολιτισμού που εντοπίζεται σε ολόκληρη την πόλη. Οι πρώτες ανασκαφές στην αρχαία

160 Χαριλάου Χ., 2011, Ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της πόλης της Πάφου. Διπλωματική εργασία, Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών. σσ.36.

161 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2019, Τοπικό σχέδιο Πάφου 2019, Πρόνοιες και μέτρα πολιτικής, τροποποιημένο (επανεξέταση). Λευκωσία. σσ.3.

162 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*

163 *Ibid*, σσ.59.

164 *Ibid*.

165 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2019, *op.cit.*

166 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*, σσ.141.

167 *Ibid*.

168 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*, σσ.24-25.

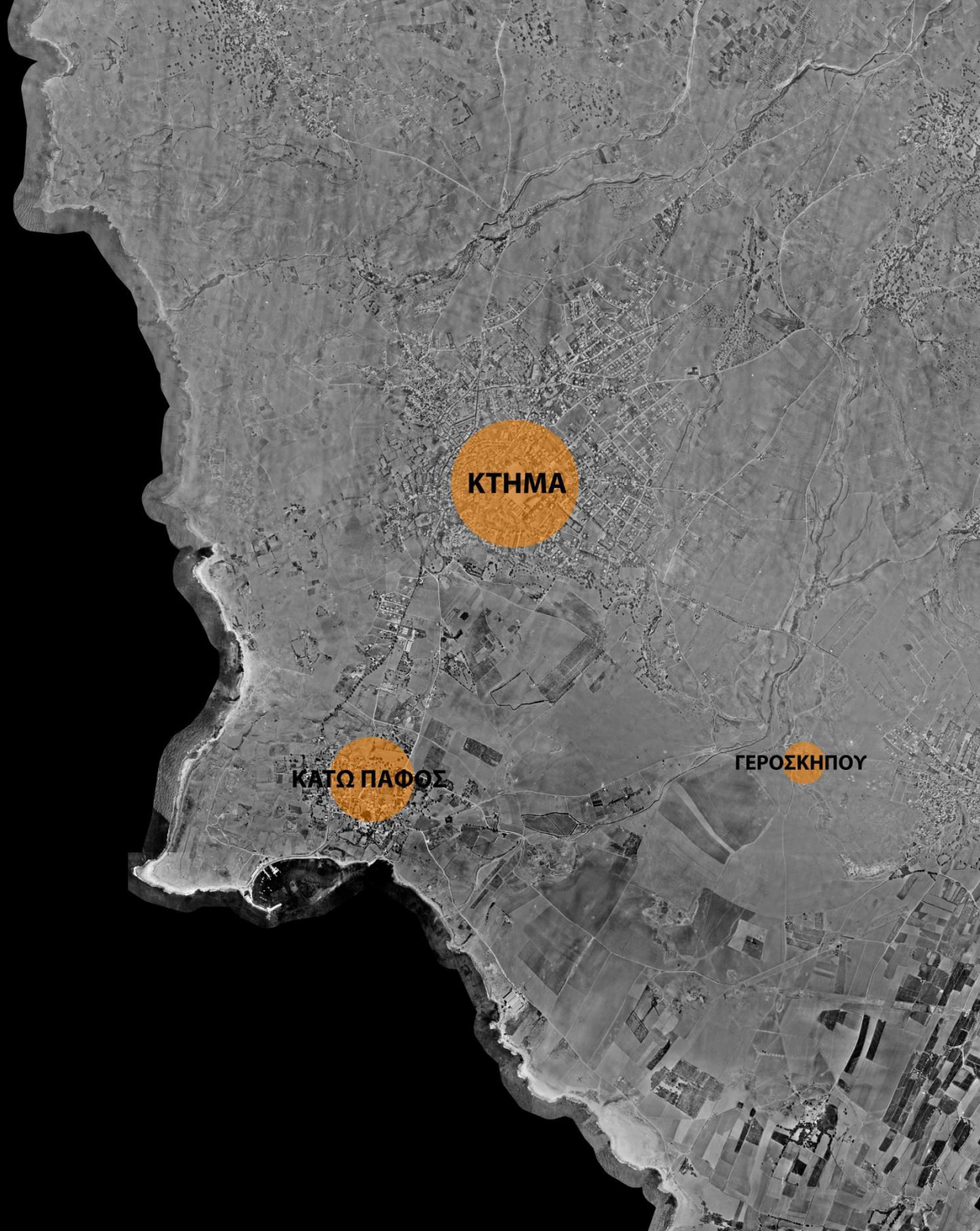
169 *Ibid*, σσ.25.

170 *Ibid*.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ, ΚΤΗΜΑ,
ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΣ,
ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ

Χάρτης 11: Τρεις κύριες περιοχές της Πάφου το 1963, κέντρο Πάφου-Κτήμα, Κάτω Πάφος, Γεροσκήπου. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: εμπειρική γνώση της πόλης

πόλη αρχίζουν το 1951 από βρετανική και μεταγενέστερα άλλες ξένες αποστολές ενώ και τοπικοί μελετητές ενδιαφέρθηκαν για τον πολιτισμό της Πάφου¹⁷¹. Με τον ένοπλο αγώνα του 1955-1959, η ανάπτυξη που μέχρι τότε υπήρχε άρχισε να φθίνει¹⁷², καθώς τα εσωτερικά προβλήματα δεν άφηναν περιθώρια εξέλιξης. Στο τέλος της δεκαετίας και με την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960¹⁷³, κατασκευάζεται η νέα αποβάθρα στο λιμάνι, αρχίζει η οδική βελτίωση της σύνδεσης Κτήματος-λιμανιού και η εμφάνιση των πρώτων δραστηριοτήτων εστίασης και αναψυχής στο παράκτιο μέτωπο¹⁷⁴, προσελκύοντας κάτοικους να εγκατασταθούν στην περιοχή της Κάτω Πάφου¹⁷⁵ και να εσιτιάσουν στον τουρισμό¹⁷⁶. Την περίοδο αυτή, παρουσιάζεται σημαντική ανάπτυξη του παράκτιου τμήματος της Πάφου και αρχίζει να διαφαίνεται η μελλοντική μονοανάπτυξη του τουρισμού στη συγκεκριμένη περιοχή. Στο Κτήμα, τη ίδια περίοδο, επιστρέφουν οι πρώτοι επιστημονικά καταρτισμένοι αρχιτέκτονες, που επιθυμούν να βελτιώσουν την πόλη με τις νέες και πρωτοπόρες, για την περίοδο, ιδέες που οδήγησαν στην κατασκευή κατοικιών εμπνευσμένων από το μοντέρνο κίνημα, πάντα με την προσπάθεια προσαρμογής στα δεδομένα και τις αντιλήψεις των κατοίκων¹⁷⁷.

171 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*, σσ.25.

172 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*, σσ.37.

173 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*, σσ.31.

174 *Ibid*, σσ.25.

175 Ηλία Μ., 2019, Πολιτισμός και Ανάπτυξη. Η περίπτωση της πόλης της Πάφου. Διπλωματική εργασία, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων. σσ.52.

176 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*, σσ.25.

177 *Ibid*.

II. ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 1963-1974

Το Κτήμα, που είχε μετατραπεί σε δυναμικό κέντρο, αρχίζει να ανακτά σύνδεση με το παράκτιο μέτωπο και το λιμάνι, με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής¹⁷⁸. Στο Κτήμα, υπάρχει επαρκές οδικό δίκτυο, ενώ έξω από αυτό, εντοπίζουμε μεγάλες γεωργικές εκτάσεις και ανεπαρκές δίκτυο, το οποίο οδηγεί στις απομακρυσμένες παράκτιες περιοχές¹⁷⁹. Το 1963, το κέντρο παρουσιάζεται πυκνοδομημένο¹⁸⁰ (Χάρτης 11), χαρακτηριστικό, το οποίο οδήγησε στην επέκτασή του, προς το νοτιοδυτικό τμήμα της Πάφου, στην αραιοκατοικημένη περιοχή¹⁸¹, κοντά στο λιμάνι¹⁸². Το Κτήμα, απέκτησε νέες περιοχές με συγκέντρωση εμπορικών δραστηριοτήτων, περιοχές που συνέβαλλαν περεταίρω στην επέκταση της πόλης. Το εμπόριο ακμάζει στον εμπορικό άξονα του Κτήματος, την οδό Φελλάχογλου μέχρι και το 1968¹⁸³, πριν τις εσωτερικές διαταραχές¹⁸⁴. Ελληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι έμποροι συνεργάζονταν αρμονικά, ώστε οι συναλλαγές να πραγματοποιούνται χωρίς προβλήματα και, κυρίως, δίχως φυλετικές διακρίσεις¹⁸⁵. Η οδός Φελλάχογλου αποτελούσε τον πιο πολυσύχναστο και ζωντανό δρόμο της πόλης: έμποροι διαπραγματεύονταν τα εμπορεύματά τους, εστιατόρες και ιδιοκτήτες καφετεινών προσέλκυαν κόσμο και κάτοικοι κάλυπταν τις καθημερινές τους ανάγκες. Οι προσπάθειες σύνδεσης των δύο περιοχών, του Κτήματος και του λιμανιού, σταματούν με τις διαταραχές του 1963-64¹⁸⁶. Την περίοδο αυτή, το κέντρο της πόλης διαλύθηκε καθώς πραγματοποιούνταν πολεμικές συγκρούσεις¹⁸⁷, με απώλειες ανθρώπινων ζωών, με οικονομική καταστροφή κατοίκων, με την καταστροφή και εγκατάλειψη πλήθους κτηρίων αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, ενώ οι εκπαιδευτικές υποδομές έμειναν ερειπωμένες για περισσότερο από μια δεκαετία¹⁸⁸. Ως

178 Ibid.

179 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*, σσ.40.

180 Ibid.

181 Ibid.

182 Ibid, σσ.41.

183 Γεωργίου Π., 2015 [1999], Ζωή και μνήμη από την Πάφο του χθες, Γ' Έκδοση, Εκδόσεις Κώστα Επιφανίου, Λευκωσία. σσ.268.

184 Λεριού Μ., 2017, Υπόγειες Ιχνηλασίες| Μούτταλος, Διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.

185 Γεωργίου Π., 2015 [1999], *op.cit.*

186 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*, σσ.19.

187 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*, σσ.38.

188 Φυλακτού Α. Κ., 1978, Πάφος Τουριστικός οδηγός. Εκδόσεις: Ζαβαλλή Λτδ., Λευκωσία. σσ.54.

αποτέλεσμα αυτών των διακοινοτικών συγκρούσεων, η πόλη διαχωρίστηκε σε δύο περιοχές¹⁸⁹: η Τουρκοκυπριακή, που περιορίστηκε στην συνοικία του Μουπτάλου και η Ελληνοκυπριακή περιοχή, η οποία αποτελεί το υπόλοιπο τμήμα της πόλης, απαγορεύοντας την οποιαδήποτε επαφή μεταξύ των δυο πληθυσμιακών ομάδων¹⁹⁰. Οι δυο διακριτοί θύλακες χρησιμοποίησαν σαν όριο διαχωρισμού την οδό Φελλάχογλου¹⁹¹, τον πρώην περισσότερο ζωντανό άξονα της πόλης, ο οποίος πια μετατρέπεται σε πύρινη ζώνη¹⁹². Οι Τουρκοκυπριακοί πληθυσμοί κατέφευγαν σε γειτονικούς οικισμούς, μέχρι και την αναγκαστική μετακίνηση τους στο τουρκοκρατούμενο, πλέον, τμήμα της Κύπρου -μετά την Τούρκικη εισβολή, το 1974¹⁹³. Το μεγαλύτερο πλήθος Τουρκοκυπριακών οικισμών, βρίσκεται στην Επαρχία Πάφου, με εμφανή τα μουσουλμανικά πολιτιστικά στοιχεία. Την περίοδο 1968-1974 υπάρχει η πρόθεση για την ανάπτυξη της περιοχής, περιφερειακά του ιστορικού κέντρου της Πάφου, κυρίως, βόρεια, ανατολικά και προς την Κάτω Πάφο¹⁹⁴. Το διάστημα των δεκαπέντε ετών, από την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας μέχρι και την παράνομη εισβολή στο νησί, η Πάφος εισήλθε σε μια νέα περίοδο ανάπτυξης με την κατασκευή νέων υποδομών, την εξέλιξη του αγροτικού και τουριστικού τομέα¹⁹⁵, αλλά και την ανάπτυξη της περιφέρειάς της¹⁹⁶.

189 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*

190 Λεριού Μ., 2017, *op.cit.*, σσ.138-139.

191 Γεωργίου Π., 2015 [1999], *op.cit.*, σσ.270.

192 Φυλακτού Α. Κ., 1978, *op.cit.*, σσ.11-12.

193 Τσιουτή Α., 2014, Οικισμοί του χθες στην Κύπρο του σήμερα. Διάλεξη Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. σσ.16.

194 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*

195 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2019, *op.cit.*

196 *Ibid.*

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ, ΚΤΗΜΑ,
ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΣ,
ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ

Χάρτης 12: Τρεις κύριες περιοχές της Πάφου το 1993, κέντρο Πάφου-Κτήμα, Κάτω Πάφος, Γεροσκήπου. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: εμπειρική γνώση της πόλης

III. ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 1974-2000

Οι δύο σημαντικές τουριστικές περιοχές της Κύπρου, η Αμμόχωστος και η Κερύνεια, βρέθηκαν υπό την παράνομη κατοχή των Τούρκικων δυνάμεων¹⁹⁷, μετά την εισβολή του 1974. Έτσι το διάστημα μετά το 1974, η Πάφος, που μέχρι τότε ήταν μία μικρή πόλη¹⁹⁸, αρχίζει να αναπτύσσεται με έντονους ρυθμούς, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες στέγασης των εκτοπισμένων Ελληνοκυπριακών πληθυσμών¹⁹⁹, αλλά και να αναδειχθεί ως τουριστικός προορισμός, αφού οι υπάρχοντες βρίσκονταν πια σε τουρκοκυπριακά εδάφη²⁰⁰. Η βίαιη κατοχή αποτέλεσε ιστορική τομή για την Κύπρο. Συγκεκριμένα στην Πάφο δόθηκε τεράστια έμφαση στην τουριστική αξιοποίηση του παράκτιου μετώπου της Νέας Πάφου-Κάτω Πάφος²⁰¹, σε μια προσπάθεια ανάκαμψης της Κυπριακής οικονομίας²⁰². Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, κατασκευάζονται νέες ξενοδοχειακές μονάδες²⁰³ και εξελίσσονται συναφείς δραστηριότητες, οι οποίες συγκεντρώνονται στο παράκτιο μέτωπο²⁰⁴, δημιουργώντας ένα μεγάλο κτηριακό όριο²⁰⁵, ενώ εγκλωβίζουν τον αρχαιολογικό χώρο και περιορίζουν την κατοικία και τις λειτουργίες της²⁰⁶. Απότομη πληθυσμιακή αύξηση παρατηρήθηκε με την μετεγκατάσταση των εκτοπισθέντων πληθυσμών στην περιοχή του Μουττάλου, στο ιστορικό κέντρο της Πάφου, μετά το 1974, που σε συνάρτηση με τις ανάγκες της τουριστικής εξέλιξης, είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη του δομημένου περιβάλλοντος της Πάφου²⁰⁷. Η περιοχή ανάμεσα στο Κτήμα και την Κάτω Πάφο, αρχίζει σταδιακά να οικοδομείται και να επεκτείνεται προς όλες τις κατευθύνσεις²⁰⁸. Αυτές οι χωρικές εξελίξεις δεν κατάφεραν να ενσωματωθούν στη δομή της πόλης²⁰⁹, δημιουργώντας

197 Φυλακτού Α. Κ., 1978, *op.cit.*, σσ.13.

198 Χατζηκωστής Γ., 2011, Η Πάφος του χτες Η Κάτω Πάφος-Το Κτήμα, Εκδόσεις Θεοπέρας ΛΤΔ, Λευκωσία. σσ.8-9.

199 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2019, *op.cit.*

200 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*, σσ.27.

201 Φυλακτού Α. Κ., 1978, *op.cit.*

202 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2019, *op.cit.*

203 Φυλακτού Α. Κ., 1978, *op.cit.*

204 Tsami M., 2017, *op.cit.*

205 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*

206 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*

207 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*, σσ.140.

208 *Ibid*, σσ.38.

209 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2019, *op.cit.*, σσ.6.

σημαντικά προβλήματα. Η έντονη τουριστική ανάπτυξη που γνώρισε η Κάτω Πάφος μετά την τούρκικη εισβολή και η οικονομική άνθιση, ως αποτέλεσμα, συνέβαλαν στην οικοδομική ανάπτυξη του παράκτιου μετώπου, του Κτήματος καθώς και των όμορων περιοχών²¹⁰. Η ανάπτυξη της παράκτιας περιοχής πραγματοποιείται ραγδαία, ενώ το Κτήμα δεν ακολούθησε τον ίδιο ρυθμό εξέλιξης, αλλά δημιούργησε ένα άναρχο οικιστικό αποτέλεσμα²¹¹. Η μονομερής τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή της Νέας Πάφου, δημιούργησε χωρικές ασυνέχειες, που οδήγησαν στην ανομοιογενή εξέλιξη των δυο ενοτήτων του Κτήματος και της Κάτω Πάφου²¹². Οι περιοχές αυτές άρχισαν σταδιακά να χάνουν τη σύνδεση τους, να διαφοροποιούνται περαιτέρω και να αναπτύσσονται σε διαφορετικές φάσεις. Η μεγάλη συγκέντρωση τουριστικών δραστηριοτήτων και υποδομών, στην Νέα Πάφο, οδήγησαν στη δημιουργία ενός οικιστικού ορίου/τείχους στο παραλιακό μέτωπο, περιορίζοντας την οπτική επαφή με τη θάλασσα. Το παράκτιο μέτωπο και η επαφή με τη θάλασσα προορίζεται, κύρια και αποκλειστικά, προς τουριστική εκμετάλλευση. Οι τουριστικές δραστηριότητες επεκτείνονται από το Ψαροχώρι μέχρι και το Μεσαιωνικό Κάστρο, στο λιμανάκι της Κάτω Πάφου, ενισχύοντας οικονομικά την περιοχή. Το φυσικό περιβάλλον και το κλίμα του τόπου, προσέλκυσε, κυρίως, Βρετανούς υπηκόους για μόνιμη κατοίκηση στην Πάφο, οι οποίοι, κυρίως εγκαταστάθηκαν σε νέες γειτονιές/περιοχές κατοικίας, έξω από τον αστικό χώρο, στην ύπαιθρο²¹³. Ταυτόχρονα, η δημιουργία του διεθνούς αερολιμένα στην περιφέρεια της πόλης το 1982, έθεσε την Πάφο στις προτεραιότητες των επισκεπτών στην Κύπρο²¹⁴. Ο τοπικός πληθυσμός διαχωρίζεται από τους επισκέπτες, δημιουργώντας διακριτά χωρο-κοινωνικά σύνολα²¹⁵, με περιορισμένες συσχετίσεις. Ιστορικά, η Πάφος, αποτελούσε πόλο έλξης²¹⁶, αναφορικά με τον σπουδαίο πολιτισμό της αρχαίας πόλης και τη Θεά Αφροδίτη. Αντίθετα, οι σύγχρονοι επισκέπτες φθάνουν στην Πάφο για της μεγάλης κλίμακας ξενοδοχειακές μονάδες και τις παροχές του μαζικού τουρισμού, χωρίς, συχνά, να ενδιαφέρονται για τα πολύ αξιόλογα αρχαιολογικά δείγματα πολιτισμού²¹⁷. Στην εισβολή του

210 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*

211 *Ibid.*

212 *Ibid.*, σσ.11.

213 *Ibid.*, σσ.27.

214 *Ibid.*

215 *Ibid.*

216 *Ibid.*

217 *Ibid.*

1974, εγκαταλείφθηκε η συνοικία του Μουττάλου από Τουρκοκύπριους, και εγκαταστάθηκαν Ελληνοκύπριοι, εκτοπισθέντες πρόσφυγες στις Τουρκοκυπριακές κατοικίες, δημιουργώντας μια νέα δυναμική εξέλιξη στην πόλη²¹⁸. Το ιστορικό κέντρο της Πάφου, άρχισε να συρρικνώνεται: νέες θέσεις εργασίας, και σύγχρονα οικιστικά σύνολα, παρουσιάζονταν στην ύπαιθρο και, κυρίως, στο παράκτιο μέτωπο, στην Νέα Πάφο. Το επόμενο χρονικό διάστημα, το κέντρο της παλιάς πόλης «αδειάζει», καθώς η πληθώρα των διαφορετικών πληθυσμιακών ομάδων, επιλέγει νέες περιοχές δραστηριοποίησης, αφήνοντας αναξιοποίητα, τα ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά κελύφη, τις γειτονιές με τα μέγαρα, το παλαιό εμπορικό τμήμα της πόλης που κάποτε ευημερούσε. Η νέα Πάφος (Κάτω Πάφος) αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Κύπρου²¹⁹, και από το 1980 έχει περιληφθεί στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO²²⁰. Το αρχαίο τείχος, το Ωδείο, η Αγορά, τα Θέατρα, τα ψηφιδωτά στις αρχαίες επαύλεις, οι πρωτοχριστιανικές βασιλικές, το λιμάνι, το Βυζαντινό Κάστρο των Σαράντα Κολώνων και οι Τάφοι των Βασιλέων, το Κάστρο και τα ερείπια των Φράγκικων εκκλησιών, αποτυπώνουν την σημαντική πολιτιστική κληρονομιά της Πάφου²²¹. Η προσέλκυση τουριστικών ροών, την δεκαετία του 1980²²², οδήγησε στην οικονομική άνθηση της πόλης, χωρίς όμως την αξιοποίηση αλλά, κυρίως, την προστασία της παραπάνω πολιτιστικής, διεθνούς εμβέλειας, κληρονομιάς²²³. Η κάτω Πάφος μετά τη ραγδαία τουριστική της ανάπτυξη αποκόπηκε από το ιστορικό παρελθόν, χάνοντας την ιστορική της ταυτότητα²²⁴. Ελάχιστα δείγματα της αρχαίας πόλης έχουν μείνει ανέγγιχτα, λόγω της προστασίας των αρχαίων μνημείων που βρίσκονται σε ολόκληρο το παράκτιο μέτωπο της περιοχής²²⁵. Τη δεκαετία του 1980, παρουσιάστηκε οικιστική εξάπλωση στην περιοχή, μεταξύ του ιστορικού κέντρου, στην περιοχή του Κτήματος και της Κάτω Πάφου, επιφέροντας την ερήμωση του κέντρου της πόλης.

218 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*, σσ.38.

219 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2019, *op.cit.*, σσ.3.

220 *Ibid.*

221 *Ibid.*

222 Χατζηκωστής Γ., 2011, *op.cit.*

223 Tsami M., 2017, *op.cit.*, σσ.33.

224 Χατζηκωστής Γ., 2011, *op.cit.*, σσ.9.

225 *Ibid.*

Φωτο. 5: Η εμπορική οδός Μακαρίου στο κέντρο της Πάφου πριν το 2011, διακρίνουμε επιχειρήσεις επι της οδού.

Πηγή φωτογραφίας: σελίδα mysyprusinsider.com/city-life/paphos-on-foot/

Τα δύο τμήματα της Πάφου, συνέχισαν να εξελίσσονται οικιστικά, με διαφορετικούς ρυθμούς: ραγδαία ανάπτυξη στην παράκτια περιοχή και πιο περιορισμένη στην κεντρική Πάφο (Χάρτης 12). Η ύπαρξη υποβαθμισμένων περιοχών στην Πάφο, κυρίως, οφείλεται στην απουσία πολεοδομικής νομοθεσίας, στην αυξημένη ζήτηση γης για τουριστική ανάπτυξη και στην κατακράτηση μεγάλου ποσοστού γης για μελλοντική χρήση²²⁶. Η διάσπαρτη οικιστική ανάπτυξη που εμφανίζεται στα τέλη της δεκαετίας του 1980, με διαχωρισμούς οικοπέδων και την κάλυψη των κενών, με την εξάπλωση κατοικιών στις παρυφές της πόλης -εις βάρος των γεωργικών εκτάσεων²²⁷- με την ανάμειξη ασυμβίβαστων χρήσεων²²⁸, δυσχεραίνει τη χωρική διάρθρωση. Από την άλλη, ο κατακερματισμός των ιδιοκτησιών γης εμποδίζει την υλοποίηση ενιαίων και οργανωμένων αναπτύξεων (masterplan)²²⁹. Η αρχική συγκέντρωση νέων δραστηριοτήτων: εμπορίου, υπηρεσιών, δημόσιας διοίκησης, κλπ. ενθάρρυνε την ακτινωτή ανάπτυξη του οδικού δικτύου, το οποίο στη συνέχεια, μετατρέπεται σε αξονική διάταξη²³⁰.

226 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2019, *op.cit.*, σσ.6.

227 *Ibid.*

228 *Ibid.*

229 *Ibid.*

230 *Ibid.*, σσ.6-7.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ, ΚΤΗΜΑ,
ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΣ,
ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ

ΚΤΗΜΑ

ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΣ

ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ

IV. ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2000-2011

Με την είσοδο της Κύπρου στην ΕΕ το 2004 και στην νομισματική ένωση το 2008 παρουσιάζεται η ανάγκη για επανασχεδιασμό και επαναδιατύπωση των αναπτυξιακών κατευθύνσεων και ιεραρχήσεων. Η τεράστιες τουριστικές εισροές, για το προηγούμενο, μεγάλο, χρονικό διάστημα, που ξεκίνησε στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, δημιούργησε μια αίσθηση εφησυχασμού και οικονομικής ευφορίας σε ολόκληρη την Πάφο. Θεωρήθηκε πως αυτή η οικονομική ευμάρεια που παρουσιάστηκε δεν θα είχε τέλος, οδηγώντας σε μια «παθητική» στάση απέναντι στις ανάγκες της πόλης, στα ζητήματα της γειτονιάς, της καθημερινότητας και της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων²³¹. Υπήρχαν αρκετές περιοχές της Πάφου, οι οποίες δεν συμμετείχαν στην τουριστική εικόνα της πόλης, με αποτέλεσμα να αφεθούν, να ξεχαστούν, παρά τη μακρόχρονη ιστορία τους²³². Αυτή η προσέγγιση, κατέληξε στην εγκατάλειψη εναλλακτικών λύσεων που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν σταθερότητα για τα επόμενα χρόνια της οικονομικής κρίσης²³³. Εικόνα εγκατάλειψης, κυριαρχούσε σε ολόκληρη την πόλη, Κτήμα και Κάτω Πάφο, απότοκο της κρίσης και της απουσίας μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού σχεδιασμού²³⁴.

Στις αρχές του 21ου αιώνα, εξελίσσεται περαιτέρω και περισσότερο δυναμικά η οικιστική ανάπτυξη της περιφέρειας της Πάφου, που οφείλεται στη μετακίνηση κατοίκων, προς την περιφέρεια της πόλης, αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης²³⁵ (Χάρτης 13).

Η μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα, η πυκνή οικιστική δόμηση, η υποβάθμιση κεντρικών περιοχών της Πάφου, οδήγησαν σε μετακινήσεις πληθυσμού, εκτός ιστορικού κέντρου, και στην εμφάνιση μεγάλων αστικών επεκτάσεων στην περιφέρεια της Πάφου²³⁶.

Στην περιοχή της Γεροσκήπου, έχει δημιουργηθεί ένα οικιστικό σύνολο, στη θέση των άλλοτε γεωργικών εκτάσεων, που κατά τον 21^ο αιώνα μετατρέπεται σε μικρή κωμόπολη (Χάρτης 13). Συνεχίζεται η ακτινωτή ανάπτυξη στο κέντρο της Πάφου, η οποία συγκεντρώνει εμπορικές

231 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*, σσ.31.

232 *Ibid.*

233 *Ibid.*

234 *Ibid.*

235 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*, σσ.41.

236 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2011, *op.cit.*

δραστηριότητες, εκπαίδευση, διοικητικές και άλλες υπηρεσίες. Οι νέες υπηρεσίες χωροθετούνται σε διάσπαρτες περιοχές, σε νέα κτίρια, τα οποία δεν αποτελούν συνέχεια του δομημένου ιστού, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται μεγάλα κενά στον ιστό της πόλης.

Το 2011, ξεκίνησε η υλοποίηση έργων υποδομής, κυρίως, για τη σύνδεση περιοχών και για ευκολότερη πρόσβαση σε αρχαιολογικούς χώρους. Παρόλο που τα έργα αποτελούσαν μία σημαντική προϋπόθεση για τη βελτίωση της πόλης, δεν συσχετίστηκαν/εντάχθηκαν περαιτέρω σε έναν στρατηγικό σχεδιασμό²³⁷. Η αποσπασματική «ανανέωση» περιοχών, δημιούργησε μια πόλη χωρίς λειτουργική δομή, αλλά, κυρίως, χωρίς συνοχή²³⁸. Το ιστορικό κέντρο, Κτήμα, που στο παρελθόν έσφυζε από ζωή, συνεχίζει και αυτήν την περίοδο να παρουσιάζει εικόνα εγκατάλειψης και υποβάθμισης, ενώ τώρα προστίθενται ακόμα ως πρόβλημα, αυτό της κυκλοφοριακής συμφόρησης και της έλλειψης χώρων στάθμευσης²³⁹, ζήτημα το οποίο σχετίζεται με τα νέα κτήρια, δείγματα διεθνούς αρχιτεκτονικής²⁴⁰, που θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως ασύμβατα με την υπόλοιπη πόλη. Οι νέες κτηριακές προσθήκες, δημιουργούν δυο διαφορετικές «όψεις» της πόλης, χωρίς κοινά σημεία: η μία όψη αφορά τον μαζικό τουρισμό, και η άλλη όψη σχετίζεται με την καθημερινότητα της πόλης και την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, αλλά και την καταστροφή της κλίμακας της πόλης²⁴¹. Όπως και τα προηγούμενα χρόνια συνεχίζεται η οικιστική επέκταση της πόλης, που συνδύαζε ετερόκλητα στοιχεία, χωρίς να εναρμονίζονται με την ιστορική φυσιογνωμία της πόλης, συχνά καταστρέφοντας τη. Δημιουργείται μια δαιδαλώδης πόλη, της οποίας τα αξιόλογα πολιτιστικά στοιχεία είναι αναξιοποίητα. Η Πάφος κατάφερε να εξελιχθεί πληθυσμιακά²⁴², χωρίς όμως να μπορεί η δομή και οι λειτουργίες της, να στηρίξουν τον μετασχηματισμό της από μία περιφερειακή πόλη σε αστικό κέντρο²⁴³.

237 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*

238 *Ibid.*

239 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*

240 Γεωργιάδη Γ., 2014, *op.cit.*

241 *Ibid.*

242 Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, Απογραφή πληθυσμού επαρχίας Πάφου για το 2011.

243 Γεωργιάδη Γ., 2014, Πάφος, *op.cit.*, σσ.28.

Μετά τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα και την ανάθεση του τίτλου ΠΠΕ στην Πάφο για το 2017, παρουσιάστηκε μεγάλο πλήθος έργων ανάπλασης, όπως θα δούμε στη συνέχεια, τα οποία στόχευαν στην αναζωογόνηση της πόλης. Τα νέα έργα, συγκεντρώνονται, κυρίως, στο ιστορικό κέντρο, ενώ ελάχιστα εμφανίζονται στην περιφέρεια της Πάφου. Η ανάγκη για σύνδεση των περιοχών της πόλης, ήταν φανερή από τις προηγούμενες δεκαετίες, ανάγκη, η οποία δεν καλύφθηκε από τα νέα έργα. Δεν έγινε κάποια προσπάθεια αντιμετώπισης της έλλειψης σύνδεσης ιστορικού κέντρου-παράκτιου μετώπου, πρόβλημα που είχε παρουσιαστεί από τη δεκαετία του 1980, ενώ η αύξηση του πληθυσμού συνεχίζεται και η πόλη συνεχώς εξαπλώνεται (Χάρτης 14).

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

● ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ, ΚΤΗΜΑ,
ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΣ,
ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ

ΚΤΗΜΑ

ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΣ

ΓΕΡΟΣΚΗΠΟΥ

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Στην Πάφο, παρόλο που παρουσιάστηκε ραγδαία οικιστική επέκταση, από τη δεκαετία του 1980 έως και τον 21ο αιώνα (Χάρτης 14), συγκεκριμένες περιοχές παραμένουν διαχρονικά υποβαθμισμένες και ασύνδετες. Στις περιοχές αυτές οι κάτοικοι αποτελούσαν πληθυσμιακές μειονότητες, εκτοπισμένες ομάδες Ελληνοκυπρίων που εγκαταστάθηκαν στην συνοικία του Μουττάλου, ξένοι πληθυσμοί που έφθασαν αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης στην περιοχή της οδού Αγαπήνορος και περιοχές με υποβαθμισμένες κατοικίες, όπως η Έξω Βρύση. Μετά από επιτόπια έρευνα (παρατηρήσεις και συζητήσεις με κατοίκους), φάνηκε πως υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις, τεχνικών υποδομών, κοινωνικού εξοπλισμού, δημόσιων χώρων, κοινωνικής συνοχής κ.ά. καθώς και κρίσιμα ζητήματα ανεργίας, συρρίκνωσης απασχόλησης, κ.ά., που καθιστούν τις περιοχές αυτές υποβαθμισμένες. Η αρχή για την «αναγέννηση» της Πάφου, γίνεται το 2011, εστιάζοντας, κυρίως, στο ιστορικό κέντρο, αφήνοντας τις υποβαθμισμένες περιοχές χωρίς στήριξη.

Η περιοχή του Μουττάλου

Όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, λόγω της αναγκαστικής φυγής των Τουρκοκυπριακών πληθυσμών, γύρω στο 1963, με τις εσωτερικές αναταραχές, και την εγκατάσταση των εκτοπισθέντων Ελληνοκυπρίων στην περιοχή του Μουττάλου, έως και σήμερα, η περιοχή διαχρονικά αντιμετωπίζει αναπτυξιακά ζητήματα. Ο Μούτταλος αποτελεί ιδιαίτερη συνοικία με σημαντικά πολιτικά ζητήματα να πηγάζουν μέσα από τον χώρο. Η εγκατάσταση των Ελληνοκυπρίων προσφύγων στον Μούτταλο, έγινε με γρήγορους και μη συντεταγμένους ρυθμούς, ενώ αυτό το τμήμα της πόλης, υπάγεται σε Τουρκοκυπριακό πλαίσιο ιδιοκτησίας, περιορίζοντας τις δυνατότητες βελτίωσης των κτηρίων κατοικίας²⁴⁴. Οι κάτοικοι της περιοχής έχοντας βιώσει βία και βαναυσότητα, ζουν τα τελευταία περίπου πενήντα χρόνια, σε συνθήκες υποβάθμισης. Οι Ελληνοκυπριακές πληθυσμιακές ομάδες που κατοικούν σήμερα στη συνοικία του Μουττάλου, αποτελούνται κυρίως από συνταξιούχους, ηλικιωμένους, άτομα με χαμηλά εισοδήματα, σημάδια φτώχειας και ανέχειας²⁴⁵. Η συνοικία του Μουττάλου, μέσα από πρωτογενείς (επιτόπιες παρατηρήσεις, συζητήσεις με κατοίκους) και δευτερογενείς (όπως το

244 Graham C., 2015, HOUSING THE FUTURE Alternative Approaches for Tomorrow. Published by Green Frigate Books, Oxfordshire. σσ.84.

245 Δήμος Πάφου, 2015, ΣΧΕΔΙΟ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΦΟΥ. σσ.7.

«Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης» του Δήμου Πάφου, 2015) πληροφοριακές πηγές, παρουσιάζεται σαν περιοχή με τεράστια υποβάθμιση τεχνικών υποδομών, υποδομών πρόνοιας, υγείας, δημόσιας μετακίνησης και ανεφοδιασμού²⁴⁶. Η περιθωριοποίηση του Μουττάλου, δημιουργεί ένα θύλακα απομόνωσης, ένα «κένο», μέσα στην Πάφο, το οποίο γειτνιάζει με το ιστορικό κέντρο της πόλης, αλλά αντιμετωπίζεται εντελώς διαφορετικά. Στον Χάρτη 15, διακρίνεται η συνοικία του Μουττάλου, τα όριά της, η γειτνίαση με το ιστορικό κέντρο της Πάφου, ενώ καταγράφονται και τα δείγματα των διαφορετικών πολιτισμών.

Η περιοχή εκατέρωθεν της οδού Αγαπήνορος

Η περιοχή της οδού Αγαπήνορος, βρίσκεται ανάμεσα στο Κτήμα και στην Κάτω Πάφο. Αποτελεί περιοχή υποβαθμισμένη, που σήμερα κατοικείται από ξένο πληθυσμό, με χαμηλά εισοδήματα, που ήρθαν στην πόλη για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Η περιοχή αποτελείται από κτήρια κατοικίας, που έχουν κατασκευαστεί δεκαετίες πριν, ενώ, επίσης, συγκεντρώνει εμπορικές, και τουριστικές δραστηριότητες καθώς και δραστηριότητες εστίασης (Χάρτης 15). Από την εμπειρική έρευνα αναδείχθηκε ότι η εγκατάσταση πληθυσμού στην περιοχή (από τη δεκαετία του 1990 και μετά), δεν μπόρεσε να συνδέσει την περιοχή με τα υπόλοιπα τμήματα της Πάφου.

Πληθυσμιακές ομάδες, με διαφορετικές υπηκοότητες, χαμηλών εισοδημάτων, κατοικούν στην περιοχή, λόγω των δυνατοτήτων ενοικίασης κατοικιών, χαμηλών προδιαγραφών, αφού εδώ συγκεντρώνεται απαρχαιωμένο κτηριακό απόθεμα. Οι συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, αναγκάζονται να ζουν σε συνθήκες υποβάθμισης και φτώχειας.

Η περιοχή της Έξω Βρύσης

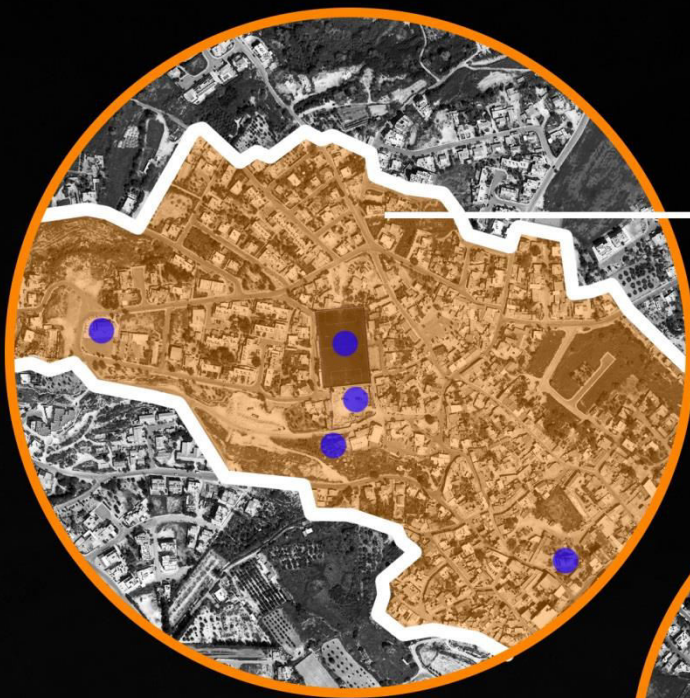
Η περιοχή της Έξω Βρύσης, βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από το κέντρο της Πάφου. Η οικιστική εξέλιξη της περιοχής πρωτοεμφανίστηκε κατά την δεκαετία του 1980, γεγονός που οδήγησε στην αποσπασματική οικιστική διάρθρωση της πόλης, σε μια προσπάθεια για στέγαση των μεγάλων πληθυσμιακών ροών που κατέφθαναν στην πόλη. Η έλλειψη επαρκούς στέγασης για τις νέες ομάδες πληθυσμού, δημιούργησε οικιστικές ανάγκες, οι οποίες αντιμετωπίστηκαν αποσπασματικά, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ασυνεχειών στον ιστό της Πάφου.

246 Ibid, σσ.12.

Στον Χάρτη 15, βλέπουμε ότι στην περιοχή συγκεντρώνονται κτήρια κατοικιών, αλλά και μεγάλες αδόμητες εκτάσεις. Η επιτόπια έρευνα, έδειξε ότι στην περιοχή κατοικούν, κυρίως, ελληνοκύπριοι, με χαμηλά εισοδήματα. Επίσης, οι συνεντεύξεις/συζητήσεις με κατοίκους ανέδειξε ως κρίσιμο ζήτημα και την υποβάθμιση του οδικού δικτύου, με σημαντικά προβλήματα μετακίνησης.

Οι παραπάνω περιοχές δεν εντάχθηκαν σε αναπτυξιακά έργα και διαχρονικά παραμένουν σε συνθήκες υποβάθμισης. Ειδικά, η συνοικία του Μουττάλου, παρότι διαθέτει πλήθος αξιόλογων πολιτιστικών στοιχείων, αποτελεί, ίσως, την περισσότερο «ξεχασμένη» περιοχή της πόλης, η οποία κατοικείται, κυρίως, από πληθυσμιακές ομάδες μεγάλων ηλικιών, με σημαντικά προβλήματα μετακίνησης προς το κέντρο της πόλης, με ανάγκες πρόνοιας και με απαιτήσεις υγειονομικής περίθαλψης. Η αναβάθμιση του δικτύου δημόσιας μεταφοράς και η δημιουργία υποδομών υγείας και πρόνοιας, είναι σημαντικά ζητήματα, τα οποία απαιτούν σχεδιασμό, ώστε να βελτιωθούν οι καθημερινές συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι χωροκοινωνικές ανισότητες και ασυνέχειες που διαχρονικά εμφανίζονται σε αυτές τις υποβαθμισμένες περιοχές, απαιτούν αντιμετώπιση, ως κεντρικό ζήτημα σχεδιαστικών κατευθύνσεων για την «αναβάθμιση», «αναγέννηση», «αναζωογόνηση» της Πάφου. Όπως θα δούμε στη συνέχεια, αν και η ευκαιρία, για την αντιμετώπιση των πραγματικών αναγκών της πόλης, δόθηκε, στο πλαίσιο του προγράμματος «Πάφος 2017», δεν αξιοποιήθηκε επαρκώς. Οι προσπάθειες επανασχεδιασμού, στο πλαίσιο του θεσμού, εντοπίζονται, κυρίως, στο ιστορικό κέντρο: έργα αναπλάσεων, υλοποίηση πολιτιστικών δράσεων, χωροθετήσεις εικαστικών έργων. Έργα και δράσεις, χωρίς αναπτυξιακή διάσταση, που δεν ακούμπησαν τα κρίσιμα προβλήματα υποβάθμισης, φτώχειας, συρρίκνωσης απασχόλησης, έλλειψης υποδομών.

ΣΥΝΟΙΚΙΑ
ΜΟΥΤΤΑΛΟΥ

ΠΕΡΙΟΧΗ
ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ
ΕΚΤΑΣΕΙΣ

ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ, ΜΟΥΤΤΑΛΟΣ, ΕΞΩ ΒΡΥΣΣΗ, ΟΔΟΣ ΑΓΑΠΗΝΟΡΟΣ
- ΜΕΓΕΘΟΥΝΣΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
- ΤΟΠΟΣΗΜΑ

ΜΟΥΤΤΑΛΟΣ

ΕΞΩ ΒΡΥΣΣΗ

ΟΔΟΣ
ΑΓΑΠΗΝΟΡΟΣ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2011-2017:
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΠΠΕ «ΠΑΦΟΣ 2017»

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΙΔΕΕΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΣΜΟΥ: OPEN AIR FACTORY
ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ (ΥΛΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΕΡΓΑ, ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΡΓΑ)
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ, «ΠΑΦΟΣ 2017»:
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΟΙΝΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

ΣΥΝΘΗΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 2011-2017:

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΠΠΕ «ΠΑΦΟΣ 2017»

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ-ΙΔΕΕΣ

«Η πόλη της Πάφου, εισήλθε στη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα με έντονα αισθητές τις συνέπειες μιας δεινής κοινωνικό-οικονομικής κρίσης και χρονίζουσες ανάγκες σε έργα υποδομής, ανάπτυξης και εξωραϊσμού²⁴⁷», σύμφωνα με στέλεχος της Τεχνικής Υπηρεσία του Δήμου Πάφου. Οι δημότες της Πάφου, πίστευαν για αρκετές δεκαετίες πως η πόλη ευημερούσε από τις τουριστικές ροές, κυρίως στο παράκτιο μέτωπο της πόλης. Η κατασκευή, μεγάλης κλίμακας ξενοδοχειακών μονάδων και άλλων συναφών υποδομών, ενίσχυσε την μονοανάπτυξη του μαζικού τουρισμού, παραγκωνίζοντας την εξέλιξη άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων. Το παράκτιο μέτωπο, συγκεντρώνει, ως τις αρχές της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα, τις τουριστικές δραστηριότητες, κύρια πηγή οικονομίας, που σε συνδυασμό με τα νέα και διεθνή πρότυπα των εμπορικών κέντρων, οδήγησαν το παραδοσιακό ιστορικό κέντρο της πόλης στον μαρασμό και στην υποβάθμιση²⁴⁸.

Η οικονομική κρίση που εκδηλώθηκε στη χώρα το 2013, επιδείνωσε την ήδη ασταθή οικονομική κατάσταση στην Πάφο²⁴⁹. Μικρομεσαίες, οικογενειακές επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να κλείσουν και ερημώθηκαν παραδοσιακές παραγωγικές περιοχές, τόσο στην Κάτω όσο και την κεντρική Πάφο. Η εικόνα της πόλης αποπνέει υποβάθμιση και από την εγκατάλειψη αξιόλογων αρχιτεκτονικών και ιστορικών κελυφών²⁵⁰. Η Πάφος ανέπτυξε βραχυπρόθεσμες στρατηγικές που οδήγησαν στην αύξηση τουριστικών ροών και στην άνθιση της οικονομίας της πόλης²⁵¹, παραμελώντας κρίσιμα αναπτυξιακά προβλήματα που διαχρονικά την χαρακτήριζαν. Η «θλιβερή» οικονομική κατάσταση της πόλης έρχεται σε αντιδιαστολή με την υποψηφιότητα που

247 Ζαβριδής Ν. Ν., 2019, Παρουσίαση των Πρόσφατων και Νέων Έργων της Πάφου, Το επίσημο εκφραστικό μέσο του Συλλόγου Πολιτικών Μηχανικών Κύπρου, Πολιτικός Μηχανικός, Ιούλιος 2019, Αριθμός 045. σσ.54.

248 Δήμος Πάφου, 2015, *op.cit.*, σσ.1.

249 Ζαβριδής Ν. Ν., 2019, *op.cit.*

250 Δήμος Πάφου, 2015, *op.cit.*

251 Tsami M., 2017, *op.cit.*

υποβάλλει στο θεσμό της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης» για το έτος 2017²⁵². Οι απαιτήσεις, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές, διοικητικές που έχει ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του θεσμού είναι μεγάλες και πολύ-επίπεδες, καθώς η πόλη οφείλει να ανταπεξέλθει στις υψηλές προσδοκίες και υποχρεώσεις, τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και των προκατόχων της. Η Πάφος, καλείται να αναδείξει αφενός τον θεσμό και αφετέρου την ίδια την πόλη, ώστε οι μεταγενέστερες πόλεις-κάτοχοι του τίτλου να ενσωματώσουν της εμπειρία της Πάφου και να βελτιώσουν το σχεδιασμό και την υλοποίηση των δικό τους πολιτιστικών προγραμμάτων στη συμμετοχή τους στο θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης.

Από το 2011, άρχισε ο σχεδιασμός και η προσπάθεια υλοποίησης πολιτιστικών δράσεων, ενώ ενισχύονται οι δραστηριότητες αναψυχής, κυρίως, στο ιστορικό κέντρο της πόλης²⁵³. Άμεση ανάγκη, αποτέλεσε η επανάχρηση των εγκαταλειμμένων ιστορικών κτηρίων του κέντρου, που θα αποτελούσαν και τη βάση για τον σχεδιασμό που ακολούθησε²⁵⁴. Σύμφωνα με το «Ολοκληρωμένο Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης του Δήμου Πάφου», 2015, *«Τα ιστορικά κέντρα αποτελούν θεμέλια βάση για μια πετυχημένη αστική ανάπλαση, καθώς μέσα από την ανάδειξη και τον σεβασμό της πολιτιστικής κληρονομιάς, της αρχιτεκτονικής γνώσης και της καλλιτεχνικής δημιουργίας η ανθρώπινη ανάπτυξη και η άνθιση του πολιτισμού είναι επακόλουθα»*²⁵⁵. Η προτεραιότητα του σχεδιασμού αναβάθμισης του αστικού κέντρου του Κτήματος, στηρίχθηκε στην κεντρική θέση του, στον ιστορικό πλούτο που διαθέτει, στα αξιόλογα πολιτιστικά στοιχεία που εντοπίζονται σε κάθε περιπλάνηση, στη συγκέντρωση εμπορικών δραστηριοτήτων καθώς και δραστηριοτήτων εστίασης και αναψυχής²⁵⁶. Στην Πάφο, πριν από την οικονομική κρίση, αντιλαμβάνονται πως η αναβάθμιση των υποβαθμισμένων γειτονιών της πόλης είναι αναγκαία. Η υλοποίηση όμως των ιδεών και προοπτικών για τον σχεδιασμό, είχε σαν προϋπόθεση την προσέλκυση επενδυτών. Αυτό ήταν ίσως το πιο ισχυρό έναυσμα για την υποψηφιότητα και την επικείμενη απόκτηση του τίτλου ΠΠΕ για το 2017.

252 Ζαβριδής Ν. Ν., 2019, op.cit.

253 Δήμος Πάφου, 2015, op.cit.

254 Ibid.

255 Ibid.

256 Υπουργείο Εσωτερικών Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, 2011, op.cit.

Η διοργάνωση ημερίδων, workshop και μελετών από ενδιαφερόμενους ερευνητές οι οποίοι προσπαθούν τόσο να βιώσουν και να οικειοποιηθούν τον χώρο της Πάφου αλλά και να τον βελτιώσουν με προσθήκες αποτελεί την αρχή στην προσπάθεια βελτίωσης της πόλης. Σημαντική είναι η στροφή από μελετητές σε υποβαθμισμένες περιοχές όπως η συνοικία του Μουττάλου, η οποία φέρει τεράστια πολιτική, ιστορική και πολιτιστική σημασία στην πόλη της Πάφου²⁵⁷.

Οι πόλεις επιλέγονται για τον θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης βάσει του πολιτιστικού προγράμματος που σχεδιάζουν και προωθούν, το οποίο πρέπει να διαθέτει Ευρωπαϊκές διαστάσεις²⁵⁸, καθώς επίσης συμβολή και συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών²⁵⁹. Η Πάφος, παρουσίασε με το πρόγραμμα «*OPEN AIR FACTORY-Ανοικτό Εργοστάσιο Πολιτισμού*»²⁶⁰ που αποτέλεσε το πλαίσιο του σχεδιασμού των πολιτιστικών δράσεων.

Η κεντρική ιδέα, παρουσίαζε την πόλη σαν μια τεράστια υπαίθρια σκηνή, που η πολιτιστική παράδοση, θα συναντάται σε υπαίθριους και ανοικτούς χώρους²⁶¹. Η Κυπριακή πόλη προτείνει την ενεργοποίηση και εκμετάλλευση των δημοσίων χώρων, αναδεικνύοντας τρεις ιστορικές-πολιτιστικές όψεις της πόλης: Το «*Myths and religion*», που στηρίζεται στον μύθο, κατά τον οποίο η Πάφος γεννήθηκε από την ένωση του Πυγμαλίων και της Γαλάτειας, το «*Travelers of the World*», που προωθούσε τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης και το «*Stages of the Future*», το οποίο θα αποτελούσε την κληρονομιά-παρακαταθήκη του οργανισμού στην πόλη της Πάφου²⁶².

Το 2017, έτος που η πόλη θα λάμβανε τον τίτλο, είχε πολιτιστική θεματική «ομπρέλα» το σύνθημα «*Συνδέοντας Ηπείρους, Γεφυρώνοντας Πολιτισμούς*» ή «*Linking Continents, Bridging Cultures*», το οποίο αποτελεί την έμπνευση για το σχεδιασμό πλήθους δράσεων του προγράμματος²⁶³. Στο σύνθημα, βέβαια, αντιτίθενται κρίσιμα χαρακτηριστικά της Κύπρου και της

257 Hadjisoteriou M., Konstantinidou E., Petrou A., 2014, Adaptive Strategy_ Time Synergies_ Mouttalos case study.

258 Tsami M., 2017, op.cit.

259 Απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006, op.cit., Άρθρο 1.

260 Tsami M., 2017, op.cit.

261 Δελτίο τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2016, Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το 2017: Aarhus και Πάφος, Βρυξέλλες.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_16_4449 Τελευταία ανάκτηση: 25.03.2020.

262 Tsami M., 2017, op.cit.

263 Δελτίο τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2016, op.cit.

Πάφου, όπως ο διαχωρισμός της χώρας και της πόλης (Ελληνοκυπριακή-Τουρκοκυπριακή)²⁶⁴. Ο τίτλος «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», προσφέρει την ευκαιρία στην Πάφο να αναπτύξει την νέα της εικόνα διεθνώς, να αποτελέσει δίαυλο επανένωσης και αλληλοκατανόησης Ελληνοκυπρίων-Τουρκοκυπρίων²⁶⁵ και άλλων μειονοτικών πληθυσμιακών ομάδων, να αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής των κατοίκων της και να βελτιώσει την οικονομική της δύναμη μέσα από τον τομέα του πολιτισμού και τουρισμού²⁶⁶. Καθώς αποτέλεσε την πρώτη κυπριακή πόλη που έλαβε τον τίτλο, είχε τη δυνατότητα να αξιοποιήσει εθνικά χαρακτηριστικά όπως την πολυπολιτισμικότητα, την ευνοϊκή γεωγραφική θέση -σταυροδρόμι τριών ηπείρων, Ασία, Ευρώπη, Αφρική²⁶⁷.

Ο Δήμος Πάφου, κλήθηκε στις αρχές του 2015 να συντάξει και να υποβάλει Σχέδιο Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης, στο πλαίσιο της προετοιμασίας για το θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας²⁶⁸. Κεντρικός άξονας/κατεύθυνση του Σχεδίου αποτέλεσε, η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, παράλληλα με την πολιτιστική ανάδειξη της πόλης²⁶⁹. Το όραμα ήταν η μετατροπή του παραδοσιακού αστικού κέντρου της Πάφου σε πνεύμονα κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης με μακροπρόθεσμο όφελος για τους κατοίκους της²⁷⁰, χωρίς όμως αναφορές, συσχετίσεις, προτάσεις για τις περιφερειακές γειτονίες της πόλης. Η έμφαση στο ιστορικό κέντρο -στο πλαίσιο μίας βιώσιμης αστικής ανάπτυξης με κύρια κατεύθυνση τον τουρισμό, την ενίσχυση της δημιουργικής οικονομίας και την ανάπτυξη της καινοτομίας- αγνόησε τις ασυνέχειες και τα ζητήματα κοινωνικής συνοχής. Η προσέλκυση κατοίκων και επισκεπτών θα ήταν εφικτή, καθώς θα αναβαθμιζόνταν οι συνθήκες διαβίωσης του κέντρου, το οποίο θα αποτελούσε πλέον μια ελκυστική, αισθητικά και λειτουργικά, περιοχή²⁷¹.

264 Pafos2017, 2011, European Capital of Culture- Bid Book. Pafos, σσ.17.

265 Tsami M., 2017, op.cit., σσ.34.

266 Ibid.

267 Δελτίο τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2016, Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το 2017: Aarhus και Πάφος, Βρυξέλλες, op.cit.

268 Ζαβρίδης Ν. Ν., 2019, op.cit.

269 Ibid.

270 Νικολάου Α., 2017, Τα έργα που άλλαξαν την Πάφο το 2017 (διαδίκτυο). Ιστοσελίδα: <https://www.philenews.com/eidiseis/topika/article/429136/ta-erg-poy-allaxan-tin-pafo-to-2017-eikones>

271 Ζαβρίδης Ν. Ν., 2019, op.cit.

Η Πάφος, διαχρονικά αποτελεί ένα «μωσαϊκό» ιστορίας, πολιτισμού και ώσμωσης παραδόσεων, που προσπαθεί να συνδυάσει την τουριστική ανάπτυξη και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της²⁷². Η εξέλιξη των τελευταίων δεκαετιών μεταμόρφωσε την πόλη: συγκεντρώνονται πια εδώ διοικητικές και άλλες υπηρεσίες εθνικής εμβέλειας, ιδρύονται τοπικά μέσα μαζικής ενημέρωσης -εφημερίδες, τοπικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί- που προβάλλουν την πόλη σε εθνικό επίπεδο²⁷³. Με την κατοχή του τίτλου, δόθηκε η ευκαιρία για την ανάδειξη και προστασία της ιστορίας και της παράδοσης της Πάφου και της Κύπρου²⁷⁴.

Στην Εικόνα 21 παρουσιάζεται η διάρθρωση, του προγράμματος OPEN AIR FACTORY, σε θεματικούς άξονες, καθώς και οι κατευθύνσεις σχεδιασμού ανά άξονα, ενώ στο κεφάλαιο που ακολουθεί αξιολογούνται το πλαίσιο, οι στόχοι και οι κατευθύνσεις του προγράμματος.

272 Χαριλάου Χ., 2011, *op.cit.*, σσ.43.

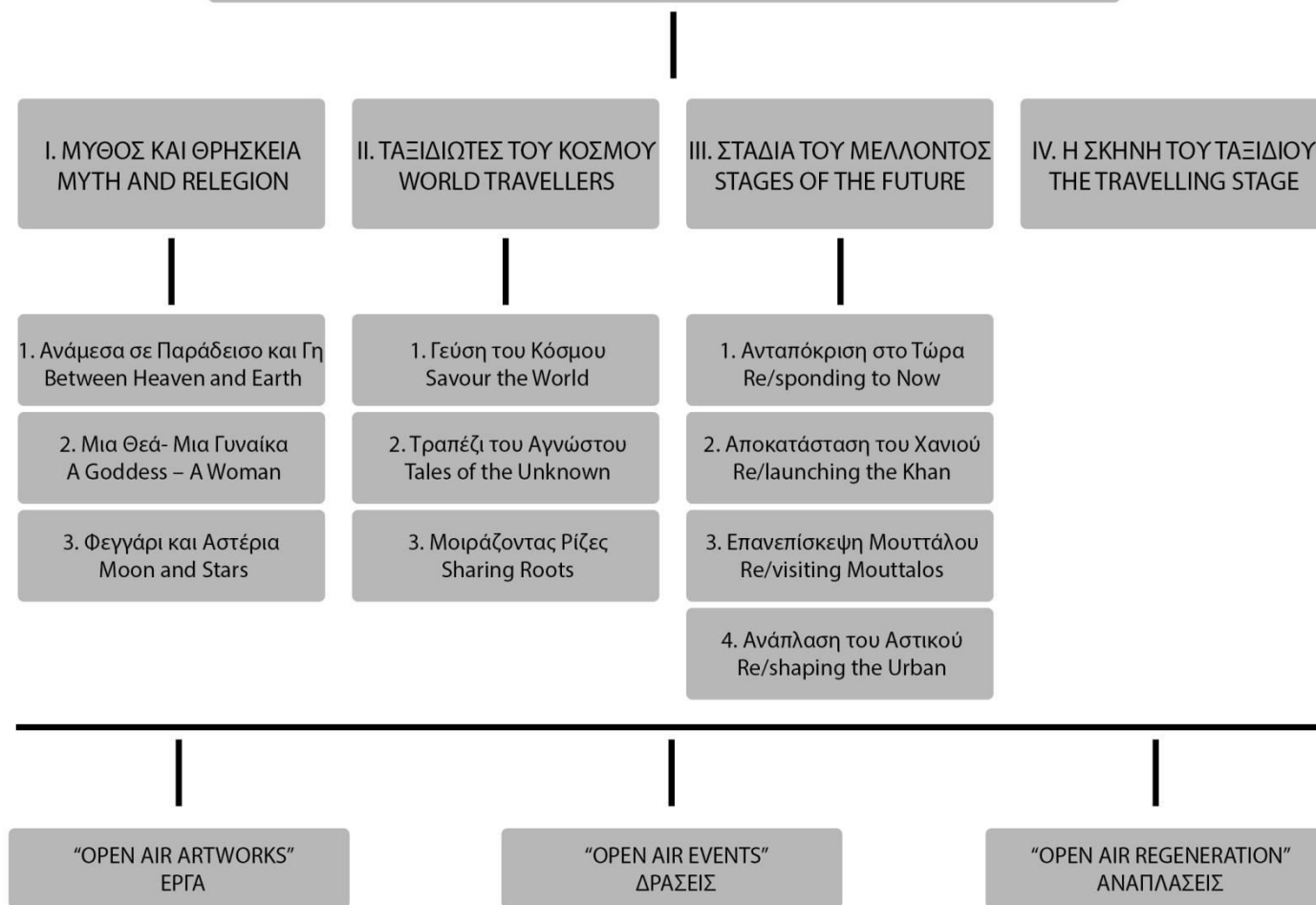
273 *Ibid.*

274 *Ibid.*

Εικ. 20: Κολλάζ προσωπικών φωτογραφιών σημαντικών κτηρίων της Πάφου. Το κολλάζ δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία.
Πηγή φωτογραφικού υλικού: προσωπικό φωτογραφικό αρχείο

OPEN AIR FACTORY

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΣΜΟΥ: OPEN AIR FACTORY

Το πρόγραμμα OPEN AIR FACTORY (Εικόνα 21), το οποίο στήριξε την επιλογή της Πάφου σαν ΠΠΕ για το 2017, οραματίζονταν την πόλη ως μια ενιαία πολιτιστική «σκηνή», για την προσέλκυση πολιτιστικού τουρισμού²⁷⁵. Η ιδέα του Ανοικτού Εργοστασίου Πολιτισμού, αφορούσε πολιτιστικά δρώμενα, καλλιτεχνικές αναφορές (OPEN AIR ARTWORKS -Χάρτης 16) και αστικές αναπλάσεις (Χάρτης 17). Οι προθέσεις για το Ανοικτό Εργοστάσιο άρχισαν από το 2011, με ιδέες, σκέψεις, προτάσεις γεγονός που προσέλκυσε πλήθος εικαστικών/καλλιτεχνών, ντόπιων και ξένων, αρχιτεκτόνων και εθελοντών που προσπαθούσαν να βοηθήσουν στην υλοποίηση του οράματος.

Η διοργάνωση πολιτιστικών δράσεων σε υπαίθριους και δημόσιους χώρους είναι παράδοση χιλιάδων ετών στην πόλη της Πάφου²⁷⁶. Η χρήση των ανοικτών δημόσιων χώρων προσφέρει τη δυνατότητα ανάδειξης σε διεθνές επίπεδο της δυναμικής της πόλης και των τοπικών κοινωνικών ομάδων²⁷⁷: άνθρωποι και τόπος ενώνονται, από τις ιστορίες που παρουσιάζονται μέσα από εικαστικά έργα και αναφορές -artworks, υπενθυμίζοντας συλλογικούς στόχους και κοινωνικά οράματα²⁷⁸.

Το Ανοικτό Εργοστάσιο Πολιτισμού, ονομάζεται έτσι καθώς τόσο η καλλιτεχνική δημιουργία όσο και η δημιουργικότητα χρειάζονται ένα ευρύ περιβάλλον, χωρίς περιορισμούς, για να αναπτυχθούν και να εξελιχθούν, σε συνεχή διάλογο με το πολιτιστικό και φυσικό τοπίο της πόλης²⁷⁹. Ο αρχαιοελληνικός πολιτισμός έχει σαν κέντρο αναφοράς δημόσιους χώρους συγκέντρωσης, όπως η αγορά, τα αμφιθέατρα, τα στάδια²⁸⁰. Το OPEN AIR FACTORY δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να συναντιούνται στο εξωτερικό περιβάλλον και να απολαμβάνουν την τέχνη, τον πολιτισμό, την καλλιτεχνική δημιουργία και τα πολιτιστικά δρώμενα στην πόλη τους²⁸¹.

275 The Open Air Factory concept within the Pafos 2017 EU capital of culture <https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/item/1784/the-open-air-factory-concept-within-the-pafos-2017-eu-capital-of-culture/>

276 Organization of the European Capital of Culture 2016, OPEN AIR FACTORY-2017 PROGRAMME OF EVENTS. Pafos. σσ.10.

277 Ibid.

278 Ibid.

279 Ibid, σσ.23.

280 Ibid.

281 Pafos2017, 2011, op.cit., σσ.23.

Η ιδέα του OPEN AIR FACTORY στηρίζεται στην ιστορία της πόλης, η οποία αποτελεί έναν από τους πιο αρχαίους σταθμούς στην πολιτιστική ιστορία της Ευρώπης: όλοι οι λαοί της Ευρώπης πέρασαν αφήνοντας πολιτιστικά στοιχεία, που επηρέασαν σημαντικά τη σημερινή χωροκοινωνική πραγματικότητα της πόλης²⁸². Οι κάτοικοι προέρχονται από έναν συνδυασμό πολιτισμών, θρησκειών, φυλών, οι οποίοι βρίσκονται σε μία διαχρονική συνθήκη γεφύρωσης/συνύπαρξης διαφορετικών ιδεών, αξιών και έκφρασης καθημερινότητας²⁸³. Η ίδια η Κύπρος παρουσιάζει μια διασπασμένη και διχοτομημένη πραγματικότητα, που με το Ανοικτό Εργοστάσιο Πολιτισμού, γίνεται προσπάθεια γεφύρωσης δυο διακριτών πολιτισμών που άλλοτε ζούσαν αρμονικά και ειρηνικά στο νησί²⁸⁴. Οι εθελοντές, καλλιτέχνες που συμμετέχουν στην ιδέα του OPEN AIR FACTORY, ντόπιοι και ξένοι, παιδιά και ενήλικες, επαγγελματίες και ερασιτέχνες, τουρίστες και μόνιμοι κάτοικοι από ξένες χώρες²⁸⁵, συνεισφέρουν όλοι σε μία προσπάθεια ενίσχυσης του πολιτισμού, ως συλλογικό, και όχι ατομικό, αγαθό²⁸⁶. Το πρόγραμμα OPEN AIR FACTORY για την Πάφο ως ΠΠΕ 2017, είχε διαρθρωθεί σε τρεις θεματικές κατηγορίες, «Μύθος και Θρησκεία» (Myth and Religion), «Ταξιδιώτες του Κόσμου» (World Travelers), «Στάδια του Μέλλοντος» (Stages of the Future) και μια ενιαία κατηγορία, «Η Σκηνή του Ταξιδιού» (The Travelling Stage), που συμπεριλαμβάνεται και στις τρεις κύριες κατηγορίες, συνδέοντάς τις²⁸⁷ (Εικόνα 21). Τα projects περιέχουν διάφορες πολιτιστικές δράσεις και εκδηλώσεις, που αφορούν όλους τους καλλιτεχνικούς τομείς²⁸⁸. Οι θεματικές κατηγορίες του προγράμματος διακρίνονται σε υποκατηγορίες²⁸⁹.

282 Ibid.

283 Ibid, σσ.25.

284 Ibid.

285 Ibid.

286 Ibid.

287 Organization of the European Capital of Culture 2016, OPEN AIR FACTORY-2017 PROGRAMME OF EVENTS. Pafos. σσ.11.

288 Ibid.

289 Ibid.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

● ΕΡΓΑ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

● ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

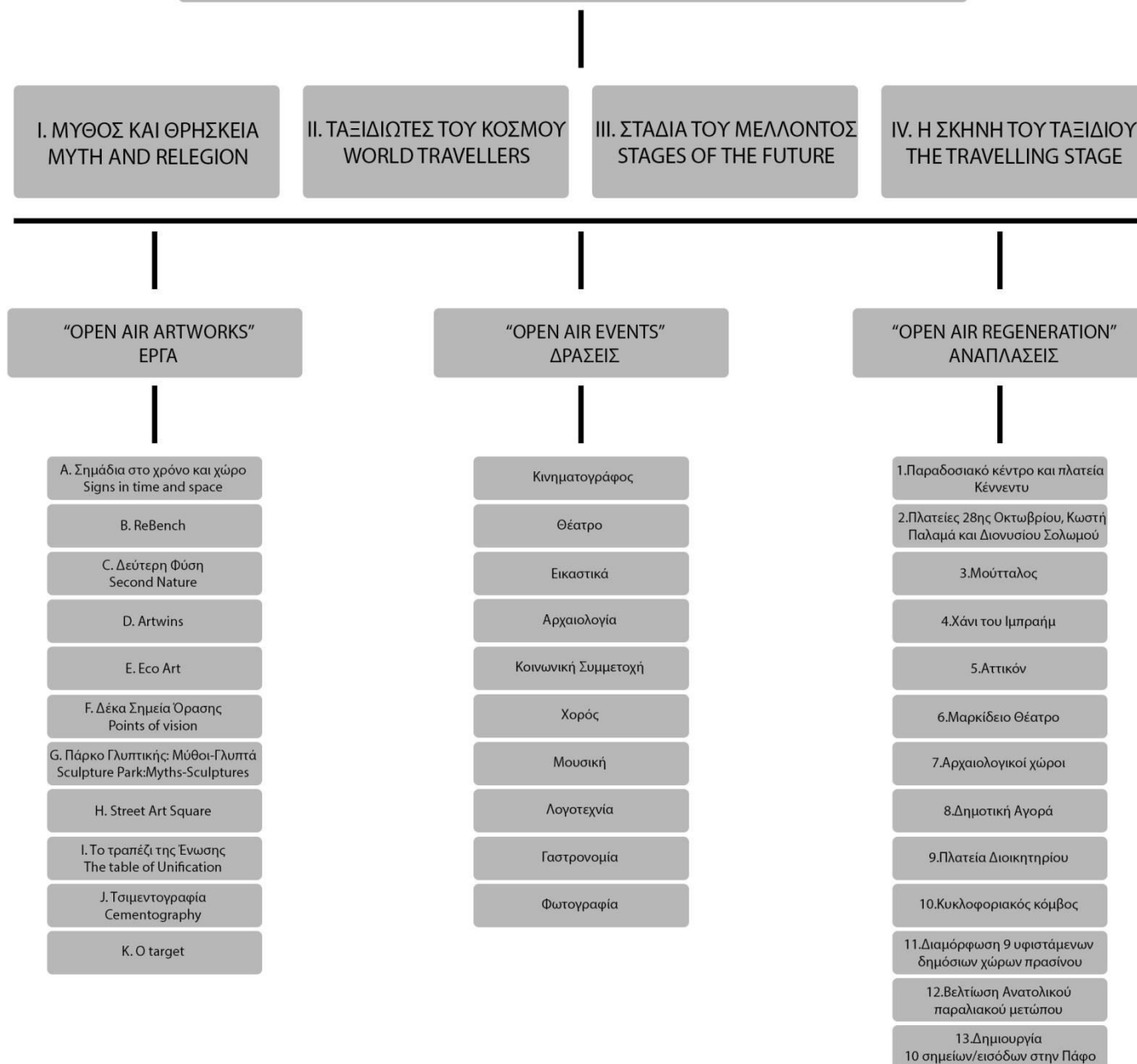
ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΠΑΦΟΣ 2017

1. Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ
2. Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού
3. Μούτταλος
4. Χάνι του Ιμπραήμ
5. Αττικόν
6. Μαρκίδειο Θέατρο
7. Αρχαιολογικοί χώροι
8. Δημοτική Αγορά
9. Πλατεία Διοικητηρίου
10. Κυκλοφοριακός κόμβος
11. Διαμόρφωση 9 υφιστάμενων δημόσιων χώρων πρασίνου
12. Βελτίωση Ανατολικού παραλιακού μετώπου
13. Δημιουργία 10 σημείων/ εισόδων στην Πάφο

Πάφος 2017. Αναλύονται τα έργα που τοποθετήθηκαν στην πόλη με φωτογραφικό υλικό.
"OPEN AIR ARTWORKS Catalogue", Pafos 2017 Πηγή εικόνων: προσωπικό αρχείο, πρόγραμμα "OPEN AIR ARTWORKS Catalogue", Pafos 2017

OPEN AIR FACTORY

I. ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ-MYTH AND RELIGION

Η πρώτη θεματική κατεύθυνση/άξονας του προγράμματος επικεντρώνεται στην πλούσια ιστορία και μυθολογία της Πάφου η οποία είναι διαχρονικά συνδεδεμένη με την Ευρώπη και τον κόσμο²⁹⁰ (Εικόνα 21). Η θεά Αφροδίτη, ο μύθος πως η Πάφος αποτελεί το κέντρο του σύμπαντος, οι αφηγηματικές αναφορές των αρχαίων, οι τελετουργίες, ο μύθος του Πυγμαλίων και της Γαλάτειας αποτελούν κομμάτια του ένδοξου παρελθόντος της Πάφου²⁹¹. Το πρόγραμμα παρουσιάζει μια εξέλιξη της συνέχισης του μύθου μέχρι και σήμερα²⁹². Στοιχεία μυθολογικά, που αφορούν ολόκληρο τον κόσμο αλλά και τοπικές ιστορίες, παρουσιάζονται μέσα από την κατηγορία αυτή, με τις καλλιτεχνικές μορφές να παραμένουν αυτόνομες, δημιουργώντας συνδέσεις μεταξύ του αρχαίου και των αφηγήσεων²⁹³. Καταρρίπτοντας την έννοια του γραμμικού χρόνου, ο Μύθος και Θρησκεία προσπαθεί να διαρρήξει τα όρια ανάμεσα σε τέχνη και ζωή²⁹⁴. Ο χώρος και ο χρόνος, οι ιδέες και οι παραδόσεις, οι πολιτιστικές και αφηγηματικές τεχνικές και οι διαφορετικότητες ανάμεσα στους ανθρώπους, τονίζουν την ικανότητα των στοιχείων να διαμορφώσουν την τέχνη και την ζωή²⁹⁵. Κάθε έργο αποτελεί μονάδα, που όμως συμμετέχει σε ένα συνεχή διάλογο με τα υπόλοιπα έργα, προσπαθώντας να καταστήσουν την Πάφο διαχρονικά δημιουργική²⁹⁶.

Προκειμένου τα έργα και οι δραστηριότητες να καταστούν κατανοητά, χωρίζονται σε σχετιζόμενα πεδία²⁹⁷. Στην πρώτη κατηγορία, «ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟ ΚΑΙ ΓΗ» («BETWEEN HEAVEN AND EARTH»), παρουσιάζονται έργα και δράσεις, που συνδέονται με την ανθρωπότητα και τον διαχωρισμό ανάμεσα σε γη και ουρανό²⁹⁸. Παρουσιάζονται εκθέσεις τέχνης, θεατρικά έργα σε τοποθεσίες με αρχαίο πλούτο, δράσεις ξεναγήσεων σε αρχαιολογικά μνημεία, δράσεις άθλησης,

290 Ibid, σσ.22.

291 Ibid.

292 Ibid.

293 Ibid.

294 Ibid.

295 Ibid.

296 Ibid.

297 Ibid, σσ.24.

298 Ibid.

φεστιβάλ αρχαίου θεάτρου, χορευτικές παραστάσεις, μουσικές εκδηλώσεις και έργα που εγκαταστάθηκαν στο πλαίσιο του Open Air Art museum²⁹⁹.

Στη δεύτερη κατηγορία, «ΜΙΑ ΘΕΑ-ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ» («A GODDESS-A WOMAN»), τα πολιτιστικά δρώμενα σχετίζονται με τα πρόσωπα της αρχαίας θεάς, της μητέρας, της συντρόφου, της ηλικιωμένης, της προσωποποίησης της Κύπρου, της Πάφου στην αρχαιότητα και στο σήμερα³⁰⁰. Η γυναίκα παρουσιάζεται και σαν σύμβολο της ποικιλομορφίας και της ετερότητας, επιτρέποντας την ελευθερία έκφρασης³⁰¹. Αρχαιολογικές επισκέψεις, καλλιτεχνικές δράσεις- μουσικές, χορευτικές- είναι ορισμένες από τις πολιτιστικές δράσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας³⁰² (Εικόνα 22).

Η τελευταία κατηγορία που εντάσσεται σε αυτήν την ομάδα, ονομάζεται «ΦΕΓΓΑΡΙ ΚΑΙ ΑΣΤΕΡΙΑ» («MOON AND STARS»), λαμβάνει χώρα στην περιοχή της Πέτρας του Ρωμιού, σημαντική τοποθεσία της Πάφου, η οποία συνδέεται άμεσα με τους μύθους για την θεά Αφροδίτη και με την ιστορία της Κύπρου³⁰³. Τα καλλιτεχνικά δρώμενα (Εικόνα 22) επρόκειτο να παρουσιαστούν κάτω από τα αστέρια και το φεγγάρι, ένας τεράστιος θόλος που συνδέει γη και ουρανό, με διάφορους συνδυασμούς γλώσσας, μουσικής, εικόνας, χορού, μύθου και ιστορίας³⁰⁴.

II. ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ-WORLD TAVELLERS

Η δεύτερη θεματική κατεύθυνση/άξονας του προγράμματος αναφέρεται σε ταξιδιώτες του κόσμου, όπου η Πάφος προσκαλεί σε ένα καθολικό ταξίδι³⁰⁵ (Εικόνα 21), που πραγματοποιείται σε ωκεανούς και ηπείρους, όμως μέσα στην ίδια την πόλη της Πάφου³⁰⁶. Η πόλη μετατρέπεται σε μια γιορτή, που ιστορίες ταξιδιών εξιστορούνται για να εξερευνηθούν σαν θησαυροί³⁰⁷. Οι

299 Ibid, σσ.24-35.

300 Ibid, σσ.36.

301 Ibid.

302 Ibid, σσ.38-41.

303 Ibid, σσ.42.

304 Ibid, σσ.44-47.

305 Ibid, σσ.48.

306 Ibid.

307 Ibid.

ταξιδιώτες του κόσμου, ξεπερνούν τους περιορισμούς, επικροτούν την ανταλλαγή, την επικοινωνία και το πάντρεμα των διαφορετικών πολιτισμών που υπάρχουν στην Πάφο³⁰⁸. Οι διαχωρισμοί εξαφανίζονται καθώς οι άνθρωποι συνειδητοποιούν τις κοινές τους αναφορές, αλλά και τις διαφορές που τους καθιστούν ξεχωριστούς³⁰⁹.

Εδώ, εντάσσεται η κατηγορία «ΓΕΥΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»-«SAVOUR THE WORLD», όπου τονίζεται η λαϊκή γαστρονομική παράδοση της Πάφου και η ανάδειξή της σε ανοικτούς χώρους, αυλές και κήπους σπιτιών, ενισχύοντας την ιδέα του Ανοικτού Εργοστασίου Πολιτισμού³¹⁰. Η πόλη μετατρέπεται σε «κήπο» γευσιγνωσίας με όλες τις διαφορετικές κουζίνες, Ελλάδας, Τουρκίας, Μέσης Ανατολής, Ευρώπης. Το συγκεκριμένο εγχείρημα θα ταξιδέψει και στην αδελφοποιημένη «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», το Aarhus³¹¹.

Επίσης, δεύτερη κατηγορία αποτελεί το «ΤΡΑΠΕΖΙ ΤΟΥ ΑΓΝΩΣΤΟΥ»-«TABLES OF THE UNKNOWN», εκφράζοντας την επιστροφή στο σπίτι, όπου γιορτάζεται με συγκέντρωση γύρω από το τραπέζι του καλωσορίσματος και με την επανένωση της οικογένειας³¹². Ο εορτασμός της γεύσης και της αφήγησης προσωπικών εμπειριών, προωθεί την καταγραφή γνώσεων, ώστε η Πάφος να αποτελέσει τη γέφυρα σύνδεσης των ανθρώπων³¹³. Καλλιτεχνικά δρώμενα με μουσική, χορό, όπερα, θέατρο, κινηματογράφο, ομαδικά εργαστήρια προσπαθούν να παρουσιάζουν τη γεφύρωση των διακριτών πολιτισμών³¹⁴ (Εικόνα 22).

Το συμπόσιο γεύσεων καταλήγει στην τρίτη κατηγορία, «ΜΟΙΠΑΖΟΝΤΑΣ ΡΙΖΕΣ»-«SHARING ROOTS», που είναι άμεσα συνδεδεμένη με την εξερεύνηση του ύδατος, συνδεδετικού στοιχείου για τους ειδικούς της ναυσιπλοΐας³¹⁵. Στα έργα, οι καλλιτέχνες αρχίζουν την εξερεύνηση του μεταβαλλόμενου δικτύου των μεσογειακών σχέσεων και διασυνδέσεων³¹⁶. Περιλαμβάνονται

308 Ibid.

309 Ibid.

310 Ibid, σσ.50.

311 Ibid.

312 Ibid, σσ.54.

313 Ibid.

314 Ibid, σσ.56-69.

315 Ibid, σσ.70.

316 Ibid.

έργα και δράσεις, που τονίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις, τη δημιουργική εξερεύνηση χωρίς περιορισμούς, μέσα στην προσπάθεια αποκατάστασης της ενότητας των ανθρώπων³¹⁷. Φωτογραφικές εκθέσεις, χορός, συναυλίες, εργαστήρια, κινηματογράφος, θέατρο αποτελούν τα πολιτιστικά γεγονότα που τοποθετούνται στην κατηγορία αυτή³¹⁸ (Εικόνα 22).

III. ΣΤΑΔΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ-STAGES OF THE FUTURE

Ο τρίτος θεματικός άξονας του προγράμματος, αφορά το ταξίδι των ανθρώπων στο σήμερα, στην σημερινή Πάφο, στην εικόνα και στον προορισμό της³¹⁹ (Εικόνα 21). Οι καλλιτεχνικές δράσεις ταυτίζονται με τα προβλήματα και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Πάφος, η ραγδαία τεχνολογική πρόοδος, η πολυπολιτισμικότητα, η μετανάστευση και η συνύπαρξη Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών πληθυσμών³²⁰.

Εδώ, η κατηγορία, «ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΤΩΡΑ»-«RE/SPONDING TO NOW», επικεντρώνεται στις τρέχουσες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Πάφος³²¹. Ακολουθεί, μια σειρά έργων και δράσεων που προτίθενται να αντισταθμίζουν την αβεβαιότητα του σήμερα με τη σταθερότητα του παρελθόντος³²². Με τη συμβολή στρατηγικών κατευθύνσεων, ενεργοποιείται η μνήμη και η σύνδεση πολιτισμών³²³. Οι καλλιτέχνες που επισκέπτονται την Πάφο, δεν γνωρίζουν τους μύθους και την ιστορία της, αλλά τους αποκαλύπτεται η καθημερινότητα του σήμερα³²⁴: η αποκατάσταση του κινηματογράφου Αττικών, ο σχεδιασμός περιβαλλοντικών projects, οι θεματικές ξεναγήσεις στην πόλη, οι εκθέσεις, η διοργάνωση μουσικών συναυλιών, χορευτικές παραστάσεις, εικαστικά έργα -The Big Mosaic, φωτογραφικά σεμινάρια και εκθέσεις, είναι σχετικές δράσεις για την ανάγνωση της σύγχρονης πραγματικότητα³²⁵ (Εικόνα 22).

317 Ibid.

318 Ibid, σσ.72-85.

319 Ibid, σσ.86.

320 Ibid.

321 Ibid, σσ.88.

322 Ibid.

323 Ibid.

324 Ibid.

325 Ibid, σσ.90-99.

Ακολουθεί η κατηγορία «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΑΝΙΟΥ»-«RE/LAUNCHING THE KHAN», η οποία σχετίζεται με το μέλλον³²⁶. Ο συγκεκριμένος χώρος, έχει σημαντική πολιτιστική σημασία που οι εικαστικοί του προγράμματος «Ραφος 2017», θα έφεραν στο προσκήνιο ολόκληρο τον χρόνο³²⁷. Ο χώρος του Χανίου, που χρησιμοποιείτο στο παρελθόν για φιλοξενία και συναλλαγές, πλέον αποτελεί τη βάση για πολιτιστικές συναλλαγές και ανταλλαγές μεταξύ των καλλιτεχνών³²⁸. Χωροθετείται στο κέντρο της παλιάς πόλης (Χάρτης 16), ευνοϊκή τοποθεσία για την ενίσχυση του Ανοικτού Εργοστασίου Πολιτισμού και φιλοξένησε συναντήσεις για διάλογο -ανταλλαγή απόψεων- πολιτιστικής παραγωγής, κέντρο ιδεών, κινηματογραφικών προβολών, εκθέσεων, εργαστηρίων, τα οποία θα προωθήσουν τον κοινωνικό διάλογο μεταξύ θεσμών, πολιτών, εικαστικών και διανοουμένων³²⁹.

Η συνοικία του Μουττάλου (Χάρτης 17), αποτελούσε τον πυρήνα της Τουρκοκυπριακής κοινότητας της Πάφου μέχρι το 1974, ενώ στη συνέχεια αποτέλεσε τον χώρο κατοίκησης των εκτοπισθέντων Ελληνοκυπρίων³³⁰. Η συγκεκριμένη κατηγορία ονομάζεται «ΕΠΑΝΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΜΟΥΤΤΑΛΟΥ»-«RE/VISITING ΜΟΥΤΤΑΛΟΣ», συμβολίζοντας την «πληγή» του νησιού, αλλά και υπενθύμιση της ειρηνικής συνύπαρξης Ελληνοκυπριακών και Τουρκοκυπριακών κοινοτήτων³³¹. Η περιοχή είναι εγκαταλειμμένη και ξεχασμένη στο χρόνο, και οι δράσεις σε αυτήν την κατηγορία, στοχεύουν στην ανάδειξη της τραγωδίας του πολέμου και δεινών που βίωσαν οι πρόσφυγες³³². Με θεατρικές παραστάσεις, θεατρικούς διαλόγους-ανοικτή σκηνή, εκθέσεις, συνεργασίες Ελληνοκυπρίων-Τουρκοκυπρίων, εργαστηρίων, όπως το «coming together in Mouttalos», η ΠΠΕ «Πάφος 2017», αναδεικνύει την ιστορία του τόπου³³³.

Στον θεματικό άξονα «ΣΤΑΔΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ»-«STAGES OF THE FUTURE», εντάσσεται η κατηγορία «ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ»-«RE/SHAPING THE URBAN»³³⁴. Η Πάφος, αποτελεί

326 Ibid, σσ.100.

327 Ibid.

328 Ibid.

329 Ibid, σσ.102-111.

330 Ibid, σσ.112.

331 Ibid.

332 Ibid.

333 Ibid, σσ.114-121.

334 Ibid, σσ.122.

αντιπροσωπευτικό παράδειγμα μεταβαλλόμενης πόλης, της οποίας το αστικό περιβάλλον αναδιαμορφώνεται συνεχώς, αφήνοντας κενά στον ιστό της³³⁵. Πρόθεση, στο πρόγραμμα «Πάφος 2017», είναι η σύνδεση του Κτήματος-Νέας Πάφου με την βοήθεια έργων υποδομής και παρεμβάσεων, ώστε να συνδεθεί η πόλη με την ιστορία και τις παραδόσεις της και ακολούθως με την Ευρώπη και τον κόσμο³³⁶. Αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις (Χάρτης 17), εικαστικά έργα που εντάσσονται στο OPEN AIR ARTWORKS, εκθέσεις και θεατρικές παραστάσεις προτίθενται να συνεισφέρουν για την επίτευξη της συνοχής στην πόλη (Εικόνα 22).

IV. Η ΣΚΗΝΗ ΤΟΥ ΤΑΞΙΔΙΟΥ-THE TRAVELLING STAGE

Η κεντρική ιδέα του προγράμματος «Πάφος 2017», όπως αναφέρθηκε, είναι η συσχέτιση των δράσεων³³⁷ (Εικόνα 21). Οι τρεις θεματικές κατευθύνσεις, με τις υποκατηγορίες που περιγράφηκαν, εστιάζουν σε έναν συνεχή δημιουργικό διάλογο πολιτισμού³³⁸. Η αποσπασματικότητα, η διαφορετικότητα, το πολιτιστικό «μωσαϊκό» της Πάφου, απαιτεί το σχεδιασμό δράσεων, οι οποίες στοχεύουν στην ολότητα του προγράμματος και στη συνοχή της πόλης³³⁹. Η τέχνη και μουσική, θεωρήθηκε ότι αποτελούν τα κατάλληλα εργαλεία συρραφής των διαφορετικών πολιτιστικών στοιχείων³⁴⁰. Η «Σκηνή του ταξιδιού», λειτουργεί ως εισαγωγή σε ολόκληρο το πολιτιστικό πρόγραμμα του θεσμού³⁴¹: το OPEN AIR FACTORY επιλέγει μουσικά σύνολα και συνθέσεις, τα οποία θα ταξιδέψουν σε όλη την περιφέρεια της Πάφου, επιδιώκοντας τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών στο θεσμό³⁴² (Εικόνα 22).

335 Ibid.

336 Ibid.

337 Ibid, σσ.132-149.

338 Ibid.

339 Ibid.

340 Ibid.

341 Ibid.

342 Ibid.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

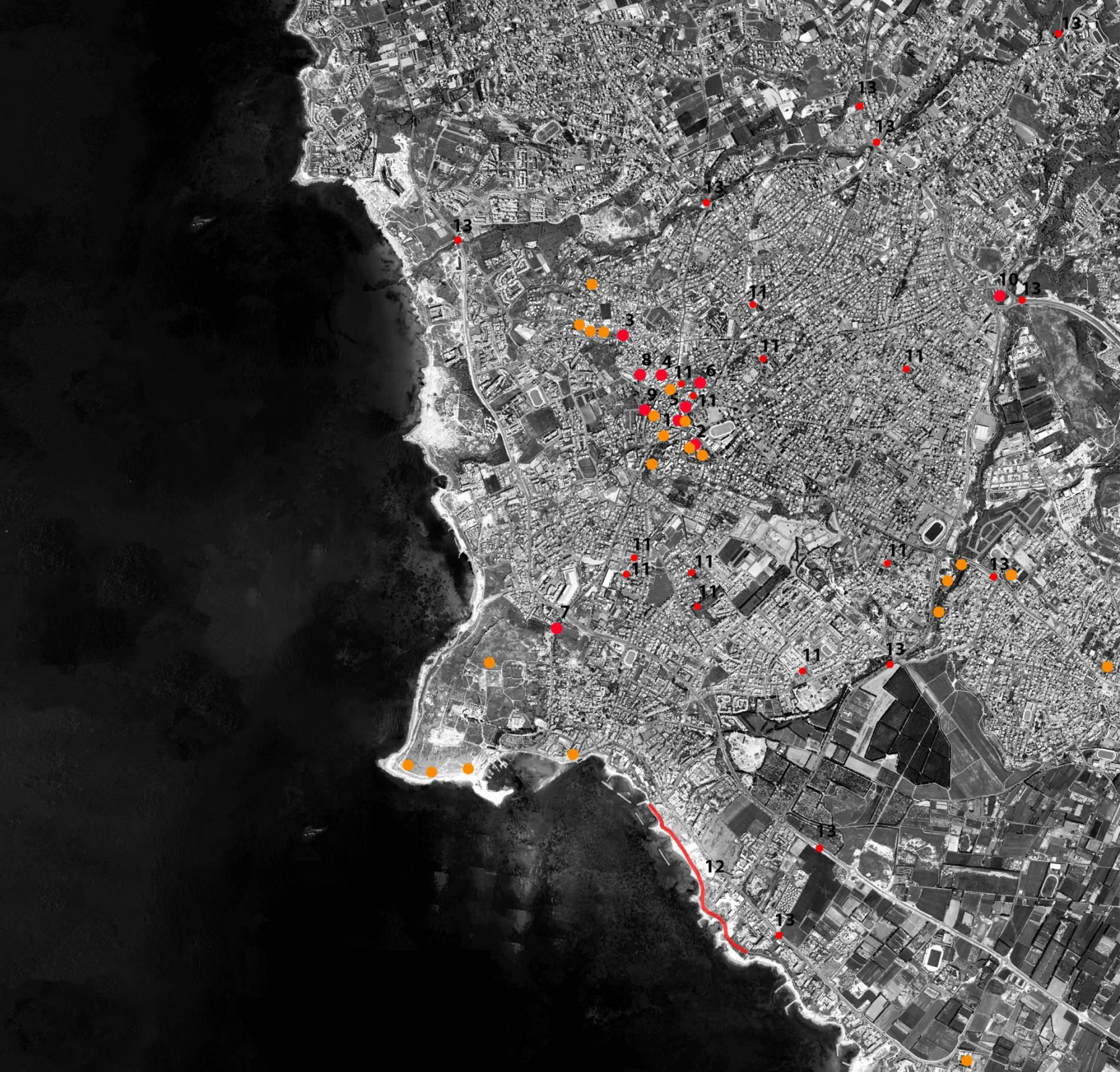

10.

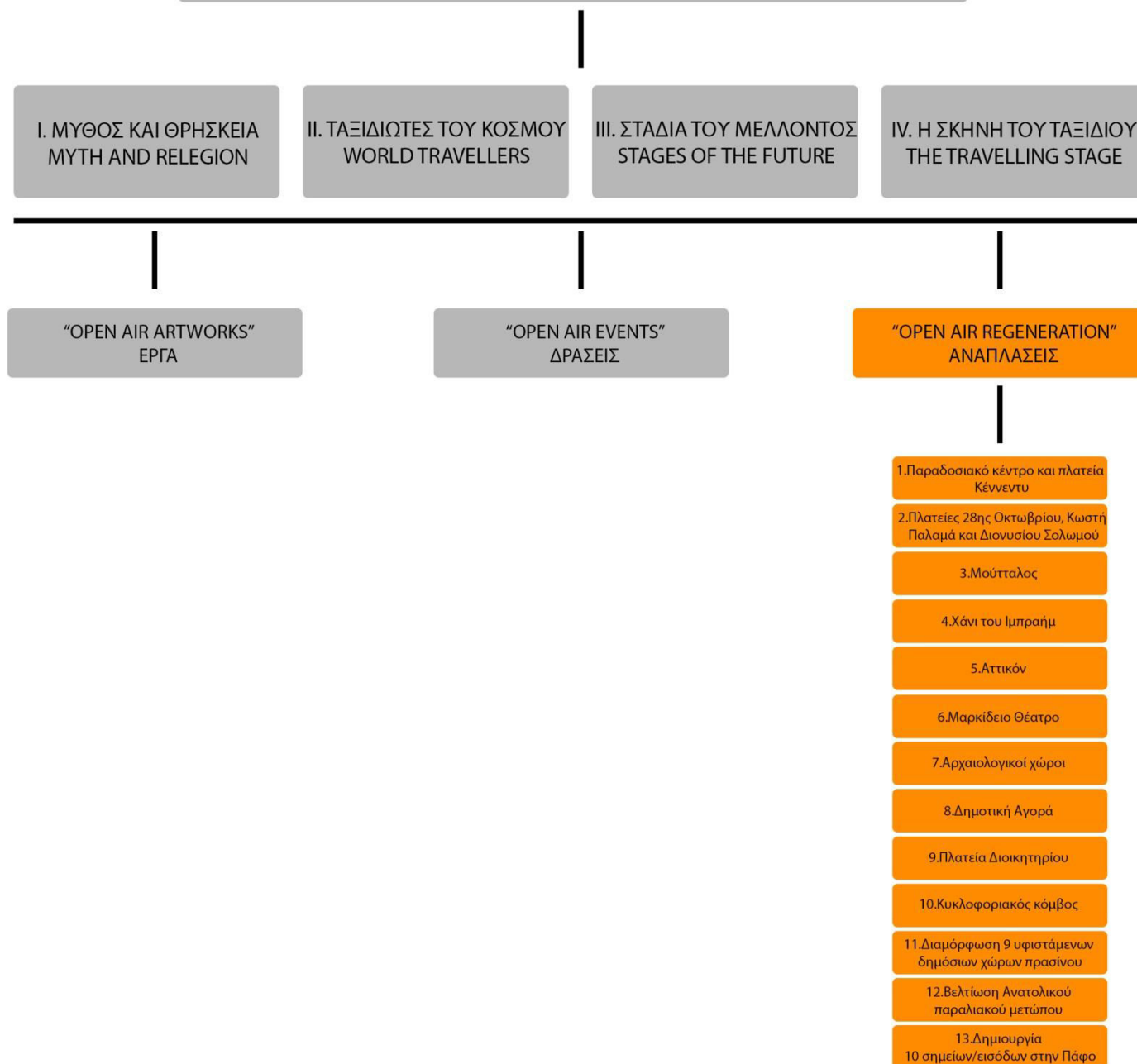
ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΠΑΦΟΣ 2017

1. Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ
2. Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού
3. Μούτταλος
4. Χάνι του Ιμπραήμ
5. Αττικών
6. Μαρκίδειο Θέατρο
7. Αρχαιολογικοί χώροι
8. Δημοτική Αγορά
9. Πλατεία Διοικητηρίου
10. Κυκλοφοριακός κόμβος
11. Διαμόρφωση 9 υφιστάμενων δημόσιων χώρων πρασίνου
12. Βελτίωση Ανατολικού παραλιακού μετώπου
13. Δημιουργία 10 σημείων/ εισόδων στην Πάφο

Πάφος 2017. Αναλύονται οι αναπλάσεις που τοποθετήθηκαν στην Πόλη με φωτογραφικό υλικό.
“Πάφος 2017 η/και Πάφος Ξανά” Πηγή εικονών: προσωπικό αρχείο, διαδικτυακές σελίδες γραφείων που ασχολήθηκαν με τις αναπλάσεις

OPEN AIR FACTORY

ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ (ΥΛΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΕΡΓΑ, ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ ΕΡΓΑ)

Τα έργα αναπλάσεων, αποτελούν σημαντικό τμήμα του προγράμματος, «Πάφος 2017», και προτάθηκαν από εθελοντές και ερευνητές του προγράμματος³⁴³ (Εικόνα 23), στο πλαίσιο του οράματος: η Πάφος να αναδείξει την πολυπολιτισμικότητα της, δημιουργώντας σταθμούς/τόπους πολιτισμού σε ολόκληρο το εύρος της. Έργα αστικής ανάπλασης υλοποιήθηκαν σε μεγάλο τμήμα της πόλης (Χάρτης 17), τα οποία στόχευαν στην αναζωογόνησή της, όπως η δημιουργία νέων γειτονιών πολιτισμού στο Κτήμα, για την ανάδειξη και προστασία αφανών πολιτιστικών στοιχείων. Στη συνέχεια περιγράφονται, συνοπτικά, τα έργα αναπλάσεων.

Ανάπλαση του παραδοσιακού εμπορικού κέντρου και της Πλατείας Κέννεντυ

Η ανάπλαση του παραδοσιακού εμπορικού κέντρου και της Πλατείας Κέννεντυ στόχευε στην αναζωογόνηση, ανασυγκρότηση και ενδυνάμωση του κεντρικού πυρήνα της πόλης της Πάφου, που άλλοτε έσφυζε από ζωή (Χάρτης 18). Η πρόθεση προέκυψε από την ανάγκη το ιστορικό κέντρο να ανασυγκροτήσει, να ενισχύσει, να αναβαθμίσει τις εμπορικές δραστηριότητες στην περιοχή³⁴⁴ και να ακολουθήσει τα Ευρωπαϊκά πρότυπα³⁴⁵. Το κέντρο της Πάφου τις τελευταίες δεκαετίες, βρισκόταν σε κατάσταση εγκατάλειψης, ερήμωσης και υποβάθμισης, έχοντας σημαντικές ανάγκες σε υποδομές. Στην περιοχή του εμπορικού κέντρου υπάρχουν τρεις πλατείες: η πλατεία Κέννεντυ, η οποία αποτελεί τοπόσημο της πόλης και το προπύλαιο του κεντρικού πυρήνα, καθώς και δυο μικρότερες πλατείες, την πλατεία 19^{ης} Μαρτίου και την πλατεία Μάρκου Δράκου³⁴⁶. Η κεντρική πλατεία Κέννεντυ, στο ιστορικό κέντρο, λαμβάνει γεωμετρικό δυναμικό σχήμα και χρησιμοποιήθηκαν πλακίδια με διαφορετικές υλικότητες, γρανίτης, πέτρα και μάρμαρο, τα οποία δημιουργούν μια ιδιαίτερη γεωμετρική διαμόρφωση του πεζοδρομίου³⁴⁷.

343 Ibid, σσ.152-155.

344 Δήμος Πάφου 2017, Έργα ολοκληρωμένης και Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (OBAA) <http://www.pafos.org.cy/el/events/details/event-157> Τελευταία ανάκτηση: 04.03.2020.

345 C.CHRYSANTHOY & PARTNERS Architecture and Landscape Design, Pedestrianization of old city of Pafos, Cyprus, 2001, 1st Prize. <https://www.cechrysanthou.com/copy-of-raphos-pedestrianization> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

346 Δήμος Πάφου 2017, op.cit.

347 C.CHRYSANTHOY & PARTNERS Architecture and Landscape Design, 2001, op.cit.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

1. Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ

2. Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού

ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΠΑΦΟΣ 2017

1. Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ
2. Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού
3. Μούτταλος
4. Χάνι του Ιμπραήμ
5. Αττικών
6. Μαρκίδειο Θέατρο
7. Αρχαιολογικοί χώροι
8. Δημοτική Αγορά
9. Πλατεία Διοικητηρίου
10. Κυκλοφοριακός κόμβος
11. Διαμόρφωση 9 υφιστάμενων δημόσιων χώρων πρασίνου
12. Βελτίωση Ανατολικού παραλιακού μετώπου
13. Δημιουργία 10 σημείων/ εισόδων στην Πάφο

Σολωμού, για τη δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017.
"Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά" Πηγή εικονών: προσωπικό αρχείο

Η συγκεκριμένη διαμόρφωση πλακιδίων παρουσιάζεται και σε άλλες περιοχές στην πόλη, σε μια προσπάθεια φυσικής σύνδεσης³⁴⁸. Το εμπορικό κέντρο πεζοδρομήθηκε, προβλέποντας όμως προσβάσεις οχημάτων τροφοδοσίας και εκτάκτου ανάγκης, με ειδικούς αυτόματους αναδύομενους πασσάλους³⁴⁹. Η αναζωογόνηση της περιοχής έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον επιχειρήσεων εστίασης, τα οποία έχουν μετατραπεί σε δημοφιλή στέκια της πόλης³⁵⁰. Με την πεζοδρόμηση της οδού Μακαρίου, επιτεύχθηκε η δημιουργία ενός δικτύου πεζοδρόμησης, το οποίο επέτρεπε τη μετακίνηση πεζών στο ιστορικό κέντρο, χωρίς όμως να δημιουργεί άμεσες συνδέσεις με την υπόλοιπη πόλη.

Σύνδεση και ανάδειξη των Πλατειών 28^{ης} Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού

Το έργο αφορά την ανάπλαση και ενοποίηση των πλατειών 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού, καθώς και του αστικού χώρου γύρω από τον Δημόσιο Κήπο της Πάφου (Χάρτης 18). Στο σχεδιασμό διαμόρφωσης των πλατειών, περιλαμβάνονται έργα κατεδαφίσεων, ομβρίων, άρδευσης, πλακοστρώσεων, φυτεύσεων πρασίνου και επανάχρησης υφιστάμενων κτηρίων για υπηρεσίες. Η Πλατεία 28^{ης} Οκτωβρίου χωροθετείται μπροστά από το Δημαρχείο της Πάφου, στον πυρήνα της πόλης και εντάσσεται σε ένα σύνολο από νεοκλασικά κτήρια, όπως το Δημοτικό Μέγαρο, η Δημοτική Βιβλιοθήκη, κ.ά.³⁵¹. Κεντρικά της πλατείας είναι τοποθετημένος ένας μαρμάρινος κίονας ιωνικού ρυθμού, που στη κορυφή του βρίσκεται ένας χάλκινος τρίποδας προς τιμήν της αντίστασης Ελλήνων και Ελληνοκυπρίων απέναντι στον Ιταλικό φασισμό το 1940³⁵². Η πλατεία που στο παρελθόν επέτρεπε την διέλευση αυτοκινήτων, έχει πεζοδρομηθεί δημιουργώντας ένα μεγάλο ανοικτό χώρο που φιλοξένησε πολλές εκδηλώσεις κατά την διάρκεια

348 Ibid.

349 Δήμος Πάφου 2017, op.cit.

350 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία Κένετι- Πεζόδρομος Μακαρίου

<https://www.explorepafos.org/place/%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%ba%ce%ad%ce%bd%ce%bd%ce%b5%ce%bd%cf%84%cf%85/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

351 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία 28ης Οκτωβρίου ή Πλατείας Δημαρχείου

<https://www.explorepafos.org/place/%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-28%ce%b7%cf%82-%ce%bf%ce%ba%cf%84%cf%89%ce%b2%cf%81%ce%af%ce%bf%cf%85-%ce%ae-%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%b1%cf%81%cf%87/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

352 Ibid.

του θεσμού. Έχουν τοποθετηθεί ξύλινα καθίσματα, φωτιστικές στήλες, παρτέρια πρασίνου³⁵³. Στην επέκταση της Πλατείας Δημαρχείου, βρίσκεται η Πλατεία Κωστή Παλαμά ή αλλιώς Πλατεία του Έρωτα³⁵⁴. Οι ονομασίες οφείλονται σε δύο μνημεία σημαντικά για την πόλη, η μαρμάρινη προτομή του ποιητή Κωστή Παλαμά που είναι τοποθετημένη στο κέντρο της πλατείας και απέναντί της «το περίπτερο του κοιμώμενου Έρωτα», στο κέντρο του οποίου βρίσκεται ένας μικρός ρωμαϊκός έρωτας³⁵⁵. Με την πεζοδρόμηση, οι δύο πλατείες 28^{ης} Οκτωβρίου και Κωστή Παλαμά, δημιουργούν ένα ενοποιημένο σύνολο που επιτρέπει την ευκολότερη μετακίνηση πεζών. Στην πλατεία Διονύσιου Σολωμού, η οποία βρίσκεται πίσω από το Δημοτικό Μέγαρο και τον Δημοτικό κήπο, είναι τοποθετημένη η προτομή του Διονυσίου Σολωμού.

Και στις τρεις πλατείες έχουν χρησιμοποιηθεί τα ίδια πλακίδια σε μια προσπάθεια φυσικής σύνδεσης των δημόσιων χώρων³⁵⁶.

353 Ibid.

354 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία Κωστή Παλαμά ή Πλατεία του Έρωτα <https://www.explorepafos.org/place/%ce%b7-%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%ba%cf%89%cf%83%cf%84%ce%ae-%cf%80%ce%b1%ce%bb%ce%b1%ce%bc%ce%ac-%ce%ae-%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%ad%cf%81/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

355 Ibid.

356 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία Διονυσίου Σολωμού <https://www.explorepafos.org/place/%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%b4%ce%b9%ce%bf%ce%bd%cf%85%cf%83%ce%af%ce%bf%cf%85-%cf%83%ce%bf%ce%bb%cf%89%ce%bc%ce%bf%cf%8d/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

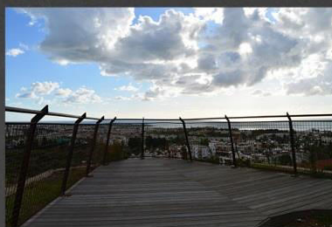
ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

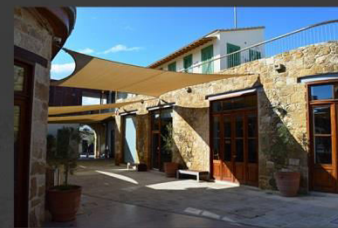
ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΠΑΦΟΣ 2017

1. Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ
2. Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού
- 3. Μούτταλος**
- 4. Χάνι του Ιμπραήμ**
5. Αττικών
6. Μαρκίδειο Θέατρο
7. Αρχαιολογικοί χώροι
8. Δημοτική Αγορά
9. Πλατεία Διοικητηρίου
10. Κυκλοφοριακός κόμβος
11. Διαμόρφωση 9 υφιστάμενων δημόσιων χώρων πρασίνου
12. Βελτίωση Ανατολικού παραλιακού μετώπου
13. Δημιουργία 10 σημείων/ εισόδων στην Πάφο

3. Αναδιαμόρφωση-ανάδειξη χώρων στην συνοικία του Μουττάλου

4. Αποκατάσταση και επανάχρηση του Χανιού του Ιμπραήμ

Αναδιαμόρφωση και ανάδειξη χώρων στη Συνοικία Μουττάλου

Το έργο αφορά την ανάπλαση, αναδιαμόρφωση και ανάδειξη χώρων στην «ευαίσθητη» συνοικία του Μουττάλου (Χάρτης 19). Η συγκεκριμένη συνοικία αποτελεί ιδιαίτερη περιοχή που με την ΠΠΕ προσπάθησε να παρέμβει, ώστε να διαχειριστεί το πολιτικό ζήτημα της περιοχής, μέσα από τις μνήμες και τα χαρακτηριστικά του τόπου. Μέσα από προγενέστερες μελέτες πανεπιστημιακών φοιτητών-ερευνητών³⁵⁷ (τμημάτων αρχιτεκτονικής), κατάφερε να ισχυροποιηθεί η αντίληψη της πολιτικής, ιστορικής και πολιτιστικής σημαντικότητας της συνοικίας. Η περιοχή των έργων ανάπλασης, αρχίζει από την οδό Φελλάχογλου και καταλήγει στις σπηλιές του γκρεμού και την πλατεία Μουττάλου. Ο σχεδιασμός περιλαμβάνει στοιχεία αστικού εξοπλισμού, στέγαστρα, χώρους υγιεινής και ενίσχυση του πρασίνου. Στην ευρύτερη περιοχή του τζαμιού, στην είσοδο του Μουττάλου, έχει δημιουργηθεί χώρος στάθμευσης, ενώ στην περιοχή των σπηλιών υλοποιήθηκε σχεδιασμός με έμφαση στα μονοπάτια από ξύλο, πατημένο χώμα, μπετόν, καθώς και στη δημιουργία μικρής πλατείας με αναψυκτήριο. Η συνοικία, παρόλο που γειτνιάζει με την περιοχή του ιστορικού κέντρου της Πάφου, και όπως αναφέρθηκε, αντιμετωπίζει κρίσιμα αναπτυξιακά προβλήματα, προσεγγίζεται μόνο με φυσικό σχεδιασμό, χωρίς αναπτυξιακές διαστάσεις, παραβλέποντας τα προβλήματα και τις ανάγκες. Στο κέντρο του Μουττάλου, βρίσκεται η πλατεία της περιοχής, γύρω από την οποία αναπτύσσεται η συνοικία³⁵⁸. Στην αναδιαμόρφωση αυτής της πλατείας, υλοποιήθηκε ένα χαμηλότερο πλάτωμα από το επίπεδο του δρόμου, χωρίς χώρους πρασίνου, στο οποίο συγκεντρώνονται δραστηριότητες εστίασης. Η επιτόπια παρατήρηση στη συνοικία του Μουττάλου, ανέδειξε, εικόνες άναρχης δόμησης, με διακριτές αρχιτεκτονικές μορφολογίες, με λιτές και εσωστρεφείς κατοικίες -οι οποίες διαρθρώνονται γύρω από εσωτερική αυλή- και τελικά τη δημιουργία ενός χώρου διαφορετικών «ταχυτήτων», βάσει των διακριτών πολιτιστικών και πολιτισμικών στοιχείων Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων³⁵⁹. Στο νότιο τμήμα της συνοικίας, βρίσκονται κατακόρυφοι βράχοι που διαμορφώνουν φυσικές σπηλιές, σημαντικά τοπόσημα για την Πάφο,

357 Hadjisoteriou M., Konstantinidou E., Petrou A., 2014, op.cit.

358 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Μούτταλος-Πλατεία Μουττάλου

<https://www.explorepafos.org/place/%ce%bc%ce%bf%cf%8d%cf%84%cf%84%ce%b1%ce%bb%ce%bf%cf%82-%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%bc%ce%bf%cf%85%cf%84%cf%84%ce%ac%ce%bb%ce%bf%cf%85/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

359 Ibid.

καθώς συνδέονται με τα γεγονότα της Τούρκικης εισβολής³⁶⁰. Στο συγκεκριμένο τμήμα της συνοικίας έχει δημιουργηθεί ένας τόπος συμφιλίωσης των δυο πολιτισμών, για αναψυχή, περίπατο και κοινωνική συναναστροφή³⁶¹. Η δημιουργία πεζοδρόμου, ζωνών πρασίνου, καθίσματα για στάση, ξύλινες εξέδρες καθώς και η κατασκευή μικρού αναψυκτηρίου³⁶² εκφράζουν τις προθέσεις του σχεδιασμού, ο οποίος «απογυμνώνεται» από αναπτυξιακές παραμέτρους.

Αποκατάσταση και επανάχρηση του Χανίου του Ιμπραήμ

Το Χάνι του Ιμπραήμ διαχρονικά ήταν πολύ σημαντικό σύνολο κτηρίων για την Πάφο, καθώς λειτουργούσε σαν κέντρο φιλοξενίας εμπόρων που επισκέπτονταν την πόλη για τη διακίνηση εμπορευμάτων³⁶³ (Χάρτης 19). Όταν εγκαταλείφθηκε τη δεκαετία του 1960, κατά τις αιματηρές συγκρούσεις του 1963-1964, οι χώροι του μετατράπηκαν σε εργαστήρια³⁶⁴. Το έργο ανάπλασης αφορά την αποκατάσταση και επανάχρηση του Χανίου του Ιμπραήμ, το οποίο αποτελείται από ένα σύνολο-συγκρότημα διατηρητέων κτηρίων, τα οποία αποκαταστάθηκαν, ενώ παράλληλα νέες κτηριακές προσθήκες μετέτρεψαν το Χάνι σε χώρο φιλοξενίας πολιτιστικών εκδηλώσεων και δράσεων, που πραγματοποιούνται σε εσωτερικούς, κλειστούς χώρους αλλά και σε υπαίθριους³⁶⁵. Ο επανασχεδιασμός εστίασε στη δημιουργία τριών χωρικών ενοτήτων για την υλοποίηση διάφορων δράσεων, στην ενίσχυση της συγκέντρωσης εμπορικών δραστηριοτήτων και ξενώνων φιλοξενίας, την ανάδειξη της Δημοτικής Πινακοθήκης -χώροι, οι οποίοι συνδέονται και επικοινωνούν με την ύπαρξη εσωτερικής αυλής- καθώς και στη δημιουργία ξύλινης εξέδρας/σκηνής για υπαίθριες παραστάσεις.

360 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Σπηλιές Μουττάλου <https://www.explorepafos.org/place/%cf%83%cf%80%ce%b7%ce%bb%ce%b9%ce%ad%cf%82-%ce%bc%ce%bf%cf%85%cf%84%cf%84%ce%ac%ce%bb%ce%bf%cf%85/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

361 Ibid.

362 Ibid.

363 Παραδείγματα έργων ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη», Έργο: αποκατάσταση και αξιοποίηση του Χανίου του Ιμπραήμ στην Πάφο <https://www.structuralfunds.org.cy/Hani-of-Ibrahim-in-Paphos> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

364 Ibid.

365 Ibid.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΠΑΦΟΣ 2017

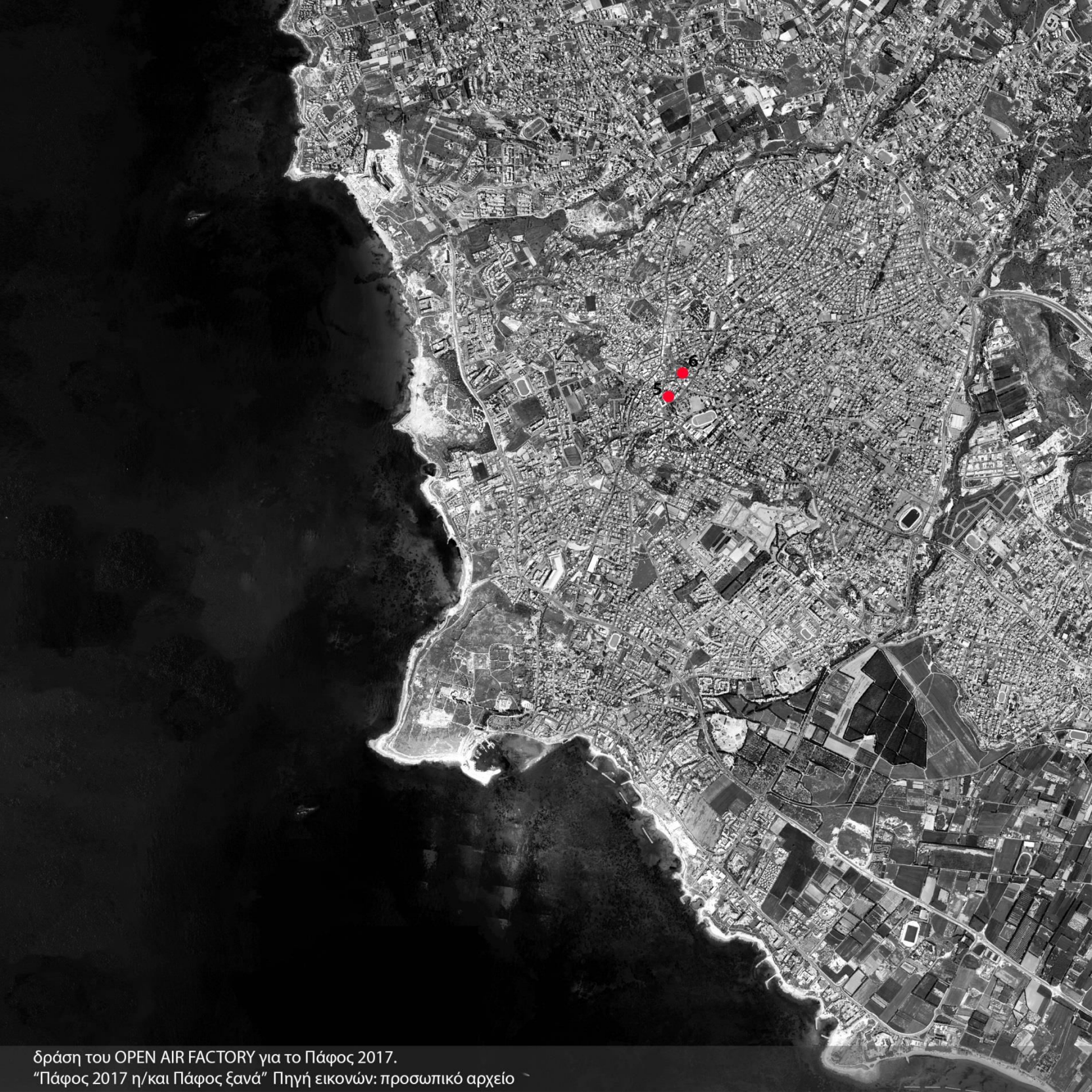
1. Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ
2. Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού
3. Μούτταλος
4. Χάνι του Ιμπραήμ
- 5. Αττικών**
- 6. Μαρκίδειο Θέατρο**
7. Αρχαιολογικοί χώροι
8. Δημοτική Αγορά
9. Πλατεία Διοικητηρίου
10. Κυκλοφοριακός κόμβος
11. Διαμόρφωση 9 υφιστάμενων δημόσιων χώρων πρασίνου
12. Βελτίωση Ανατολικού παραλιακού μετώπου
13. Δημιουργία 10 σημείων/ εισόδων στην Πάφο

5. Αποκατάσταση του κτηρίου του πρώην κινηματοθεάτρου «Αττικών»

6. Αναβάθμιση και ανάδειξη του Μαρκίδειου Θεάτρου

Το έργο φέρει εμβληματική και ιστορική αξία: αποτελεί έναν σταθμό αναφοράς για την σύγχρονη αντίληψη του πολιτισμού³⁶⁶, καθώς ακόμα και σήμερα προσελκύει τοπικό πληθυσμό και επισκέπτες, ενισχύοντας ιστορικές μνήμες³⁶⁷. Η αποκατάσταση και επανάχρηση του Χανίου του Ιμπραήμ συνέβαλε στη δημιουργία μιας νέας γειτονιάς πολιτισμού. Με τα έργα αποκατάστασης το Χάνι του Ιμπραήμ, βρέθηκε στο επίκεντρο των πολιτιστικών δράσεων του θεσμού, στεγάζοντας δράσεις από όλες τις θεματικές κατευθύνσεις/άξονες του OPEN AIR FACTORY.

Αποκατάσταση του κτηρίου κινηματοθέατρου «Αττικόν»

Το «Αττικόν», αποτελεί τον χώρο που στέγαζε ένα από τα παλαιότερα και ιστορικότερα σινεμά της Πάφου³⁶⁸ (Χάρτης 20). Διαχρονικά πραγματοποιούνταν προβολές με ελληνικές και τουρκικές ταινίες, προσελκύοντας Ελληνοκυπρίους και Τουρκοκυπρίους, αλλά και παραστάσεις, συναυλίες³⁶⁹. Το «Αττικόν» μετά την αποκατάστασή του, η οποία περιλάμβανε και την επέκταση χώρων, μετατράπηκε σε πολυχώρο πολιτιστικών δραστηριοτήτων και συνεδριακού τουρισμού. Παράλληλα, δημιουργήθηκε και θερινό σινεμά, σε ένα ειδικά διαμορφωμένο εξωτερικό/ ανοικτό χώρο για κινηματογραφικές προβολές³⁷⁰.

Αποκατάσταση και ανάδειξη του Μαρκιδείου Θεάτρου

Το Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο, αποτελεί «στολίδι» του παραδοσιακού ιστορικού κέντρου καθώς και ολόκληρης της πόλης (Χάρτης 20). Με τα έργα αποκατάστασης, μετατράπηκε σε ένα

366 Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Α' Βραβείο Αποκατάσταση και Επανάχρηση του Χώρου του Χανίου του Ιμπραήμ <https://architecture.org.cy/a-vraveio-apokatatasi-kai-epanachrisi-tou-chorou-tou-chaniou-impraith/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

367 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Το Χάνι του Ιμπραήμ <https://www.explorepafos.org/place/%cf%84%ce%bf-%cf%87%ce%ac%ce%bd%ce%b9-%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%b9%ce%bc%cf%80%cf%81%ce%b1%ce%ae%ce%bc/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

368 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πολυχώρος Αττικόν – Θερινό Αττικόν <https://www.explorepafos.org/place/%cf%80%ce%bf%ce%bb%cf%85%cf%87%cf%8e%cf%81%ce%bf%cf%82-%ce%b1%cf%84%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%bf%ce%bd-%ce%b8%ce%b5%cf%81%ce%b9%ce%bd%cf%8c-%ce%b1%cf%84%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%bf%ce%bd/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

369 Ibid.

370 Ibid.

δημόσιο κτήριο-τοπόσημο της Πάφου³⁷¹, το οποίο με την ενεργοποίησή του, αξιοποιήθηκε στο πλαίσιο του θεσμού³⁷², και αναδείχθηκε ως διαχρονικά ιστορικό κτήριο³⁷³.

Στο παρελθόν δεν ήταν διακριτό από τους περαστικούς, αλλά σήμερα με τις επεμβάσεις που έγιναν στο πλαίσιο του θεσμού, αναδείχθηκε και παρουσιάζεται ως σημείο ενδιαφέροντος και αναφοράς για όλη την Πάφο³⁷⁴. Με τον επανασχεδιασμό του περιβάλλοντος χώρου και τη διαμόρφωση της εισόδου του θεάτρου³⁷⁵, επιχειρήθηκε να συσχετιστεί ο εσωτερικός χώρος του θεάτρου με τον δημόσιο χώρο της πόλης³⁷⁶. Γεγονός είναι ότι υπήρξαν απόψεις και προβληματισμοί, σχετικά με την ένταξή του στο ευρύτερο περιβάλλον, λόγω της κοντινής απόστασης από τα νεοκλασικά αρχοντικά του ιστορικού κέντρου της πόλης, υποστηρίζοντας ότι δημιουργεί ασυνέχειες στον ιστό της Πάφου.

Η δημόσια πλατεία στην είσοδο του θεάτρου απευθύνεται στην πόλη και λειτουργεί σαν χώρος μετάβασης από την πόλη στο θέατρο, το ημι-δημόσιο εσωτερικό αίθριο λειτουργεί σαν χώρος συγκέντρωσης για θεατές και εργαζομένους και η ιδιωτική αυλή χρησιμοποιείται αποκλειστικά από τους καλλιτέχνες³⁷⁷. Το θέατρο χωροθετείται σε κοντινή απόσταση από το κινηματοθέατρο «Αττικόν», δημιουργώντας μια νέα «κεντρικότητα» πολιτισμού, η οποία δεν υπήρχε στο παρελθόν. Ο θεσμός «Πάφος 2017», στέγασε σημαντικές πολιτιστικές και εικαστικές δράσεις σε αυτούς τους δύο χώρους, ενισχύοντας την επισκεψιμότητά τους.

371 Ιστοσελίδα ταμείου Συνοχής της ΕΕ, Κατάλογος έργων του επιχειρησιακού προγράμματος Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος ανάπτυξη

<https://www.structuralfunds.org.cy/List-Of-Projects> Τελευταία ανάκτηση: 29.03.2020.

372 Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο Πάφου <https://architecture.org.cy/markideio-dimotiko-theatro-pafou/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

373 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο

<https://www.explorepafos.org/place/%ce%bc%ce%b1%cf%81%ce%ba%ce%af%ce%b4%ce%b5%ce%b9%ce%bf-%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%bf%cf%84%ce%b9%ce%ba%cf%8c-%ce%b8%ce%ad%ce%b1%cf%84%cf%81%ce%bf/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

374 Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο Πάφου, *op.cit.*

375 Ιστοσελίδα ταμείου Συνοχής της ΕΕ, *op.cit.*

376 Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο Πάφου, *op.cit.*

377 *Ibid.*

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

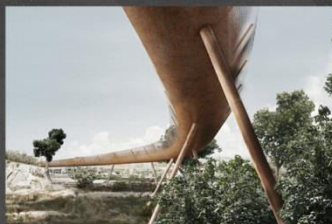
ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΠΑΦΟΣ 2017

1. Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ
2. Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού
3. Μούτταλος
4. Χάνι του Ιμπραήμ
5. Αττικών
6. Μαρκίδειο Θέατρο
7. Αρχαιολογικοί χώροι
8. Δημοτική Αγορά
9. Πλατεία Διοικητηρίου
10. Κυκλοφοριακός κόμβος
11. Διαμόρφωση 9 υφιστάμενων δημόσιων χώρων πρασίνου
12. Βελτίωση Ανατολικού παραλιακού μετώπου
13. Δημιουργία 10 σημείων/ εισόδων στην Πάφο

7. Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων της Κάτω Πάφου

8. Αποκατάσταση, εξωραϊσμός και αναβάθμιση της Δημοτικής Αγοράς

δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017.

“Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά” Πηγή εικονών: προσωπικό αρχείο, διαδικτυακές σελίδες γραφείων που ασχολήθηκαν με τις αναπλάσεις

Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων Κάτω Πάφου

Το συγκεκριμένο έργο δεν έχει ολοκληρωθεί. Κύρια σχεδιαστική κατεύθυνση ήταν η σύνδεση των αρχαιολογικών χώρων της Κάτω Πάφου, και σε ευρύτερο επίπεδο, η σύνδεση Κτήματος και Κάτω Πάφου (Χάρτης 21). Η δημιουργία μια περιήγησης που να συνδυάζει τον αρχαιολογικό περίπατο, αλλά και τμήματα της πόλης, γίνεται με τη δημιουργία μιας πεζογέφυρας, η οποία συνδέει τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής³⁷⁸. Η πεζογέφυρα σηματοδοτεί την είσοδο στην ευρύτερη έκταση του αρχαιολογικού χώρου της Κάτω Πάφου, ενοποιεί τα ευρήματα, ενσωματώνει τα φυσικά στοιχεία του περιβάλλοντος, χωρίς να παρεμβαίνει στο τοπίο³⁷⁹. Σε εξέλιξη είναι η ενίσχυση των διασυνδέσεων και των προσβάσεων στα ιστορικά μνημεία, με προτεινόμενες εφήμερες κατασκευές που θα φιλοξενήσουν υποστηρικτικές λειτουργίες για τους αρχαιολογικούς χώρους³⁸⁰.

Αποκατάσταση Δημοτικής Αγοράς

Η Δημοτική Αγορά ήταν το πιο πολυσύχναστο σημείο της Πάφου: κάθε πρωινό του Σαββάτου κάτοικοι έφθναν για την πραγματοποίηση των απαραίτητων αγορών τους³⁸¹ (Χάρτης 21).

Η αποκατάσταση και αναβάθμιση της Δημοτικής Αγοράς της Πάφου, ολοκληρώθηκε με την μετατροπή του πρώτου ορόφου σε χώρο εστίασης, τη δημιουργία δημόσιου χώρου -πλατείας δυτικά του κτηρίου, τη μετεγκατάσταση της Λαχαναγοράς και την αναβάθμιση του δρόμου μπροστά από την κεντρική πλατεία³⁸².

378 Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Α' Βραβείο Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Κάτω Πάφου <https://architecture.org.cy/a%ce%84vraveio-enoipoiisi-archaiologikon-choron-kato-pafou/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

379 Ibid.

380 Ibid.

381 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Δημοτική Αγορά- Λαχαναγορά

<https://www.explorepafos.org/place/%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%bf%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b1%ce%b3%ce%bf%cf%81%ce%ac-%ce%bb%ce%b1%cf%87%ce%b1%ce%bd%ce%b1%ce%b3%ce%bf%cf%81%ce%ac/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

382 Ibid.

Πλατεία Διοικητηρίου

Η Πλατεία Διοικητηρίου, εντοπίζεται σε κοντινή απόσταση από της Δημοτική Αγορά της Πάφου, απέναντι από την Επαρχιακή Διοίκηση Πάφου³⁸³ (Χάρτης 22). Ο δημόσιος χώρος έχει αποκατασταθεί, δημιουργώντας ένα εκτενές πλάτωμα ικανό να φιλοξενήσει πολιτιστικές εκδηλώσεις, για το θεσμό της ΠΠΕ.

Ένα ημικυκλικό στέγαστρο και δεξαμενές νερού, προσφέρουν ευχάριστες συνθήκες παραμονής, ενώ αποτελεί και σημείο θέασης της πόλης από ψηλά³⁸⁴.

³⁸³ Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία Διοικητηρίου

<https://www.explorepafos.org/place/%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B1->

[%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85/](https://www.explorepafos.org/place/%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85/) Τελευταία ανάκτηση: 29.03.2020.

³⁸⁴ Ibid.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΤΟΥ
OPEN AIR FACTORY
ΠΑΦΟΣ 2017

ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΠΑΦΟΣ 2017

1. Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ
2. Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού
3. Μούτταλος
4. Χάνι του Ιμπραήμ
5. Αττικών
6. Μαρκίδειο Θέατρο
7. Αρχαιολογικοί χώροι
8. Δημοτική Αγορά
- 9. Πλατεία Διοικητηρίου**
- 10. Κυκλοφοριακός κόμβος**
11. Διαμόρφωση 9 υφιστάμενων δημόσιων χώρων πρασίνου
12. Βελτίωση Ανατολικού παραλιακού μετώπου
13. Δημιουργία 10 σημείων/ εισόδων στην Πάφο

9. Πλατεία Διοικητηρίου

10. Διαμόρφωση Κυκλοφοριακού Κόμβου στην είσοδο της Πάφου

χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου με τις αναπλάσεις

Διαμόρφωση Κυκλοφοριακού Κόμβου στην είσοδο της Πάφου

Η είσοδος της Πάφου σηματοδοτείται με έναν κυκλικό κόμβο και αποτελεί το πρώτο στοιχείο της πόλης που εντοπίζει ο επισκέπτης ερχόμενος από άλλες πόλεις της Κύπρου³⁸⁵ (Χάρτης 22). Λειτουργεί σαν σημείο αναφοράς της πόλης³⁸⁶. Στην προσπάθεια επανασχεδιασμού του κόμβου, δημιουργήθηκε μια ελλειψοειδής μεγάλης έκτασης επιφάνεια, που στο κέντρο της τοποθετείται μια επιφάνεια νερού. Η ελλειψοειδής επιφάνεια κοσμεύεται, ώστε να δημιουργείται ένα υπερμέγεθες «μωσαϊκό», με αναφορές στην πόλη³⁸⁷.

Η ελαφριά κάμψη της έλλειψης «δείχνει» την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσουν οι επισκέπτες ώστε να φθάσουν στην Κάτω Πάφο και συγκεκριμένα στην αρχαία οικία του Διονύσου με τα αξιόλογα «μωσαϊκά» δάπεδα³⁸⁸.

Επανασχεδιασμός και διαμόρφωση υφιστάμενων δημοσίων χώρων πρασίνου

Στο πλαίσιο του θεσμού για την «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», «Πάφος 2017», σκόπιμη θεωρήθηκε η ενίσχυση του πρασίνου στην πόλη μέσα από τη διαμόρφωση δημόσιων χώρων πρασίνου.

Οι πράσινοι χώροι -πάρκα, εννέα στο σύνολο, χωροθετούνται σε ολόκληρη την πόλη, αλλά και στην περιφέρειά της, δημιουργώντας πράσινες περιοχές για κατοίκους και επισκέπτες.

385 C.CHRYSAANTHOY & PARTNERS Architecture and Landscape Design, Paphos Entrance Roundabout, Cyprus 2010, 1st Prize. <https://www.cechrysanthou.com/paphosentrance>
Τελευταία ανάκτηση: 29.03.2020.

386 Ibid.

387 Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Κυκλικός Κόμβος στην Είσοδο της Πόλης

<https://www.explorepafos.org/place/%ce%ba%cf%85%ce%ba%ce%bb%ce%b9%ce%ba%cf%8c%cf%82-%ce%ba%cf%8c%bc%ce%b2%ce%bf%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b5%ce%af%cf%83%ce%bf%ce%b4%ce%bf-%cf%84%ce%b7%cf%82-%cf%80%cf%8c%ce%bb%ce%b7%cf%82/>

Τελευταία ανάκτηση: 29.03.2020.

388 Ibid.

Αναβάθμιση Ανατολικού παράκτιου μετώπου

Ο παράκτιος πεζόδρομος, στην ακτογραμμή της Κάτω Πάφου, χρησιμοποιείται, σήμερα από κατοίκους και επισκέπτες, ως χώρος συνάντησης, κοινωνικής συναναστροφής και άθλησης-ποδηλασία, με θέα την θάλασσα.

Δημιουργία 10 σημείων/εισόδων στην Πάφο

Η διαμόρφωση των 10 εισόδων, αποσκοπούν στο «καλωσόρισμα» των επισκεπτών από την περιφέρεια στην πόλη της Πάφου, αναδεικνύοντας, ταυτόχρονα, σημαντικές ιστορικές και πολιτιστικές περιοχές της πόλης³⁸⁹.

Οι διαμορφώσεις γίνονται με την τοποθέτηση ενός γλυπτού σε κάθε περιοχή και την ήπια διαμόρφωση του οδοστρώματος με σκυρόδεμα, δημιουργώντας νοητά όρια στις περιοχές³⁹⁰.

³⁸⁹ Δήμος Πάφου, 2017, Πάφος 2017ή/και Πάφος ξανά, Παρουσίαση έργων υποδομής και ανάπτυξης για μια βιώσιμη πόλη. σσ.102-105.

³⁹⁰ Ibid.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ, «ΠΑΦΟΣ 2017»: ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΟΙΝΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η αποδελτίωση των έργων ανάπλασης, όπως παρουσιάστηκε, βοήθησε στην αναγνώριση κοινών θεματικών κατευθύνσεων σχεδιασμού και υλοποίησης. Η ομαδοποίηση των κατευθύνσεων σχεδιασμού, συνέβαλε στην αξιολόγησή τους, όπως παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο.

Αναγνωρίστηκαν τρεις θεματικές κατευθύνσεις/ενότητες σχεδιασμού, στις οποίες εντάσσονται τα έργα ανάπλασης (Εικόνα 25):

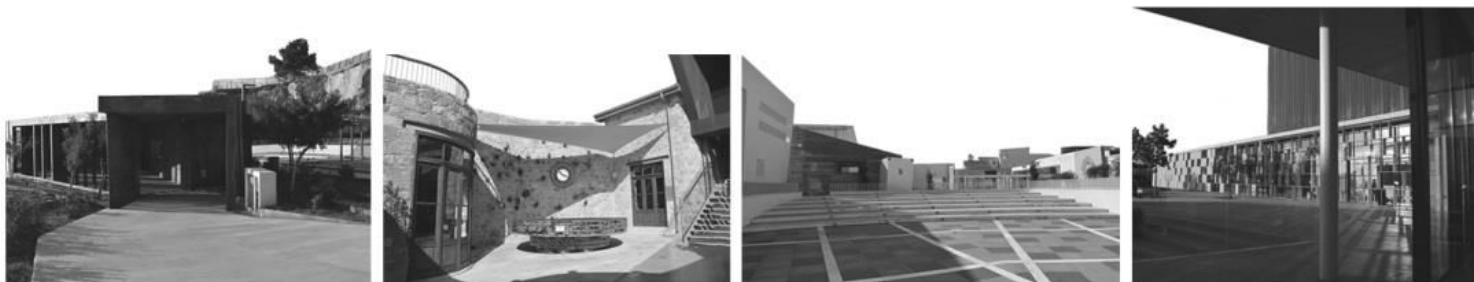
- *Έργα φιλοξενίας/υλοποίησης Πολιτιστικών Δράσεων,*
- *Έργα και Δράσεις Ενίσχυσης Τοπικότητας,*
- *Έργα και Δράσεις Ενίσχυσης Δημόσιων Χώρων.*

Στην ενότητα των πολιτιστικών δράσεων, ανήκουν τα έργα αναπλάσεων που δέχθηκαν πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκθέσεις, γλυπτά και graffiti, τα οποία εντάχθηκαν στο OPEN AIR ARTWORKS. Η συγκεκριμένη ενότητα έργων, χωροθετήθηκε στο ιστορικό κέντρο της Πάφου, δημιουργώντας ένα δίκτυο πολιτισμού, το οποίο, εν μέρει, επεκτάθηκε και στην περιφέρεια της πόλης, με την τοποθέτηση εικαστικών έργων. Το δίκτυο, παρουσιάζεται ενισχυμένο στο ιστορικό κέντρο, καθώς πλαισιώθηκε από πλήθος έργων ανάπλασης και πλήθος σημαντικών πολιτιστικών δράσεων. Έτσι, σε αυτό το πλαίσιο σχεδιασμού, υλοποιήθηκε ο επαναπροσδιορισμός και η ενίσχυση του ιστορικού κέντρου, χωρίς, όμως, να υπάρξει μέριμνα και πολιτικές για τις όμορες υποβαθμισμένες περιοχές.

Η ενότητα έργων και δράσεων για την ενίσχυση της τοπικότητας, την ενίσχυση της ιστορίας και του πολιτισμού, εντοπίζεται σε ολόκληρη την Πάφο. Οι αποκαταστάσεις όψεων, ο συμβολισμός των αναπλάσεων και η ανάδειξη της πολυπολιτισμικότητας, η ενίσχυση του ιστορικού κέντρου της πόλης, η αποκατάσταση και επανάχρηση ιστορικών κτηρίων, αναδεικνύουν την πρόθεση των κατευθύνσεων σχεδιασμού για την ενίσχυση της τοπικότητας. Τα έργα, τα οποία λαμβάνουν πολιτιστική και ιστορική βαρύτητα βρίσκονται, κυρίως, στο ιστορικό κέντρο και στην περιοχή της Κάτω Πάφου, στις περιοχές που εντοπίζονται αρχαία δείγματα από τους διάφορους πολιτισμούς που καθόρισαν την ιστορία της πόλης. Η ενίσχυση της τοπικότητας, πλαισιώθηκε και με τη δημιουργία νέας κεντρικότητας πολιτισμού -δημιουργία νέων γειτονιών πολιτισμού, σε περιοχές

με σημαντικό πολιτιστικό υπόβαθρο, αναδεικνύοντας όψεις της ιστορίας της Πάφου και προσελκύοντας επισκέπτες στο πλαίσιο του θεσμού.

Τέλος, η ενότητα έργων ανάπλασης, τα οποία αφορούσαν τη δημιουργία και την ενίσχυση των δημόσιων χώρων της Πάφου. Τα έργα δημιουργούν πλατείες, πεζοδρομήσεις, πλακοστρώσεις, φυτεύσεις, χώρους στάθμευσης, υλοποιούν ευφάνταστους φωτισμούς, ενισχύοντας και διευρύνοντας τους δημόσιους χώρους. Η πρόθεση ενίσχυσης των δημόσιων χώρων, εντοπίζεται σε ολόκληρη την Πάφο: στο ιστορικό κέντρο, στην Κάτω Πάφο, στην είσοδο της πόλης, σε τμήματα της περιφέρειάς της. Ο δημόσιος χώρος, αποτελεί τον πυρήνα, την καρδιά του επανασχεδιασμού πλήθους έργων, αλλά και το δυναμικό-καθοριστικό πλαίσιο πολιτιστικών δράσεων και εικαστικών έργων του θεσμού, «Πάφος 2017», προσελκύοντας πλήθος επισκεπτών.

Εικ. 24: Κολλάζ προσωπικών φωτογραφιών σημαντικών κτηρίων της Πάφου. Το κολλάζ δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία.
Πηγή φωτογραφικού υλικού: προσωπικό φωτογραφικό αρχείο

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

- **Παραδοσιακό κέντρο και Πλατεία Κέννεντυ (κέντρο Πάφου, ανάμεσα σε εμπόριο, αναψυχή, υπηρεσίες, κατοικία)**
 - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
 - ΕΚΘΕΣΕΙΣ
 - ΓΛΥΠΤΑ ΚΑΙ GRAFFITI-open air artworks
- **Πλατείες 28^{ης} Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού (κέντρο Πάφου, ανάμεσα σε εμπόριο, αναψυχή, υπηρεσίες, αθλητισμό, κατοικία)**
 - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
 - ΓΛΥΠΤΑ-open air artworks
- **Μούτταλος (κέντρο Πάφου, ανάμεσα σε εκπαίδευση, αθλητισμό, κατοικία)**
 - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
 - ΓΛΥΠΤΑ-open air artworks
- **Χάνι του Ιμπραήμ (κέντρο Πάφου, ανάμεσα σε εμπόριο, αναψυχή, κατοικία)**
 - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
 - ΕΚΘΕΣΕΙΣ-εργοστάσιο πολιτισμού-open air factor
 - ΓΛΥΠΤΑ-open air artworks
- **Αττικόν (κέντρο Πάφου, ανάμεσα σε εμπόριο, αναψυχή, κατοικία)**
 - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ-ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ
 - ΓΛΥΠΤΑ-open air artworks
- **Μαρκίδειο θέατρο (κέντρο Πάφου, ανάμεσα σε εμπόριο, αναψυχή, υπηρεσίες, κατοικία)**
 - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ-θέατρο
- **Πλατεία Διοικητηρίου (κέντρο Πάφου, ανάμεσα σε εμπόριο, αναψυχή, υπηρεσίες, κατοικία)**
 - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
 - ΓΛΥΠΤΑ-open air artworks

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΠΙΚΟΤΗΤΑΣ-ιστορία και πολιτισμός

- **Παραδοσιακό κέντρο και Πλατεία Κέννεντυ (κέντρο Πάφου)**
 - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΨΕΩΝ-αποκατάσταση
 - ΠΑΖΑΡΙ
 - ΜΝΗΜΕΣ
- **Πλατείες 28^{ης} Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού (κέντρο Πάφου)**
 - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΨΕΩΝ-αποκατάσταση
 - ΜΝΗΜΕΣ
- **Μούτταλος (κέντρο Πάφου)**
 - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΨΕΩΝ-αποκατάσταση
 - ΜΝΗΜΕΣ-πόλος έλξης
 - ΔΥΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ-τζαμί, εκκλησία, παρεκκλήσι
- **Χάνι του Ιμπραήμ (κέντρο Πάφου)**
 - ΚΤΗΡΙΑΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΡΘΩΣΗ
 - ΜΝΗΜΕΣ-πόλος έλξης
 - ΔΥΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ
 - ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ
- **Αττικόν (κέντρο Πάφου)**
 - ΜΝΗΜΕΣ-πόλος έλξης
 - ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ
- **Μαρκίδειο θέατρο (κέντρο Πάφου)**
 - ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ
 - ΚΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ
- **Αρχαιολογικοί χώροι (Κάτω Πάφος)**
 - ΣΥΝΟΝΘΗΛΕΥΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ
 - ΣΥΝΔΕΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ
 - ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΩ ΠΑΦΟ
- **Δημοτική Αγορά (κέντρο Πάφου)**
 - ΜΝΗΜΕΣ-πόλος έλξης
 - ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ
- **Πλατεία Διοικητηρίου (κέντρο Πάφου)**
 - ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ
- **Κυκλοφοριακός κόμβος (είσοδος Πάφου)**
 - ΨΗΦΙΔΩΤΑ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΚΟΜΒΟΥ
- **Δημιουργία 10 σημείων-εισόδων στην Πάφο (περιφέρεια Πάφου)**
 - ΓΛΥΠΤΑ ΠΟΥ ΔΗΛΩΝΟΥΝ Α ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

ΕΡΓΑ ΥΠΟ ΕΚΤΕΛΕΣΗ

- Βελτίωση οδών Φελλάχογλου και χώρου στάθμευσης «Περβόλα»
- Ανάπλαση του Ψαροχωρίου στην Κάτω Πάφου
- Πολυδύναμο κέντρο κοινωνικής μέριμνας Πάφου
- Κατασκευή διευκολύνσεων και βελτιώσεων στο εμπορικό κέντρο Πάφου

ΣΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΡΟΣΦΟΡΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

- Βελτίωση της οδού Σωτηράκη Μαρκίδη
- Δημιουργία δικτύου υποδομών δημοσίων συγκοινωνιών και δημόσιας υγιεινής στην Πάφο και στην Γεροσκήπου

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ

- **Παραδοσιακό κέντρο και Πλατεία Κέννεντυ (κέντρο Πάφου)**
 - ΠΛΑΤΕΙΕΣ-ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ-ΠΛΑΤΩΜΑ-ΣΤΑΣΗ-ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ
 - ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΣΗ ΔΡΟΜΩΝ-ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΧΩΡΩΝ
 - ΜΟΝΟΔΡΟΜΙΣΗ ΔΡΟΜΩΝ
 - ΕΜΜΕΣΟΣ ΦΩΤΙΣΜΟΣ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
 - ΝΕΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
- **Πλατείες 28^{ης} Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού (κέντρο Πάφου)**
 - ΠΛΑΤΕΙΕΣ-ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ-ΠΛΑΤΩΜΑ-ΣΤΑΣΗ-ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ
 - ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΣΗ ΔΡΟΜΩΝ-ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΧΩΡΩΝ
 - ΕΜΜΕΣΟΣ ΦΩΤΙΣΜΟΣ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Μούτταλος (κέντρο Πάφου)**
 - ΠΛΑΤΕΙΕΣ-ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ-ΠΛΑΤΩΜΑ-ΣΤΑΣΗ-ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ
 - ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ
 - ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΣΗ ΔΡΟΜΩΝ-ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΧΩΡΩΝ
 - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΔΡΟΜΟΥ-ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟΥ
 - ΕΜΜΕΣΟΣ ΦΩΤΙΣΜΟΣ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
 - ΝΕΟΙ ΧΩΡΟΙ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
- **Χάνι του Ιμπραήμ (κέντρο Πάφου)**
 - ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ-ΠΛΑΤΩΜΑΤΑ-ΠΛΑΤΩΜΑ-ΣΤΑΣΗ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Αττικόν (κέντρο Πάφου)**
 - ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ-ΠΛΑΤΩΜΑ-ΣΤΑΣΗ
 - ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ-ΘΕΡΙΝΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Μαρκίδειο Θέατρο (κέντρο Πάφου)**
 - ΠΛΑΤΕΙΕΣ-ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ 3(ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΛΑΤΕΙΑ, ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΑΙΘΡΙΟ, ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΑΥΛΗ)-ΠΛΑΤΩΜΑ-ΣΤΑΣΗ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Αρχαιολογικοί χώροι (Κάτω Πάφος)**
 - ΠΛΑΤΕΙΑ(ΧΩΡΟΣ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗΣ)
 - ΔΙΑΔΡΟΜΗ-ΠΕΖΟΓΕΦΥΡΑ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ-ΦΥΣΗ
- **Δημοτική Αγορά (κέντρο Πάφου)**
 - ΠΛΑΤΕΙΑ-ΣΥΝΕΠΙΠΕΔΗ
 - ΑΙΘΡΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ
 - ΠΛΑΤΩΜΑΤΑ-ΣΤΑΣΗ-ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Πλατεία Διοικητηρίου (κέντρο Πάφου)**
 - ΠΛΑΤΕΙΑ-ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ-ΠΛΑΤΩΜΑ-ΣΤΑΣΗ-ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Κυκλοφοριακός κόμβος (είσοδος Πάφου)**
 - ΠΛΑΤΕΙΑ-ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ-ΨΗΦΙΔΩΤΑ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Διαμόρφωση 9 υφιστάμενων δημοσίων χώρων πρασίνου (Πάφος)**
 - ΠΛΑΤΕΙΑ-ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ-ΠΛΑΤΩΜΑ-ΣΤΑΣΗ-ΚΑΘΙΣΜΑΤΑ
 - ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Ανατολικός παραλιακός πεζόδρομος Κάτω Πάφου (Κάτω Πάφος)**
 - ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΣΗ
 - ΠΡΑΣΙΝΟ
- **Δημιουργία 10 σημείων/ εισόδων στην Πάφο (περιφέρεια Πάφου)**
 - ΠΡΑΣΙΝΟ

ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΠΤΑΦΩΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

- Κατασκευή 2 γραμμικών πάρκων
- Εκπόνηση μελετών για τη βελτίωση δρόμων στην Πάφο
- Ανάπλαση νότιου εμπορικού κέντρου:
 - πυρήνα ενορίας Αναβαργού
 - ευρύτερης περιοχής Αγ. Θεοσκέπαστης στην Κάτω Πάφο
 - βελτίωση οδού Παλαίταφου
- Ανάπλαση κτηρίου παλαιού Αστυνομικού σταθμού και του περιβάλλοντος χώρου
- Αναβάθμιση και ολοκλήρωση του Δυτικού παραλιακού πεζοδρόμου
- Δημιουργία μουσείου λαϊκής τέχνης και μουσείου μουσικών οργάνων
- Προστασία και βελτίωση των νοτιοδυτικών ακτών των Δήμου Πάφου και Γεροσκήπου

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ-ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΑΦΟΣ 2017»

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ-ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΠΑΦΟΣ 2017»

Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης στοχεύει στην εξέλιξη και την ανάπτυξη του πολιτισμού, χωρίς όμως να υπάρχουν πολιτικές ρύθμισης των κρίσιμων χωροκοινωνικών ανισοτήτων, που εντοπίζονται σε ολόκληρη την έκταση της Πάφου. Αναδείχθηκαν από τη διερεύνηση, κοινές θεματικά, θεσμικές κατευθύνσεις που πλαισιώνουν τον θεσμό, καθώς και εξελίξεις θεματικών κατευθύνσεων, που προσπαθούν να ακολουθήσουν τις σύγχρονες ευρωπαϊκές συνθήκες.

Η Πάφος, αποτελεί ένα συνοθύλευμα πολιτισμών, Τουρκοκυπριακών και Ελληνοκυπριακών στοιχείων και εκφράσεων, που χωροθετούνται σε ολόκληρη την έκταση της πόλης. Το μείγμα αυτό, καθιστά την πόλη της Πάφου μοναδική πηγή ιστορίας και πολιτισμού, που με το Ανοικτό Εργοστάσιο Πολιτισμού-OPEN AIR FACTORY, μετέτρεψε ολόκληρη την Πάφο σε αντιπροσωπευτικό δείγμα πολυπολιτισμικότητας, οδηγώντας στην απόκτηση του τίτλου ΠΠΕ, «Πάφος 2017». Παρατηρείται, αποσπασματικότητα στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των έργων, ενώ αναδείχθηκαν και ενισχύθηκαν «θύλακες πολιτισμού». Διαμορφώθηκαν νέες γειτονιές πολιτισμού, που σε αρκετές περιπτώσεις δεν καταφέρνουν να ενταχθούν λειτουργικά και κοινωνικά, στην πόλη, δημιουργώντας ασυνέχειες στο χώρο. Ο θεσμός δημιουργεί και ενισχύει την ανταγωνιστικότητα σε όλα τα χωρικά επίπεδα: εθνικό, περιφερειακό, τοπικό-γειτονιές της πόλης, δημιουργώντας ανισότητες. Οι προσπάθειες αναβάθμισης, στο πλαίσιο του θεσμού «Πάφος 2017», αποδείχθηκαν ελλιπείς, ενισχύοντας τις ανισότητες. Στην Πάφο, το ιστορικό κέντρο ιεραρχείται έναντι των περιφερειακών-υποβαθμισμένων περιοχών της πόλης, ενώ υπάρχει η ανάγκη για σύνδεση, συσχέτιση και στήριξή τους, ώστε να ενισχυθεί η ανάπτυξη της πόλης.

Ενισχύεται η φυσική σύνδεση των περιοχών αναβάθμισης, ενώ δεν λαμβάνεται υπόψη η συσχέτιση -λειτουργική και κοινωνική- τόσο μεταξύ των «θυλάκων πολιτισμού» όσο και με την πόλη, λόγω, κυρίως, της ανυπαρξίας αναπτυξιακού σχεδιασμού. Η μερική συσχέτιση των πολιτιστικών δράσεων, καθώς και η φυσική σύνδεση των περιοχών ανάπλασης και των σημειακών χωροθετήσεων των εικαστικών έργων, που επιχείρησε το πρόγραμμα του OPEN AIR

FACTORY, δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν ζητήματα υποβάθμισης, ανεργίας, ενίσχυσης απασχόλησης, ενίσχυση κοινωνικής συνοχής. Οι σχεδιαστικές κατευθύνσεις, χωρίς αναπτυξιακές διαστάσεις, οι οποίες υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο του θεσμού, δεν βοήθησαν στη ρύθμιση των παραπάνω ζητημάτων, αλλά μάλλον ενέτειναν τα προβλήματα ασυνεχειών και ανισοτήτων στην πόλη της Πάφου.

Προκειμένου να αξιολογηθεί το παράδειγμα της Πάφου, σχετικά με το σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος στο πλαίσιο του θεσμού και να διερευνηθούν οι αλλαγές/εξελίξεις που επέφερε στην πόλη, έγινε αποδελτίωση των έργων ανάπλασης και των πολιτιστικών δράσεων-εικαστικών έργων. Η αποδελτίωση των έργων, συνέβαλλε στην ανάδειξη κοινών θεματικών κατευθύνσεων/ενοτήτων, στα οποία εντάσσονται τα έργα, αλλά κυρίως στον καθορισμό κριτηρίων αξιολόγησης του σχεδιασμού και της υλοποίησης του προγράμματος «Πάφος 2017». Συγκεκριμένα η διερεύνηση εστιάζει στα:

A. Χωροκοινωνική ευρύτητα πολιτιστικών δράσεων,

B. Ενίσχυση τοπικότητας, και,

Γ. Ενίσχυση δημόσιου χώρου.

Η διερεύνηση ανέδειξε τη διαχρονική ύπαρξη υποβαθμισμένων περιοχών, οι οποίες δεν συμμετείχαν ή δεν ενσωματώθηκαν, επαρκώς, στις πολιτικές ανασυγκρότησης της Πάφου, με αποτέλεσμα την ενίσχυση των ασυνεχειών στην πόλη. Δημιουργούνται σημαντικά ανοικτά ερωτήματα, σχετικά με τις αναπλάσεις -σε συνδυασμό με όλες τις πολιτιστικές δράσεις του OPEN AIR FACTORY-, ζητήματα τα οποία αποτέλεσαν και τα κριτήρια αξιολόγησης του προγράμματος:

A. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ: ΧΩΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΥΡΥΤΗΤΑ

Το μεγάλο πλήθος των πολιτιστικών δράσεων, οι οποίες φιλοξενήθηκαν στα έργα αναπλάσεων που εντάχθηκαν στο πλαίσιο του θεσμού «Πάφος 2017», χωροθετούνται διάσπαρτα στο ιστορικό κέντρο της πόλης, στην περιοχή του Κτήματος.

Οι πολιτιστικές δράσεις αποσκοπούσαν στην αναζωογόνηση του ιστορικού κέντρου της Πάφου, με την πρόθεση συσχετίσής τους με τις αναπλάσεις που υλοποιήθηκαν στην περιοχή. Η άποψη

ήταν ότι αυτές οι επιθυμητές συσχετίσεις έργων ανάπλασης και δράσεων πολιτισμού μπορούσαν να ενισχύσουν τη δυναμική του προγράμματος αλλά, κυρίως, την αποδοχή των έργων από τις τοπικές κοινωνίες. Η διερεύνηση έδειξε ότι η υλοποίηση των πολιτιστικών δράσεων, πραγματοποιήθηκε, κυρίως, στο ιστορικό κέντρο, χωρίς να επιτευχθούν επαρκώς, συσχετίσεις με τα έργα ανάπλασης, ώστε να δημιουργηθεί «ολότητα» στο πρόγραμμα του OPEN AIR FACTORY.

Στην περιοχή του Μουττάλου, που βρίσκεται στο κέντρο της Πάφου, πραγματοποιήθηκαν ελάχιστες δράσεις, αναπλάσεις και χωροθετήσεις εικαστικών έργων. Σημαντικό, όμως, είναι ό,τι ελάχιστο, και αν υλοποιήθηκε στον Μούτταλο, ανταποκρίνονταν ελάχιστα στην ιστορία, τη μνήμη, την ταυτότητα της περιοχής, με αποτέλεσμα ακόμα και σήμερα, η συνοικία να παραμένει «ξεχασμένη» και υποβαθμισμένη και περισσότερο, σε σχέση με το παρελθόν, αποκομμένη από την υπόλοιπη πόλη. Οι αναπλάσεις, έργα και δράσεις παρουσιάζονται ως σημειακές, αποσπασματικές, και δεν πραγματώνουν/πλαισιώνουν την πολιτιστική δυναμική που χαρακτηρίζει την περιοχή (Χάρτης 23).

Σε άλλες περιοχές του κέντρου της πόλης, οι συσχετίσεις δράσεων πολιτισμού και έργων ανάπλασης επιτυγχάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό, έχοντας και μεγαλύτερη αποδοχή από τοπικές κοινωνικές ομάδες. Οι πολιτιστικές δράσεις υλοποιήθηκαν σε χώρους με εγγύτητα στις κεντρικές περιοχές κατοικίας, αποσκοπώντας στην ενίσχυση αυτής της αποδοχής. Όλες οι θεματικές ενότητες/κατευθύνσεις του προγράμματος, και κυρίως, οι πολιτιστικές δράσεις, επιχειρούσαν να δημιουργήσουν ένα ενοποιημένο, χωρικά και κοινωνικά, πολιτιστικό «προϊόν», όμως αυτό υλοποιήθηκε, εν μέρει, μόνο στο ιστορικό κέντρο, μετατρέποντας το στον κύριο πόλο/θύλακα συγκέντρωσης των δράσεων. Δεν υπήρξε, ουσιαστική και αποτελεσματική, διάχυση των δράσεων και σε άλλες περιοχές της πόλης, αλλά και στην περιφέρειά της.

Παρόλες τις προθέσεις, που υπήρξαν, για διάχυση της πολιτιστικής ανάπτυξης στο σύνολο της πόλης, η συγκέντρωση στο ιστορικό κέντρο, ενίσχυσε τα ζητήματα/προβλήματα ασυνεχειών, αποσπασματικότητας και συνοχής. Σε αντίθεση με την ενίσχυση του κέντρου, οι υποβαθμισμένες περιοχές, έμειναν στο περιθώριο του σχεδιασμού, ενισχύοντας διαφορετικές αναπτυξιακές ταχύτητες, φάσεις και διαδρομές των επιμέρους περιοχών της Πάφου (Χάρτης 23).

B. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Το πρόγραμμα «Πάφος 2017», προωθεί την ιστορία και τον πολιτισμό, ενσωματώνοντας και πολιτικές ενίσχυσης της τοπικότητας, στοιχεία που χαρακτηρίζουν διαχρονικά το πλαίσιο του θεσμού ΠΠΕ, ενώ αποτελούν κριτήρια του σχεδιασμού, της υλοποίησης και της αξιολόγησης των πολιτιστικών προγραμμάτων.

Η ιστορική μνήμη και η πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν, όπως για όλες τις υποψήφιες πόλεις αλλά, κυρίως, για την Πάφο, στοιχεία συγκρότησης τοπικότητας. Πλήθος πολιτιστικών διαθέσιμων υπάρχουν διάσπαρτα σε ολόκληρη την πόλη και την περιφέρειά της, η προσπάθεια, όμως, ενίσχυσης της τοπικότητας παρουσιάζεται αποκλειστικά και κύρια στο ιστορικό κέντρο, λιγότερο στην Κάτω Πάφο και καθόλου στην περιφέρεια της πόλης.

Ειδικότερα, στην περιοχή της Κάτω Πάφου, που εντοπίζεται σημαντικός και αξιόλογος ιστορικός/πολιτιστικός πλούτος, που μέσα από το OPEN AIR FACTORY, έγινε η προσπάθεια, ανάδειξής του, δεν υπήρξε προσπάθεια συσχέτισης ιστορικού/πολιτιστικού πλούτου, πολιτιστικών δράσεων και έργων ανάπλασης, όπως προαναφέρθηκε για το ιστορικό κέντρο, με αποτέλεσμα να μην ενισχύεται η συγκροτημένη έννοια και εικόνα τοπικότητας. Ως αποτέλεσμα η Κάτω Πάφος, στο πρόγραμμα του θεσμού, παρουσιάστηκε ως μία περιοχή μη συνδεδεμένη με την ιστορία της πόλης και πολιτιστικά περιθωριοποιημένη.

Στο ιστορικό κέντρο, υλοποιήθηκαν αποκαταστάσεις και διαμορφώσεις όψεων, αξιόλογων αρχιτεκτονικών και ιστορικών κτηρίων, ώστε να επαναχρησιμοποιηθούν, φιλοξενώντας πολιτιστικές δραστηριότητες, ως μία σχεδιαστική κατεύθυνση για την αναγέννηση του κέντρου της πόλης, δίνοντας έμφαση στην ιστορική μνήμη, αυτών των κτηρίων και της περιοχής.

Το συνοθύλευμα των πολιτισμών, Ελληνοκυπριακού και Τουρκοκυπριακού, εμφανίζει δείγματα, στο ιστορικό κέντρο, στις κεντρικές περιοχές γύρω από αυτό, αλλά και στη συνοικία του Μουττάλου. Αυτή η πολιτιστική ιδιομορφία της Πάφου, εντείνει την ανάγκη για ενίσχυση της τοπικότητας, με εξειδικευμένες πολιτικές, οι οποίες αναδεικνύουν μνήμες και βιώματα που συνδέονται με τον τόπο. Εδώ, λοιπόν, το κέντρο εμφανίζεται προνομιακό, γιατί οι πολιτικές επανασχεδιασμού του, «ακούμπησαν», εν μέρει, την ανάγκη ενίσχυσης της τοπικότητας, προσπαθώντας να δημιουργήσουν ένα ενιαίο χωρικό και πολιτιστικό σύνολο. Όμως, σχετικές σχεδιαστικές προσπάθειες δεν υλοποιήθηκαν στις υπόλοιπες περιοχές της Πάφου, ούτε στην

περιφέρειά της. Η έλλειψη, λοιπόν, ανάλογων πολιτικών για το σύνολο της πόλης και της περιφέρειάς της, εντείνει τις ασυνέχειες και τις ανισότητες, που, όμως, μέσα από την υλοποίηση του θεσμού, δόθηκε η δυνατότητα να αντιμετωπισθούν. Η έλλειψη συσχέτισης των δύο κύριων τμημάτων της πόλης, Κτήματος και Κάτω Πάφου, με κατεύθυνση την ενίσχυση της τοπικότητας είναι φανερή στο πρόγραμμα του OPEN AIR FACTORY.

Οι γειτονιές κατοικίας στο κέντρο της πόλης και στην Κάτω Πάφο, έχουν ακόμα έντονες τις ιστορικές μνήμες του πρόσφατου παρελθόντος και των δυσκολιών που ο τοπικός πληθυσμός κλήθηκε να αντιμετωπίσει τις τελευταίες δεκαετίες. Η ιστορία και ο πολιτισμός, εντοπίζονται στις προσπάθειες/προθέσεις επανασχεδιασμού περιοχών, όμως ως αποτέλεσμα αναπαράγουν διαχωρισμούς και διαιρέσεις. Παραδείγματος χάρη, η συνοικία του Μουττάλου, αποτελεί μια από αυτές τις γειτονιές που διαθέτουν μεγάλη πολιτιστική κληρονομιά, όμως, στο πλαίσιο του θεσμού, οι προσπάθειες ένταξής της στη συλλογική μνήμη της Πάφου, δεν επιτεύχθηκε. Ο σχεδιασμός με κατεύθυνση την ενίσχυση της τοπικότητας, θα έπρεπε να είχε ιεραρχήσει διαφορετικά τις ανάγκες και τις περιοχές, δίνοντας προτεραιότητα στις ιστορικά ιδιαίτερες και ευαίσθητες. Αντίθετα, δεν επιτεύχθηκε ούτε η φυσική σύνδεση της υποβαθμισμένης συνοικίας του Μουττάλου με τις υπόλοιπες περιοχές της πόλης.

Έντονες και συγκροτημένες ήταν οι προσπάθειες για συμμετοχή των πολιτών σε πολιτιστικές δράσεις, προσπάθειες που στόχευαν στην ενίσχυση της τοπικότητας. Όμως δεν υπήρξε η αντίληψη ότι για την ενίσχυση της τοπικότητας, απαιτείται πλέγμα ευρύτερων παραμέτρων, παράλληλα με τα έργα ανάπλασης, τις δράσεις και τις εικαστικές προσεγγίσεις της πόλης, ένα πλέγμα παραμέτρων που θα μπορούσε να επανασυνθέσει και να αναβιώσει τον τόπο και την ιστορία του. Αντίθετα, οι προσπάθειες αναβίωσης της ιστορίας και της ανάδειξης στοιχείων τοπικότητας, πραγματοποιήθηκαν με τη διασπορά, στον ιστό της πόλης, έργων με πολιτιστικές και ιστορικές, βέβαια, αναφορές.

Η προσπάθεια συσχέτισης δράσεων και περιοχών της πόλης, υλοποιείται μόνο με τη διασπορά/ παράθεση των δραστηριοτήτων του OPEN AIR FACTORY σε ολόκληρη την έκταση της Πάφου. Δεν υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός με σαφή ιεράρχηση στόχων, με προτεραιότητα τη συνοχή των περιοχών και την ενίσχυση της τοπικότητας. Σημαντικές, σε σχέση με τον αξιόλογο πολιτιστικό πλούτο και την ιστορία που φέρουν, γειτονιές της Πάφου, αντιμετωπίστηκαν με σημειακά και αποσπασματικά έργα ανάπλασης, με μονοδιάστατες δράσεις πολιτισμού, χωρίς να ενισχύουν τη

κοινωνική συμμετοχή, χωρίς να αναγνωρίζουν διαχρονικά χαρακτηριστικά, ιδιαιτερότητες και κρίσιμα ζητήματα εξέλιξης στην πόλη. Αυτές οι πρακτικές σχεδιασμού, χωρίς αναπτυξιακές διαστάσεις, είχαν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των ανισοτήτων, των ασυνεχειών, την αποσπασματική ενίσχυση της τοπικότητας, κυρίως, στο ιστορικό κέντρο, και τον αποκλεισμό περιοχών από το αναπτυξιακό όραμα και το μέλλον της πόλης.

Γ. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ

Ο δημόσιος χώρος και η αξιοποίησή του, αποτέλεσε την «καρδιά» του εγχειρήματος «Πάφος 2017», με πρόθεση να αναβαθμιστεί και να αποδοθεί στην πόλη και στους κατοίκους της, ως κληρονομιά, μετά τη λήξη της διοργάνωσης.

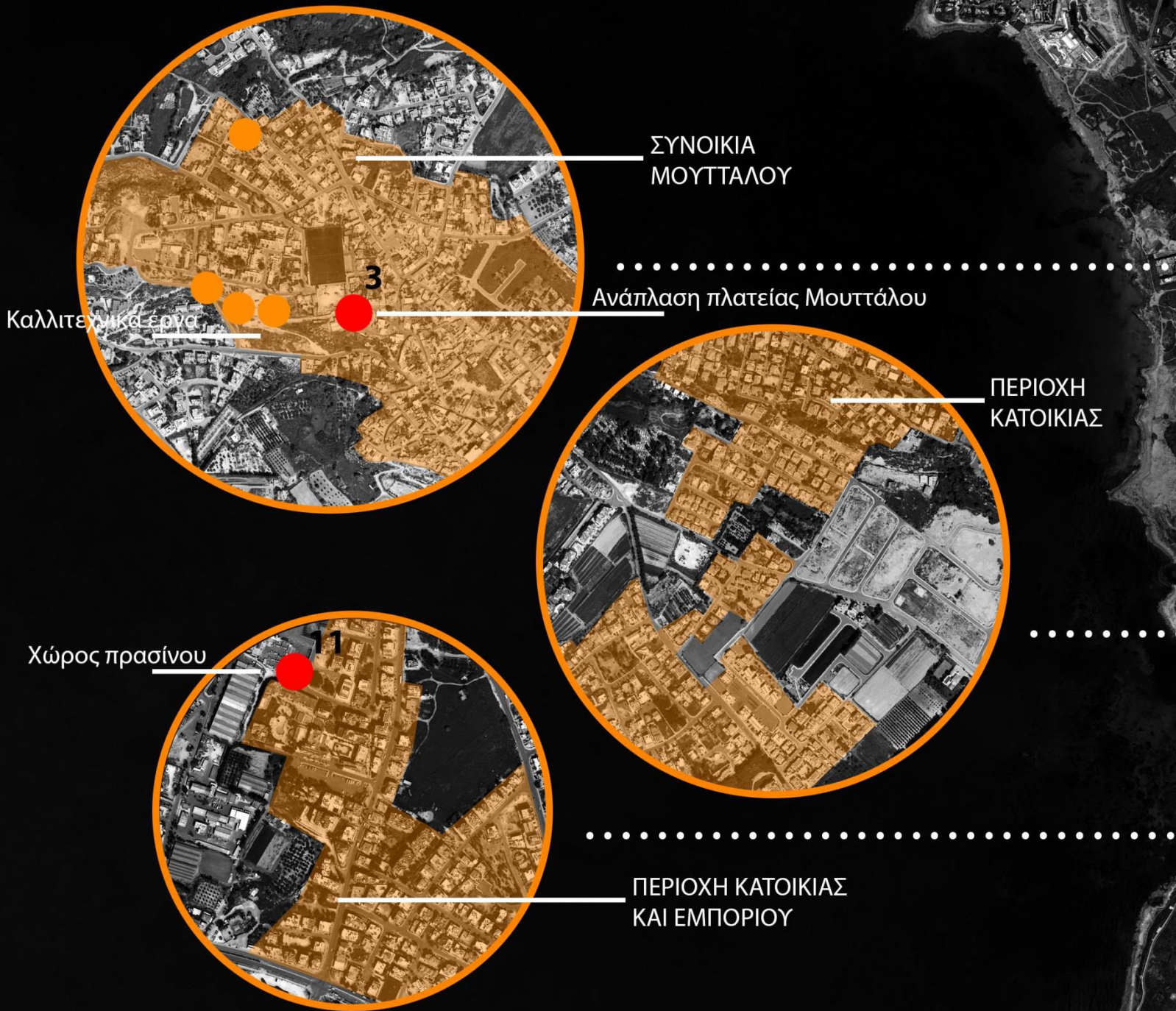
Στην περιφέρεια της Πάφου, οι προσπάθειες ανάδειξης και αναβάθμισης δημόσιων χώρων, είναι περιορισμένες. Αντίθετα, στο ιστορικό κέντρο και στην παράκτια περιοχή της πόλης-Κάτω Πάφος, τα έργα ανάπλασης, συμπεριλαμβάνουν μεγάλες εκτάσεις δημόσιων χώρων. Επίσης, τα εικαστικά έργα, στο πλαίσιο του OPEN AIR FACTORY, χωροθετούνται, κυρίως, στους δημόσιους χώρους των κεντρικών περιοχών, όπως, επίσης, και η υλοποίηση των πολιτιστικών δράσεων. Οι δράσεις του OPEN AIR FACTORY, σχεδιάζονται και υλοποιούνται, κυρίως, σε δημόσιους χώρους, στο πλαίσιο δημιουργίας της «ανοικτής διαδρομής πολιτισμού», η οποία θα διαπερνούσε το σύνολο της πόλης, αλλά και της περιφέρειά της. Το πρόγραμμα του θεσμού, τελικά, εστίασε μόνο στην ενίσχυση κεντρικών δημόσιων χώρων. Στο ιστορικό κέντρο, όπου συγκεντρώνονται τα έργα αναπλάσεων, είναι εμφανείς οι προσπάθειες αναβάθμισης του δημόσιου χώρου, χωρίς όμως, πρόθεση για συσχέτιση και ένταξή του στο σύνολο της πόλης. Ο δημόσιος χώρος και η αξιοποίησή του, προσεγγίστηκε αποσπασματικά, σημειακά, χωρίς να δημιουργηθεί ένα ενσωματωμένο, στις λειτουργίες και στην καθημερινότητα της πόλης, δίκτυο χώρων.

Στο ιστορικό κέντρο, οι αναπλάσεις των δημόσιων χώρων, εστιάζουν, κυρίως, σε πλακοστρώσεις, πεζοδρομήσεις και δενδροφυτεύσεις. Οι αναπλάσεις κτηριακών εγκαταστάσεων, αξιοποιούν τον δημόσιο χώρο προς όφελος τους, για το «άνοιγμά» τους προς την πόλη (Μαρκίδειο θέατρο, «Αττικόν» κινηματοθέατρο, Χάνι του Ιμπραήμ), περιορίζοντας έτσι την έννοια και την κοινωνική αξία που έχει ο δημόσιος χώρος.

Στη συνοικία του Μουττάλου, γίνονται αναποτελεσματικές προσπάθειες ενίσχυσης του δημόσιου χώρου, καθώς οι ελάχιστες αναπλάσεις και πολιτιστικές δράσεις, δεν κατάφεραν να αναβαθμίσουν και να ενσωματώσουν τον δημόσιο χώρο, στην καθημερινότητα του Μουττάλου, ούτε, να τον συσχετίσουν και να τον ενσωματώσουν στο σύνολο της Πάφου. Ανάλογη αντιμετώπιση έχουν και οι περιοχές της Έξω-Βρύσης και της οδού Αγαπήνορος (Χάρτης 23). Αυτές οι υποβαθμισμένες περιοχές, δεν κατάφεραν να ενταχθούν επιτυχώς, στο σχεδιασμό του προγράμματος, καθώς οι χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης της ΕΕ και της Κυπριακής Δημοκρατίας³⁹¹, δόθηκαν, κυρίως, στο ιστορικό κέντρο της πόλης.

Εν κατακλείδι το ιστορικό κέντρο της Πάφου, αποτέλεσε το επίκεντρο του σχεδιασμού και της υλοποίησης του προγράμματος «Πάφος 2017». Το Κτήμα, κυρίως το κέντρο του, με τις πολιτιστικές δράσεις και τα έργα αναπλάσεων που υλοποιήθηκαν, ενίσχυσε την εικόνα του, όχι όμως και τη σύνδεση και συσχέτισή του με το σύνολο της πόλης. Η έλλειψη αναπτυξιακού σχεδιασμού, η αποσπασματικότητα έργων και δράσεων και οι σημειακές προσεγγίσεις, οδήγησαν στη δημιουργία «νησίδων» πολιτισμού, αποκομμένες από τα διαχρονικά χαρακτηριστικά, ιδιαιτερότητες, ανάγκες, αναπτυξιακά ζητήματα/προβλήματα της Πάφου. Ως αποτέλεσμα είναι η ενίσχυση χωροκοινωνικών ασυνεχειών, η δημιουργία περιοχών διαφορετικών αναπτυξιακών ταχυτήτων και φάσεων, η περαιτέρω περιθωριοποίηση γειτονιών της πόλης.

391 Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Κύπρο, Αναζωογόνηση αστικών περιοχών <https://www.structuralfunds.org.cy> Τελευταία ανάκτηση: 04.03.2020.

Χάρτης 23: Πάφος, χάρτης του 2014, διακρίνονται με μεγένθυση στο αριστερό σημείο του χάρτη, οι υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων:

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΦΟ, ΜΟΥΤΤΑΛΟΣ, ΕΞΩ ΒΡΥΣΗ, ΟΔΟΣ ΑΓΑΠΗΝΟΡΟΣ
- ΜΕΓΕΘΟΥΝΣΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
- ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΟΡΕΝ AIR FACTORY ΠΑΦΟΣ 2017
- ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΕΝ AIR FACTORY ΠΑΦΟΣ 2017

ΜΟΥΤΤΑΛΟΣ

3

ΕΞΩ ΒΡΥΣΗ

ΟΔΟΣ ΑΓΑΠΗΝΟΡΟΣ

Μούτταλος, οδός Αγαπήνορος, Έξω Βρύση, συνδυαστικά με τις δράσεις, έργα, αναπλάσεις του ΟΡΕΝ AIR FACTORY.

“ΟΡΕΝ AIR ARTWORKS Catalogue”, Πάφος 2017, “Πάφος ξανά η/και Πάφος ξανά”, εμπειρική γνώση της πόλης

Η θεωρητική διερεύνηση του έργου, σχετικά με το πλαίσιο του θεσμού ΠΠΕ και τις Ευρωπαϊκές πολιτικές, προέρχεται από το μάθημα 9^ο εξαμήνου «*Ειδικά Θέματα Χωροταξίας: Ειδικά Θέματα Ανάπτυξης του Χώρου*», διδακτική ομάδα: Ειρ. Κλαμπατσέα, Αν. Καθηγήτρια, Κ. Βαλεριάνου, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.Δι.Π.).

Για τη στήριξη, βοήθεια και άμεση ανταπόκριση που έλαβα, κατά την διάρκεια της έρευνάς μου θα ήθελα να ευχαριστήσω τις κ.κ. Κ. Βαλεριάνου και Ειρ. Κλαμπατσέα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Dova E., 2013, Organizing public space as a framework for re-thinking the city: Pafos's bid for the 2017 European Capital of Culture. Lecture, Pafos: Program in Architecture, School of Architecture, Land and Environmental Sciences, Neapolis University Pafos.
- Fritzler, M., Unser, G., 2001, Die Europäische Union, Verlag bpb, Bonn. Dippon P., 2012, Lenort UNESCO Welterbe, Selbstverlag des Geographischen Instituts der Universität Heidelberg, Heidelberg.
- Garcia and Cox, 2013.
- Graham C., 2015, HOUSING THE FUTURE Alternative Approaches for Tomorrow. Published by Green Frigate Books, Oxfordshire.
- Hadjisoteriou M., Konstantinidou E., Petrou A., 2014, Adaptive Strategy_ Time Synergies_ Mouttalos case study.
- Lotze, H., 2016, Jahrbuch für Kulturpolitik 2015/2016, Institut für Kulturpolitik, Verlag Transcript, Bielefeld.
- Navracscics T., 2015, European Capitals of Culture 30 years, part 1, Foreword.
- Neubert, C., 2013, Verkehrsgeschichte und Kulturwissenschaft, Verlag Tarnscript, Bielfeld.
- Organization of the European Capital of Culture 2016, OPEN AIR FACTORY-2017 PROGRAMME OF EVENTS. Pafos.
- Pafos2017, 2011, European Capital of Culture- Bid Book. Pafos.
- Pafos2017, 2012, European Capital of Culture- Bid Book- Phase 2. Pafos.

- Prokop D., 2016, Europas Krisen besser verdtehen, Verlag Tredition, Hamburg.
- Tsami M., 2017, The role of events and cultural tourism strategies for Urban Destinations. The case of Paphos, Master thesis, Thessaloniki: International Hellenic University, School of economics, business administration and legal studies.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΕΣ

- Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999 για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για το διάστημα 2005 έως 2019.
- Απόφαση αριθ. 508/2000/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Φεβρουαρίου 2000 για τη θέσπιση του προγράμματος «Πολιτισμός 2000». Θεσπίζεται για την περίοδο από 1η Ιανουαρίου 2000 έως 31η Δεκεμβρίου 2006.
- Απόφαση αριθ. 649/2005/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Απριλίου 2005, για την τροποποίηση της απόφασης 1419/1999/ΕΚ, για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης».
- Απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006 για τη θέσπιση κοινοτικής δράσης όσον αφορά την εκδήλωση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» για τα έτη 2007 έως 2019.
- Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014 για τη θέσπιση δράσης της Ένωσης όσον αφορά τις πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης για τα έτη 2020 έως 2033 και για την κατάργηση της απόφασης αριθ. 1622/2006/ΕΚ.
- Δελτίο τύπου Ευρωπαϊκής επιτροπής, Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το 2017: Aarhus και Πάφος. Βρυξέλλες 30 Δεκεμβρίου 2016.
- ΕΕ C 153 της 22.6.1985, σσ.2.
- Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1295/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2013 για την θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2014 έως 2020) και την κατάργηση των αποφάσεων αριθ. 1718/2006/ΕΚ, 1855/2006/ΕΚ και 1041/2009/ΕΚ.
- Σύμβαση της UNESCO για διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας 2003.

- Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού που συνέρχονται στα πλαίσια του Συμβουλίου της 18ης Μαΐου 1990 σχετικά με τα κριτήρια επιλογής για την «Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα» και σχετικά με έναν ειδικό «Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Μήνα». (90/C 162/01)
- Συμπεράσματα των υπουργών πολιτισμού συνελθόντων στα πλαίσια του συμβουλίου της 12ης Νοεμβρίου 1992 σχετικά με την διαδικασία επιλογής των την «Ευρωπαϊκών Πολιτιστικών Πρωτευουσών». (92/C 336/02)
- Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ενοποιημένη απόδοση) - Μέρος τρίτο - Πολιτικές της Κοινότητας - ΤΙΤΛΟΣ XII - Πολιτισμός - Άρθρο 151.
- Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας- Άρθρο 128. Ημερομηνία ισχύος: 29.12.2006.
- Συνθήκη του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων - Άρθρο 151.
- Ψήφισμα για την «Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα» της 13ης Ιουνίου 1985.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρβανιτακή Α., 2007, «Αστικός σχεδιασμός και Πολιτισμός», Συμπόσιο Δικτύου των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης με θέμα: «Η Παραγωγικότητα του Πολιτισμού».
- Αυγερινού Κ. Σ., 2004, «Η πολιτική προστασίας για την αστική κληρονομιά στην Ελλάδα» στο Πόλη και Χώρος: Από τον 20ο αιώνα στον 21ο αιώνα, Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Αθ. Ι. Αραβαντινό, Αθήνα: ΕΜΠ-Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας-Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης-Σύλλογος Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών (ΣΕΠΟΧ).
- Αυδίκος Β., 2014, Οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα, Αθήνα: Επίκεντρο.
- Βερνίκος Ν., Δασκαλοπούλου Σ., Μπαντιμαρούδης Φ., 2005, Πολιτιστικές Βιομηχανίες, Διαδικασίες, Υπηρεσίες, Αγαθά. Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα.
- Βλάσσης Α., ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ Ή ΕΥΡΩΠΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ Απόπειρα αποτίμησης και αποκρυστάλλωσης των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνω στο πολιτισμό.

- Γεωργιάδη Γ., 2014, Πάφος, Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα 2017. Ιστορική ταυτότητα και αναπτυξιακές προοπτικές. Διάλεξη Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
- Γεωργίου Π., 2015 [1999], Ζωή και μνήμαι από την Πάφο του χθες, Γ΄ Έκδοση, Εκδόσεις Κώστα Επιφανίου, Λευκωσία.
- Γοσποδίνη Α., Μπεριάτος Η., 2006, Τα νέα αστικά τοπία και η ελληνική πόλη, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Δήμος Πάφου, 2015, ΣΧΕΔΙΟ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΦΟΥ.
- Δήμος Πάφου, 2017, Πάφος 2017ή/και Πάφος ξανά, Παρουσίαση έργων υποδομής και ανάπτυξης για μια βιώσιμη πόλη.
- Δέφνερ Α., 1999, «Πολιτιστικός τουρισμός και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου: Η επίδραση στις λειτουργίες των πόλεων» στο Οικονόμου Δ., Πετράκος Γ. (επιμ.), Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Ζαβρίδης Ν. Ν., 2019, Παρουσίαση των Πρόσφατων και Νέων Έργων της Πάφου, Το επίσημο εκφραστικό μέσο του Συλλόγου Πολιτικών Μηχανικών Κύπρου, Πολιτικός Μηχανικός, Ιούνιος 2019, Αριθμός 045.
- Ηλία Μ., 2019, Πολιτισμός και Ανάπτυξη. Η περίπτωση της πόλης της Πάφου. Διπλωματική εργασία, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων.
- Καραγιαννάκης Γ., 2007, Η πολεοδομική διάσταση της διοργάνωσης ειδικών γεγονότων. Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης και το παράδειγμα της Πάτρας «Πολιτιστική Πρωτεύουσα 2006», Διπλωματική εργασία, Βόλος : Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Καραχάλης Ν., 2006, «Η δημιουργία και διαχείριση πολιτιστικών – τουριστικών περιοχών σε πόλεις μεσαίου μεγέθους: Ευρωπαϊκή εμπειρία και βέλτιστες πρακτικές» , Εισήγηση στο Forum Επιχειρηματικής Στήριξης, Καβάλα: 24-25 Νοεμβρίου 2006.
- Κοσμάς Π., 2015, «Η εξέλιξη των αστικών πολιτικών που έχουν ως βασικό στόχο την αστική αναβίωση με αιχμή τον πολιτισμό μέσα από τον θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης. «ΠΑΦΟΣ2017: Πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης»:

κριτική παρουσίαση της πρότασης της υποψηφιότητας της σε σχέση με τα κριτήρια και τις προδιαγραφές του θεσμού». Άρθρο, Αθήνα.

- Λεριού Μ., 2017, Υπόγειες Ιχνηλασίες | Μούτταλος. Διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
- Μπανούτσου Ι.Α., 2018, Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πολιτική και Κράτη Μέλη: Συγκριτική Ανάλυση τριών Περιπτώσεων, Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία, Αθήνα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Νικολάου Γ., 2011, Διαπολιτισμική Διδακτική (το νέο περιβάλλον βασικές αρχές). Αθήνα : πεδίο
- Πανετά Γ., 2014, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ. Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία . Εθνικό και Καποδιστριακό πανεπιστήμιο Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Φιλοσοφίας- Παιδαγωγικής- Ψυχολογίας, Αθήνα. «Η πολυπολιτισμική κοινωνία περιγράφεται ως σύνολο διαφορετικών πολιτισμών οι οποίοι συνυπάρχουν χωρίς να διατηρούν μεταξύ τους σχέσεις».
- Παπαγιάννη Β., 2014, Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης ως μέσο άσκησης Πολιτιστικής Διπλωματίας, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- Σουσουρή Κ., 2014, Η πολιτισμική κληρονομιά της Πάφου και η απήχυσή της στους νέους. Πτυχιακή εργασία, Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας.
- Τσιουτή Α., 2014, Οικισμοί του χθες στην Κύπρο του σήμερα. Διάλεξη Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών.
- Φατούρος Α., Πλιάκος Α., 2013, Κεφάλαια Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, Εκδόσεις Αν.Ν Σάκκουλα, Αθήνα.
- Φυλακτού Α. Κ., 1978, Πάφος Τουριστικός οδηγός. Εκδόσεις: Ζάβαλλη Λτδ., Λευκωσία.
- Χαριλάου Χ., 2015, Ιστορική και Πολεοδομική εξέλιξη της Πάφου, Διπλωματική εργασία, Αθήνα: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Αγρονόμων Τοπογράφων.
- Χατζηκωστής Γ., 2011, Η Πάφος του χτες Η Κάτω Πάφος- Το Κτήμα, Εκδόσεις Θεοπρές ΛΤΔ, Λευκωσία.
- Χριστοφιλόπουλος Δ. Γ., 2002, Πολιτιστικό περιβάλλον- Χωρικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη. Διαμόρφωση πολιτιστικού (ανθρωπογενούς) περιβάλλοντος μέσω

χωροταξικού & πολεοδομικού σχεδιασμού. -Η πόλη του 21^{ου} Αιώνα-, Εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία- Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- C.CHRYSANTHOY & PARTNERS Architecture and Landscape Design, Pedestrianization of old city of Pafos, Cyprus, 2001, 1st Prize. <https://www.cechrysanthou.com/copy-of-paphos-pedestrianization> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- C.CHRYSANTHOY & PARTNERS Architecture and Landscape Design, Paphos Entrance Roundabout, Cyprus 2010, 1st Prize. <https://www.cechrysanthou.com/paphosentrance> Τελευταία ανάκτηση: 29.03.2020.
- https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en-European Commission, Creative Europe, European Capitals of Culture Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- The Open Air Factory concept within the Pafos 2017 EU capital of culture <https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/item/1784/the-open-air-factory-concept-within-the-pafos-2017-eu-capital-of-culture/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δελτίο τύπου Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2016, Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το 2017: Aarhus και Πάφος, Βρυξέλλες. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_16_4449 Τελευταία ανάκτηση: 25.03.2020.
- Δήμος Πάφου 2017, Έργα ολοκληρωμένης και Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (OBAA) <http://www.pafos.org.cy/el/events/details/event-157> Τελευταία ανάκτηση: 04.03.2020.
- Δήμος Πάφου, Έργα Υποδομής. <http://www.pafos.org.cy/el/page/erga-ipodomis> Τελευταία ανάκτηση: 04.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία Κένεντι- Πεζόδρομος Μακαρίου <https://www.explorepafos.org/place/%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%ba%ce%ad%ce%bd%ce%bd%ce%b5%ce%bd%cf%84%cf%85/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία 28ης Οκτωβρίου ή Πλατείας Δημαρχείου
<https://www.explorepafos.org/place/%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-28%ce%b7%cf%82-%ce%bf%ce%ba%cf%84%cf%89%ce%b2%cf%81%ce%af%ce%bf%cf%85-%ce%ae-%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%b1%cf%81%cf%87/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία Κωστή Παλαμά ή Πλατεία του Έρωτα <https://www.explorepafos.org/place/%ce%b7-%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%ba%cf%89%cf%83%cf%84%ce%ae-%cf%80%ce%b1%ce%bb%ce%b1%ce%bc%ce%ac-%ce%ae-%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%ad%cf%81/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία Διονυσίου Σολωμού <https://www.explorepafos.org/place/%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%b4%ce%b9%ce%bf%ce%bd%cf%85%cf%83%ce%af%ce%bf%cf%85-%cf%83%ce%bf%ce%bb%cf%89%ce%bc%ce%bf%cf%8d/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Μούτταλος- Πλατεία Μουττάλου <https://www.explorepafos.org/place/%ce%bc%ce%bf%cf%8d%cf%84%cf%84%ce%b1%ce%bb%ce%bf%cf%82-%cf%80%ce%bb%ce%b1%cf%84%ce%b5%ce%af%ce%b1-%ce%bc%ce%bf%cf%85%cf%84%cf%84%ce%ac%ce%bb%ce%bf%cf%85/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Σπηλιές Μουττάλου <https://www.explorepafos.org/place/%cf%83%cf%80%ce%b7%ce%bb%ce%b9%ce%ad%cf%82-%ce%bc%ce%bf%cf%85%cf%84%cf%84%ce%ac%ce%bb%ce%bf%cf%85/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Το Χάνι του Ιμπραήμ <https://www.explorepafos.org/place/%cf%84%ce%bf-%cf%87%ce%ac%ce%bd%ce%b9-%cf%84%ce%bf%cf%85-%ce%b9%ce%bc%cf%80%cf%81%ce%b1%ce%ae%ce%bc/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πολυχώρος Αττικών – Θερινό Αττικών

<https://www.explorepafos.org/place/%cf%80%ce%bf%ce%bb%cf%85%cf%87%cf%8e%cf%81%ce%bf%cf%82-%ce%b1%cf%84%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%bf%ce%bd-%ce%b8%ce%b5%cf%81%ce%b9%ce%bd%cf%8c-%ce%b1%cf%84%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%bf%ce%bd/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Δημοτική Αγορά- Λαχαναγορά
<https://www.explorepafos.org/place/%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%bf%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b1%ce%b3%ce%bf%cf%81%ce%ac-%ce%bb%ce%b1%cf%87%ce%b1%ce%bd%ce%b1%ce%b3%ce%bf%cf%81%ce%ac/>
Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο
<https://www.explorepafos.org/place/%ce%bc%ce%b1%cf%81%ce%ba%ce%af%ce%b4%ce%b5%ce%b9%ce%bf-%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%bf%cf%84%ce%b9%ce%ba%cf%8c-%ce%b8%ce%ad%ce%b1%cf%84%cf%81%ce%bf/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Πλατεία Διοικητηρίου
<https://www.explorepafos.org/place/%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%AF%CE%BF%CF%85/> Τελευταία ανάκτηση: 29.03.2020.
- Δήμος Πάφου σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, Κυκλικός Κόμβος στην Είσοδο της πόλης
<https://www.explorepafos.org/place/%ce%ba%cf%85%ce%ba%ce%bb%ce%b9%ce%ba%cf%8c%cf%82-%ce%ba%cf%8c%ce%bc%ce%b2%ce%bf%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%b7%ce%bd-%ce%b5%ce%af%cf%83%ce%bf%ce%b4%ce%bf-%cf%84%ce%b7%cf%82-%cf%80%cf%8c%ce%bb%ce%b7%cf%82/> Τελευταία ανάκτηση: 29.03.2020.
- Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Κύπρο, Αναζωογόνηση αστικών περιοχών: Αναβάθμιση και ενοποίηση δημόσιων δρόμων του εμπορικού παραδοσιακού κέντρου, βελτίωση της κυκλοφοριακής διαχείρισης και ανάδειξη της πλατείας Κέννεντυ στην Πάφο.
<https://www.structuralfunds.org.cy/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B2%CE%AC%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9->

%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7-
%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%AF%CF%89%CE%BD-
%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CF%89%CE%BD Τελευταία ανάκτηση: 04.03.2020.

- Ιστοσελίδα ταμείου Συνοχής της ΕΕ, Κατάλογος έργων του επιχειρησιακού προγράμματος Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος ανάπτυξη <https://www.structuralfunds.org.cy/List-Of-Projects> Τελευταία ανάκτηση: 29.03.2020.
- Μαυρονικόλας Β., 2011, Πάφος- Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης. Άρθρο στο διαδίκτυο. <http://www.vangelismavronicolas.com/article/69> Τελευταία ανάκτηση: 20.03.2020.
- <http://ecoc2021.culture.gr/el/Ιστορικό/> -Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού Ελλάδας για την ανακήρυξη της Ελευσίνας σαν Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2021.
- <https://www.europa.eu> - Η ΕΕ γιορτάζει την 25η επέτειο των πολιτιστικών πρωτευουσών της Ευρώπης, Βρυξέλες 2010.
- Νικολάου Α., 2017, Τα έργα που άλλαξαν την Πάφο το 2017 (διαδίκτυο). Ιστοσελίδα: <https://www.philenews.com/eidiseis/topika/article/429136/ta-erg-roy-allaxan-tin-pafoto-2017-eikones>
- Παραδείγματα έργων ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Αειφόρος Ανάπτυξη», Έργο: αποκατάσταση και αξιοποίηση του Χανίου του Ιμπραήμ στην Πάφο. <https://www.structuralfunds.org.cy/Hani-of-Ibrahim-in-Paphos> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Α΄ Βραβείο Αποκατάσταση και Επανάχρηση του Χώρου του Χανίου του Ιμπραήμ <https://architecture.org.cy/a-vraveio-apokatastasi-kai-erpanachrisi-tou-chorou-tou-chaniou-impream/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Α΄ Βραβείο Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Κάτω Πάφου <https://architecture.org.cy/a%ce%84vraveio-enopoiisi-archaiologikon-choron-kato-pafou/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.
- Σύλλογος Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο Πάφου <https://architecture.org.cy/markideio-dimotiko-theatro-pafou/> Τελευταία ανάκτηση: 28.03.2020.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΥΠΟΒΑΘΡΩΝ

Χάρτης 1: Χώρες Ευρωπαϊκής Ένωσης με ξεχωριστή ταυτότητα και πολυεπίπεδη επικοινωνία. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth.

Χάρτης 2: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 1985-2004. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χάρτης 3: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 2005-2019. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Απόφαση 1419/1999/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 1999.

Χάρτης 4: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 2005-2019. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Απόφαση αριθ. 649/2005/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Απριλίου 2005.

Χάρτης 5: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 2007-2019. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Απόφαση αριθ. 1622/2006/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2006.

Χάρτης 6: Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης για το διάστημα 2020-2033. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Απόφαση αριθ. 445/2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Απριλίου 2014.

Χάρτης 7: Χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Ευρωπαϊκή Ένωση.

Χάρτης 8: Χώρες που προτάθηκαν για τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης για το 2017, Πάφος και Δανία. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Ευρωπαϊκή Ένωση.

Χάρτης 9: Πόλεις της Κύπρου Πάφος, Λεμεσός και Λευκωσία, που διαγωνίστηκαν για τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης για το 2017. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: Ευρωπαϊκή Ένωση.

Χάρτης 10: Πάφος, ονομάστηκε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης για το 2017 και οι περιοχές της. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: google earth. Πηγή δεδομένων: εμπειρική γνώση της πόλης.

Χάρτης 11: Τρεις κύριες περιοχές της Πάφου το 1963, κέντρο Πάφου-Κτήμα, Κάτω Πάφος, Γεροσκήπου. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: εμπειρική γνώση της πόλης.

Χάρτης 12: Τρεις κύριες περιοχές της Πάφου το 1993, κέντρο Πάφου-Κτήμα, Κάτω Πάφος, Γεροσκήπου. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: εμπειρική γνώση της πόλης.

Χάρτης 13: Τρεις κύριες περιοχές της Πάφου το 2007-2009, κέντρο Πάφου-Κτήμα, Κάτω Πάφος, Γεροσκήπου. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: εμπειρική γνώση της πόλης.

Χάρτης 14: Τρεις κύριες περιοχές της Πάφου το 2014, κέντρο Πάφου-Κτήμα, Κάτω Πάφος, Γεροσκήπου. Ο χάρτης δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: εμπειρική γνώση της πόλης.

Χάρτης 15: Πάφος, χάρτης του 2014, διακρίνονται με μεγέθυνση στο αριστερό σημείο του χάρτη, οι υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης, Μούτταλος, οδός Αγαπήνορος, Έξω Βρύση. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: εμπειρική γνώση της πόλης.

Χάρτης 16: Περιοχές, σημεία που τοποθετήθηκαν έργα τέχνης και αναπλάσεις στην Πάφο, για τη δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017. Αναλύονται τα έργα που τοποθετήθηκαν στην πόλη με φωτογραφικό υλικό. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: “OPEN AIR ARTWORKS Catalogue”, Pafos 2017 Πηγή εικόνων: προσωπικό αρχείο, πρόγραμμα “OPEN AIR ARTWORKS Catalogue”, Pafos 2017.

Χάρτης 17: Περιοχές, σημεία που τοποθετήθηκαν έργα τέχνης και αναπλάσεις στην Πάφο, για τη δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017. Αναλύονται οι αναπλάσεις που τοποθετήθηκαν στην πόλη με φωτογραφικό υλικό. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά” Πηγή εικόνων: προσωπικό αρχείο, διαδικτυακές σελίδες γραφείων που ασχολήθηκαν με τις αναπλάσεις.

Χάρτης 18: Ανάπλαση Παραδοσιακού ιστορικού κέντρου, πλατείας Κέννεντυ, της πλατείας 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά, Διονυσίου Σολωμού, για τη δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά” Πηγή εικόνων: προσωπικό αρχείο.

Χάρτης 19: Ανάπλαση και ανάδειξη χώρων στην συνοικία του Μουττάλου, αποκατάσταση και επανάχρηση στο Χάνι του Ιμπραήμ, για τη δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά” Πηγή εικόνων: προσωπικό αρχείο

Χάρτης 20: Αποκατάσταση του κτηρίου του πρώην κινηματοθεάτρου “Αττικών”, αναβάθμιση και ανάδειξη του Μαρκίδειου Θεάτρου, για τη δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά” Πηγή εικόνων: προσωπικό αρχείο.

Χάρτης 21: Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων της Κάτω Πάφου, αποκατάσταση, εξωραϊσμός και αναβάθμιση της Δημοτικής Αγοράς για τη δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο

Κύπρου Πηγή δεδομένων: “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά” Πηγή εικόνων: προσωπικό αρχείο, διαδικτυακές σελίδες γραφείων που ασχολήθηκαν με τις αναπλάσεις.

Χάρτης 22: Πλατεία Διοικητηρίου, Διαμόρφωση κυκλοφοριακού κόμβου για τη δράση του OPEN AIR FACTORY για το Πάφος 2017. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά” Πηγή εικόνων: προσωπικό αρχείο, διαδικτυακές σελίδες γραφείων που ασχολήθηκαν με τις αναπλάσεις.

Χάρτης 23: Πάφος, χάρτης του 2014, διακρίνονται με μεγέθυνση στο αριστερό σημείο του χάρτη, οι υποβαθμισμένες περιοχές της πόλης, Μούτταλος, οδός Αγαπήνορος, Έξω Βρύση, συνδυαστικά με τις δράσεις, έργα, αναπλάσεις του OPEN AIR FACTORY. Ο χάρτης παρουσιάζεται μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή ψηφιακού χάρτη: Κτηματολόγιο Κύπρου Πηγή δεδομένων: “OPEN AIR ARTWORKS Catalogue”, Ραφος 2017, “Πάφος ξανά η/και Πάφος ξανά”, εμπειρική γνώση της πόλης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ: ΠΗΓΕΣ

Εικόνα 1: Πίνακας με τους άξονες διερεύνησης για την πορεία μελέτης της περίπτωσης Πάφος 2017. Το σχήμα δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία.

Εικόνα 2: : Διάγραμμα του πολιτιστικού υποβάθρου και των κριτηρίων επιλογής επιμέρους θυλάκων για την ερευνητική μου εργασία. Το σχήμα δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία..

Εικόνα 3: Διάγραμμα δευτερογενούς έρευνας και σχεδιασμός-υλοποίησης πρωτογενούς έρευνας για την ερευνητική μου εργασία. Το σχήμα δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία.

Εικόνα 4: Κολλάζ από logo των Πολιτιστικών Πρωτευουσών της Ευρώπης για το διάστημα 2007-2020. Το κολλάζ δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή: Ιστοσελίδες ΠΠΕ 2007-2020.

Εικόνα 5: Ιστορική αναδρομή θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Με κόκκινο χρώμα τονίζονται οι σημαντικότεροι σταθμοί της ιστορίας. Ο πίνακας δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή πληροφοριών: Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου 1992, 1999, 2006, 2014.

Εικόνες 6,7,8,9,10: Διαγράμματα κοινών σημείων εξέλιξης τεσσάρων σημαντικότερων σταθμών της ιστορίας του νομοθετικού πλαισίου που αφορούν τον θεσμό «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Τα διαγράμματα δημιουργήθηκαν μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή πληροφοριών: Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου 1992, 1999, 2006, 2014.

Εικόνες 11,12,13,14,15,16,17,18: Διαγράμματα σημείων εξέλιξης τεσσάρων σημαντικότερων σταθμών της ιστορίας του νομοθετικού πλαισίου που αφορούν τον θεσμό «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης». Τα διαγράμματα δημιουργήθηκαν μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή πληροφοριών: Αποφάσεις Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου 1992, 1999, 2006, 2014.

Εικόνα 19: Σκίτσο πόλης της Πάφου, κυρίως το ιστορικό κέντρο-Κτήμα πριν την υλοποίηση αναπλάσεων στα πλαίσια του θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», Πάφος 2017. Το σκίτσο δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή πληροφοριών: google earth/ εμπειρική γνώση της πόλης.

Εικόνα 20: Κολλάζ προσωπικών φωτογραφιών σημαντικών κτηρίων της Πάφου. Το κολλάζ δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή φωτογραφικού υλικού: προσωπικό φωτογραφικό αρχείο.

Εικόνα 21: Διάγραμμα προγράμματος OPEN AIR FACTORY, με θεματικές ενότητες, για το Πάφος 2017. Το διάγραμμα δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή δεδομένων: “OPEN AIR FACTORY”, 2017 PROGRAMME OF EVENTS, “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά”, εμπειρική γνώση της πόλης.

Εικόνα 22: Διάγραμμα προγράμματος OPEN AIR FACTORY, με τα έργα, δράσεις, αναπλάσεις, για το Πάφος 2017. Το διάγραμμα δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή δεδομένων: “OPEN AIR ARTWORKS Catalogue”, Pafos 2017, “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά”, εμπειρική γνώση της πόλης.

Εικόνα 23: Διάγραμμα προγράμματος OPEN AIR FACTORY, αναπλάσεων, για το Πάφος 2017. Το διάγραμμα δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή δεδομένων: “OPEN AIR ARTWORKS Catalogue”, Pafos 2017, “Πάφος 2017 η/και Πάφος ξανά”, εμπειρική γνώση της πόλης.

Εικόνα 24: Κολλάζ προσωπικών φωτογραφιών σημαντικών κτηρίων της Πάφου. Το κολλάζ δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή φωτογραφικού υλικού: προσωπικό φωτογραφικό αρχείο.

Εικόνα 25: Αποδελτίωση έργων ανάπλασης σύμφωνα με το πρόγραμμα του OPEN AIR FACTORY, για το Πάφος 2017. Αναγκαίος κρίθηκε ο καθορισμός τριών κατευθύνσεων, «Πολιτιστικές Δράσεις», «Ενίσχυση Τοπικότητας» και «Ενίσχυση Δημόσιου Χώρου». Αναφορά γίνεται και σε έργα που πρόκειται να υλοποιηθούν. Πηγή δεδομένων: Ζαβρίδης Ν. Ν., 2019 “Παρουσίαση των Πρόσφατων και Νέων Έργων της Πάφου”, “Πάφος ξανά η/και Πάφος ξανά”, εμπειρική γνώση της πόλης.

Εικόνα 26: Σκίτσο πόλης της Πάφου, κυρίως το ιστορικό κέντρο-Κτήμα μετά από την υλοποίηση των αναπλάσεων στα πλαίσια του θεσμού «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης», Πάφος 2017. Το σκίτσο δημιουργήθηκε μετά από προσωπική επεξεργασία. Πηγή πληροφοριών: google earth, εμπειρική γνώση της πόλης.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ- ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΦΟΥ: ΠΗΓΕΣ

Φωτογραφία 1: Άποψη πόλης της Πάφου από ψηλά, στην συνοικία του Μουττάλου. Πηγή φωτογραφίας: προσωπικό αρχείο.

Φωτογραφία 2: Άποψη πόλης της Πάφου από ψηλά, στην συνοικία του Μουττάλου. Πηγή φωτογραφίας: προσωπικό αρχείο.

Φωτογραφία 3: Επαρχιακή Διοίκηση Πάφου κτήριο που κατασκευάστηκε κατά της περίοδο της Αποικιοκρατίας. Πηγή φωτογραφίας: Βιβλίο: Φυλακτού Α. Κ. (1978), Πάφος Τουριστικός οδηγός.

Φωτογραφία 4: Άποψη κέντρου της Πάφου από ψηλά, διακρίνεται το τζαμί της περιοχής του Μουττάλου, η εκκλησία του Άγιου Κενδέα και η οδός Φελλάχογλου. Πηγή φωτογραφίας: σελίδα Παφίων αναμνήσεις- Μνήμες από την παλιά Πάφο.

Φωτογραφία 5: Η εμπορικής οδός Μακαρίου στο κέντρο της Πάφου πριν το 2011, διακρίνουμε επιχειρήσεις επι της οδού. Πηγή φωτογραφίας: σελίδα mcyprusinsider.com/city-life/parphos-on-foot/

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 16

Φωτογραφίες 1,2,3,4,5,6: Καλλιτεχνικά έργα που υλοποιήθηκαν σε σημεία στον χώρο μέσα από το πρόγραμμα του OPEN AIR FACTORY. «Blue Poem» Umit Inatci, περιοχή Σπηλιές Μουττάλου, μέταλλο και μάρμαρο, «Ιεροί Μυστικοί Κήποι» Ανδρέας Μακαρίου, περιοχή Σπηλιές Μουττάλου, μέταλλο, «Αναγέννηση της Τουλίπας» Δημήτρης Μακαρίου, Ευάγγελος Φλωράκης Πάρκο, Λεωφόρος Ευρώπης, Μέταλλο, «ReBench» Μιχάλης Παπαμηχαήλ, ανακυκλώσιμες κονσέρβες και ρητίνη, «Ready» MILLO, οδός Καννάρι (κοντά στην Λαϊκή Αγορά), «The table of Unification, Το τραπέζι της Ένωσης» Anthony Heywood και Uwe Derkse με την συνεργασία της Τεχνικής Σχολής της Πάφου και του τμήματος Ξυλουργικής και Επιπλοποιίας σε συντονισμό με Ανδρέα Στεφάνου και Στέφανου Σάββα, Χάνι του Ιμπραήμ.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 17

Φωτογραφίες 7,8,9,10,11,12,13,14,15,16: Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ, Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού, Μούτταλος, Χάνι του Ιμπραήμ, Αττικόν, Μαρκίδειο Θέατρο, Αρχαιολογικοί χώροι, Δημοτική Αγορά, Πλατεία Διοικητηρίου, Κυκλοφοριακός κόμβος.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 18

Φωτογραφίες 17,18,19,20,21: Παραδοσιακό κέντρο και πλατεία Κέννεντυ, προσωπικό αρχείο.

Φωτογραφίες 22,23,24,25,26: Πλατείες 28ης Οκτωβρίου, Κωστή Παλαμά και Διονυσίου Σολωμού, προσωπικό αρχείο.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 19

Φωτογραφίες 27,28,29,30,31: Ανάπλαση και ανάδειξη χώρων στην συνοικία του Μουττάλου, προσωπικό αρχείο.

Φωτογραφίες 32,33,34,35,36: Αποκατάσταση και επανάχρηση του χώρου στο Χάνι του Ιμπραήμ, προσωπικό αρχείο.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 20

Φωτογραφίες 37,38,39,40,41: Αποκατάσταση του κτηρίου του πρώην κινηματοθεάτρου «Αττικόν», προσωπικό αρχείο.

Φωτογραφίες 42,43,44,45,46: Ανάπλαση και ανάδειξη του Μαρκίδειου Θεάτρου, προσωπικό αρχείο.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 21

Φωτογραφίες 47,48,49,50,51: Ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων της Κάτω Πάφου, διαδικτυακή σελίδα γραφείων που υλοποίησαν το έργο.

Φωτογραφίες 52,53,54,55,56: Αποκατάσταση και εξωραϊσμός Δημοτικής Αγοράς, προσωπικό αρχείο.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ: ΧΑΡΤΗΣ 22

Φωτογραφίες 57,58,59,60,61: Πλατεία διοικητηρίου, προσωπικό αρχείο.

Φωτογραφίες 62,63,64,65,66: Διαμόρφωση Κυκλοφοριακού κόμβου στην είσοδο της Πάφου, διαδικτυακή σελίδα γραφείων που υλοποίησαν το έργο.

